

SZÍN

KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS

A NEMZETI MŰVELŐDÉSI INTÉZET FOLYÓIRATA

HUMÁNERŐFORRÁS A KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉSSEN

Vidéki hagyományok és ízek forgatagában

A Nemzeti Művelődési Intézet ajánlására és szervezésében vidéki művészeti, hagyományörző csoportok adtak ízelítőt településük közösségi életéből a Vidéki hagyományok és ízek vásárán 2018. szeptember 14-én.

A Millenáris Parkban otthonra lelő szeptember 14–15-i rendezvényen – a Belügyminisztérium Közfoglalkoztatási és Vízügyi Helyettes Államtitkársága által szervezett IV. Országos Közfoglalkoztatási Kiállítás és Vásáron – a Művelődési Intézet hungarikum játszóházzal és a kulturális közfoglalkoztatottak közösségépítő tevékenységébe bepillantást engedő kiállítói standdal is képviseltette magát.

A pénteki színpadi műsor a megnyitót követően a szennai Zselic Művészeti Iskola Ördögcérna Csoportjának „Kutyakaparási Csárda – Dél-Alföldi táncok” című produkciójával kezdődött. A Művelődési Intézet partnereinek művészeti csoportjai kora délután újabb néptáncokkal szórakoztatták a látogatókat. A Csepere-dők Néptáncegyüttes a Komárom-Esztergom megyei Bábolnáról érkezett, s a csoportot 2018-ban Megyei Prima Primmima díjra jelölték. A Kiscsöszai Ifjúsági Tánc-

együttes rendkívül sokoldalú hagyományörző tevékenységet végző, s számos néptáncos rendezvényt jegyző Élő Forrás Hagyományörző Egyesület ifjúsági csoportjaként működik – színes összeállításukban szerepeltek bodrogközi táncok, somogyi eszközös és üveges táncok, vasi seprős tánc, valamint Küküllő-menti táncok is. A néptáncbemutatókat a heves megyei Noszvaj Pitypang Néptánc csoportjának mősora zárta: a színpadon bagyi ördögösfüzesi és mezőszéki szász-kaból készült koreográfiákat láthattak az érdeklődők.

A tájegységek jellegzetességeit bemutató települési standokon a látogatók megismerhették a közfoglalkoztatási programokban végzett értéktéremtő munka eredményeit, valamint a szociális szervezetek portékáit. A látókat ételkóstolás, kézműves foglalkozások, gyermekkoncertek, tűzoltó- és rendőrségi bemutató, népi játszótér és egyéb szórakoztató családi programok színesítették.

A program teljes ideje alatt a hungarikum játszóház színezői, óriás kirakásai és háromdimenziós értékpírisa is tartalmaz kikapcsolódást nyújtott a Művelődési Intézet pavilonja mellett.

TARTALOM

Szín – Közösségi Művelődés

2018. szeptember – 23/4.

Humánerőforrás a közösségi művelődésben

Köszöntő	3
KULTURÁLIS KÖZFOGLALKOZTATÁS	
Sikervariációk	4
Kulturális rendezvényszervező pályára léptek a közösségi munkások – a kulturális közfoglalkozástól a közművelődési szakmai munkakörig	12
Acélvárosi rocktörténet – Közfoglalkoztatásból hivatásba. Interjú Hímer Bertalan Payával, a Miskolci Kulturális Központ koncert és rendezvényszervezőjével	16
Balatonudvari arcai – Beszélgetés Marton Évával, Balatonudvari kulturális szervezőjével és Szabó Lászlóval, Balatonudvari polgármesterével	22
Sikerkes közfoglalkoztatás egy nagyközségben	26
ÖNKÉNTESÉG	
„Egy lépés menti meg az embert. Azután még egy. A lépés mindig ugyanaz, de a lényeg, hogy megtegyed.” Tűzről pattant önkéntes	31
– Beszélgetés Ujhelyi Henriettával	37
INNOVÁCIÓ	
Faluséta, mint program és szolgáltatás	41
Mesés utazás a cipőkirály birodalmában	46
KÁRPÁT-HAZA	
Népfőiskolával az Érmellékért – Beszélgetés Dr. Erdei Gáborral, az Érmelléki Népfőiskola elnökével	49
NÉPFŐISKOLÁK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN	
MÁTYUS ALIZ ROVATA	
Népfőiskolai Vándorakadémia, 2018. augusztus 13-17.	52
Korlenyomat – Taliándörögd kincsei	55
A kiscsözi Hunyor Népfőiskola gyermekprogramjaiból	63
Jókai Emlékév – kapcsolódó értékek értéktárba kerülése – Pápai Középiskolások Képzőtársasága	
Pápa város polgármesterének beszéde a Jókai emlékvén megnyitóján	65
A Pápai Művelődéstörténeti Társaság a Jókaihoz köthető helyi értékek ajánlásáért	66
Jókai Mór Pápa város díszpolgára	71
A Jókai-lakta Klára-ház és udvar, mint helyszín	73
Hívás a Pápai Középiskolások Képzőtársaságba! „Megvan-e még az a szőlőlugas a Klára-ház kertjében (a szőlőtő halhatatlan)”	75
– Kis esti zene irodalommal a Jókai-ház udvarán	76
Köszöntő a Jókai-ház diák-estjén	78
Kis esti zene irodalommal – A helyszínhez méltó program – Figyelemfelhívó helyszínválasztás. A Jókai-ház udvarán csillantották meg tehetségüket a nemrégiben alakult helyi Középiskolások Képzőtársaság fiataljai	79
Polgármesteri beszéd a Pápai Népfőiskola kiadvány bemutatóján	81
Miért olvassuk Jókait?	83

MOZAIK – SZAKMAI HÍREK

NépmesePont nyílt Nyíregyházán

Hetedhét Mesevilág elnevezésű NépmesePont nyílt Nyíregyházán a VOKE Vasutas Művelődési Ház és Könyvtárban. Az intézmény 80 millió Ft pályázati támogatásból valósította meg

az új közösségi, családi színteret. A művelődési ház hátsó épületrészében, valamint az intézmény udvarán található „Mesevonatban” 50 különböző típusú programot tartanak a következő három évben. A hagyományos magyar népmese-kincs köznevelésbe történő beépítése, az egész életen át tartó tanulás és a hátrányos helyzetű fiatalok kompetenciafejlesztése, a népi tradíciók révén a hagyományörzés, valamint az értékes kulturális időtöltés céljából 34 oktatási intézménnyel kötött megállapodást a VOKE Vasutas Művelődési Ház és Könyvtár, összesen több mint 2100 tanuló bevonásával.

25 ezren nézték meg a Csíksomlyói passiót

A budapesti Nemzeti Színház és a Magyar Nemzeti Táncegyüttes Csíksomlyói passió című előadása szabadterre átalakított verzióját 25 ezer néző

látta a csíksomlyói nyeregben az államalapítás előtt tisztelgetve, augusztus 18-án. Az ingyen megtekinthető produkciót eredetileg a Nemzeti Színház mutatta be 2017 tavaszán. A Csíksomlyón felállított, 65 méter szélességű színpadon 150 táncos, a Magyar Nemzeti Táncegyüttes művészei és erdélyi táncsoportok, a Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes, a Háromszék Táncegyüttes, a Mereklye Táncegyüttes (Csíkmadéfalva), a Borsika Táncegyüttes (Csíkszereda) és az Ördögboroda Táncegyüttes (Balánbánya) táncosai is felléptek. Az 50 fős gyermekkórus tagjai a Marosszéki Kodály Zoltán Gyermekkarból (Szováta), a Marosszéki Kodály Zoltán Gyermek- és Ifjúsági Kórusból (Sóvidék és Nyáradmente) és Böjte Csaba gyermekotthonából érkeztek.

Néphagyomány vs. VR

A Virtuális Hagyományok Háza a legmodernebb technológia segítségével az érdeklődőket egy olyan dimenzióba hívja, ahol körbejárhatják az Országos Népművészeti Kiállítás termeit; különleges, eddig sosem látott nézőpontokból vizsgálhatják meg a népi iparművészet válogatott darabjait, vagy egy-egy perc erejéig akár együtt állhatnak színpadra a Magyar Állami Népi Együttes táncosaival.

Négy új elemmel bővült a szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzéke

A maglódi pünkösdi templomdíszítés, a szegedi papucs készítésének és viselésének élő hagyományja és a magyarországi lipicailó-tenyésztés mellett a magyar vadászati hagyományok is bekerültek a szellemi kultu-

rális örökség nemzeti jegyzékébe – ezt Fekete Péter kultúráért felelős államtitkár jelentette be a kulturális örökség napjai nyitórendezvényén, szeptember 14-én az Országházban.

Hungaricana – digitalizált értékek forrása

A köznevelés és felsőoktatás számára páratlan lehetőséget kínál a sokoldalúan használható a felhasználóbarát Hungaricana portál, valamint a rajta keresztül elérhető adatbázisok, gyűjtemények, közté 360 fokos múzeumi tárgyfotók, értékek, képek és térképek. A hozzáférés ingyenes, és nem kötött regisztrációhoz! A Hungaricana rendszer célja az NKA által támogatott közgyűjteményi digitalizálások eredményeinek bemutatása, publikálása. A honlap egyrészt információt ad a meghirdetett pályázatokról, közli a pályázati eredményeket, illetve egy publikációs felületet biztosít az elkészült adatbázisoknak. Ezek mellett igyekszik teret adni a jó digitalizálási gyakorlatoknak, újszerű eszközöknek, technológiáknak.

A közösségi művelődés „gólyái”

Közösségszervezés alapszakon 10 felsőoktatási intézménybe jelentkezettek a felvételizők kulturális közösségszervező, ifjúsági közösségszervező és humánfejlesztő szakirányokra. Kulturális mediáció mesterszakot és közösségi művelődés tanári mesterszakot 3-3 felsőoktatási intézmény hirdetett. Közösségszervezés alapszakon országosan 565 fő, nappali tagozaton 336 fő, levelező tagozaton 229 fő kezdheti meg a tanulmányait. A 2017-ben felvett 346 főhöz képest ez jelentős, 60%-os emelkedés a felvettek számában.

Hímzőtábor Felsőörsön

Csodaszép alkotások születtek 2018. augusztus 27–29. között a háromnapos hímzőtábor alatt, melyet a Felsőörsi Hímző Műhely rendezett meg a Civil Házban. A Hímző Műhely 2014-ben alakult meg a Nemzeti Művelődési Intézet „Újra öltünk és örökítünk” projektjének keretében, a csoport azóta is sikeresen működik Szuperné Bohus Judit Gránátalma-díjas népi iparművész vezetésével. A hagyományteremtőnek szánt táborban nemcsak a hímző műhely tagjai vettek részt, hanem az ország minden részéből érkeztek résztvevők is.

TÁRSADALOMFEJLESZTÉS A KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS ESZKÖZEIVEL

Aki maga is műveli, vajon kételkedhet-e abban, hogy a közösségi művelődés emberi erőforrás fejlesztő szakma? A humán szakmák közül talán a leginkább emberközpontú terület ez. Lehetőségek egész tárházát kínálja az embereknek arra, hogy tudásukat, kompetenciájukat, önkifejezésüket fejlesszék; értékeiket, erőforrásaikat megismerjék; mentális egészségüket megerősítsék. Mivel mindezt a közösség közegében tehetik, ezért folyamatosan gyakorolhatják közben az együttműködés és egymásra figyelés művészetét is.

A közösségi művelődés tehát többek között fejlesztője a helyi társadalom mindenkori emberi erőforrásának is. Ezt a küldetést azonban csak úgy tudja hitelesen, fenntarthatóan elvégezni, ha a szakma művelői és együttműködői elkötelezetten képviselik a közösségeket. A közösségi művelődés számára a humánerőforrás nem merül ki a szakmában dolgozó munkavállalók foglalkoztatásában, s a munkavállalók folyamatos fejlesztésében: további pillérei az önkéntesség, a kulturális közfoglalkoztatás, a hálózati partnerség, mi több a szakirányú felsőoktatásban tanulók szakmai gyakorlatával is tervezni érdemes.

Ezek a területek nem függetlenek egymástól, hiszen számos átfedés, átjárás létezik közöttük. A munkaerőpiacon már elhelyezkedett egykori kulturális közfoglalkoztatottak között szép számmal vannak olyanok, akik a közösségekkel való munkát önkéntesként folytatják, vagy éppen önkéntesként kerültek kapcsolatba az őket közfoglalkoztatottként fogadó, majd foglalkoztató intézménnyel. Akit pedig akár az önkéntes munka, akár a kulturális közfoglalkoztatásban szerzett tapasztalatai a szakirányú felsőoktatásban való részvételre motiváltak, szakmai gyakorlatához is a közösségi művelődés intézményrendszerében találja meg a fogadószervezetet.

A szakmai humánerőforrásról való hiteles gondolkodás a szakemberképzésnél kezdődik – az utánpótlás biztosítása kulcskérdés – hiszen az adott szakma jövőjét, továbbélését jelentheti. Nem egyszerűen képezni kell a leendő szakembereket, hanem a szakma őszinte rajongóivá, csillogó szemű, elkötelezett képviselőivé kell nevelni, „elkeszíteni” őket. Ehhez elengedhetetlen, hogy hiteles, meggyőző képet közvetítsünk számukra egyedülállóan sokszínű, a társadalmi változások iránt érzékeny, folyamatosan fejlődő szakmánkról – ez a felelőssége mindenkinek, aki már a közösségi művelődésben dolgozik – függetlenül attól, hogy milyen beosztásban vagy munkakörben teszi azt.

A Kulturális Közfoglalkoztatási Program országosan kiemelt programként kisebb megszakításokkal öt éven keresztül, 2013. november 1. és 2018. június 31. között állt rendelkezésre a közművelődési feladatellátók számára.

Csak a Művelődési Intézet ötéves Kulturális Közfoglalkoztatási Programjában 29 ezer ember vett részt, akik közül összesen mintegy 9 ezer fő tért vissza az elsődleges munkaerőpiacra. A legutóbbi, június 30-ai záruló programszakaszban a közfoglalkoztatottaknak 33%-a már a program alatt, a zárást követően pedig további 11% (összesen 44%) helyezkedett el, így a programnak ez az üteme minden eddiginél eredményesebbnek tekinthető.

A Művelődési Intézet a kezdetektől azt szorgalmazta, hogy a településeken a közfoglalkoztatottak bevonásával helyi értékekre építő, fenntartható közösségi kezdeményezések induljanak el, és a programba bevont álláskereső megtalálja helyüket az elsődleges munkaerőpiacon. Az elmúlt évek során az ország szinte valamennyi településén jelen voltak a kulturális közfoglalkoztatottak, akik számos helyi kezdeményezéssel, fejlesztéssel gazdagították lakóhelyüket. Az ország településeinek többségében a foglalkoztatási helyzet javulása mellett, megerősödött a kulturális alapellátás, ezáltal javult a kulturális közjához való hozzáférés, pozitív hatást gyakorolva a lakosság mentális egészségére, közérzetére és helyi identitására. Ifjúsági programok, települési értéktárak, kiadványok sokasága, hagyományörző és művészeti közösségek mutatják, hogy a kulturális közfoglalkoztatás a települések életére pozitív hatást gyakorolt.

Lapszámunk figyelmének középpontjában ezúttal olyan kezdeményezések, jó gyakorlatok állnak, amelyek a közösségi művelődés emberi erőforrás megoldásaira adnak inspiráló példákat.

Sikervariációk

Írásunkban olyan Fejér megyei kollégákat szeretnénk bemutatni, akik a kulturális közfoglalkoztatási programokban voltak közösségi munkások, koordinátorok, és a program befejeztével korábbi foglalkoztatójuk főállásban alkalmazta őket, mert teljesítményükkel kiérdemelték a lehetőséget, hogy lakhelyük közösségi művelődését szervezhessék. Megkértük őket, hogy üljenek le velünk egy kis beszélgetésre, és mondják el nekünk történetüket.

Ambrus Livia: *Kezdjük azzal ezt a kis rögtönzött kerekasztal-beszélgetést, hogy szóljatok a kulturális közfoglalkoztatás előtti életekről, és mutassátok be magatokat.*

Fekete Rita: Alcsútdobozon élek, két kislány boldog édesanyja vagyok. Hobbim a kirándulás.

Pénzügyi-számviteli tanulmányokat végeztem, majd a kereskedelmi szektorban dolgoztam. A III-IV-V. Kulturális Közfoglalkoztatási Programban közösségi munkásként szereztem gyakorlati alapokat a közművelődés területén. Alapvetően optimista, munkájában elkötelezett és precíz embernek gondolom magam. Az alcsútdobozói önkormányzat foglalkoztatásában művelődésszervezőként dolgozom.

Poórné Perédi Krisztina: Enyingen dolgozom, 2018. március 1-jétől a Vas Gereben Művelődési Ház és Könyvtár közművelődési szakembere vagyok. Eredeti végzettségem kertészmérnök. A közfoglalkoztatási programba való bekerülésem előtt évekig nem dolgoztam, itt a megye déli részén nagyon nehéz munkát találni, meglehetősen szűkösek a munkalehetőségek.

Enyingen gyakorlatilag a fő munkáltató az önkormányzat, ezért többször pályáztam különböző állásokra, de sajnos nem sikerült. A közfoglalkoztatás lehetőséget adott, hogy újra bekerüljek a munkaerőpiacra.

Papp Márta Aliz: Mezőfalván élünk gyermekemmel. Alapvégzettségem környezetvédelmi technikus, azonban kereskedelemben és a vendéglátóiparban dolgoztam hosszú évekig. A kulturális közfoglalkoztatásban 2017 áprilisától 2018 áprilisáig vettem részt, Mezőfalván, a Kiss Kálmán Művelődési Házban. Itt találkoztam először közművelődési feladatokkal, de ez a rövid idő is a közösségi művelődés elkötelezettjévé tett. Szabadidőmben a Mezőfalvi Polgárőrség munkájában veszek részt önkéntesként.

Fekete Rita

Poórné Perédi Krisztina

Papp Márta Aliz

Mikáné Bali Adrienn: Soponyán élek, és jelenleg a helyi IKSZT munkatársa vagyok. Érettségi után kereskedő, vállalkozónak tanultam, majd főiskolára mentem, és a Zsigmond Király főiskolán elvégeztem a szabad bölcsészet alapképzési szakot. 2012-ben abszolutóriumot szereztem, de nyelvvizsga hiányában oklevelet nem kaptam, közben megszületett a gyermekem is még abban az évben. 2015-ben pedagógiai- és családsegítő munkatárs OKJ-s bizonyítványt is szereztem. Végül a közfoglalkoztatott időszakom alatt 2017. júliusában sikeres nyelvvizsgát tettem, így átvehettem a szabadbölcsész okleveletem.

Omischl Erika: Szabadegyházán lakok családommal. Pedagógiai asszisztens és képesített könyvelő végzettségeket szereztem. Rövid ideje vettem részt a Kulturális Közfoglalkoztatási Programban, amikor felkértek a település közművelődési feladatainak ellátására, és azóta dolgozom a szabadegyházai Nagy László Művelődési Házban. Hobbim a kézművesség (patchwork, varrás, kötés), olvasás, fotózás és az utazás.

Hermán Mártonné: Zámolyon élek családommal, pedagógiai asszisztensi végzettséggel rendelkezem. Azt mondják rólam, hogy a világ és a környezete iránt nyitott, barátságos ember vagyok. 2014

szepemberétől 2018 februárjáig dolgoztam a Kulturális Közfoglalkoztatási Programban. 4 évvel ezelőtt jött szembe velem ez a lehetőség. Akkor már erősen érett bennem a gondolat, hogy visszamegyek dolgozni, de nem tudtam, merre is induljak. 12 évig voltam otthon a három gyermekemmel. Imádtam azt az időszakot, hisz úgy gondoltam, és most is úgy gondolom, hogy ameddig lehet, a gyerekek mellett kell maradni, hisz az alapokat mi tesszük le náluk, hogy később az óvodában, iskolában, a munka világában majd felnőttként megállják a helyüket. De eljött az az idő, hogy elengedjem a kezüket, és újra munkába álljak. Ekkor kezdtem el itt helyben közfoglalkoztatottként dolgozni. Nagyon jó lehetőség volt, hisz fokozatos terhelés mellett vissza tudtam rázódni a munka világába úgy, hogy nem kellett elszakadnom teljesen a családtól.

Kós Katalin (K. K.): *Mit adott nektek a kulturális közfoglalkoztatási program?*

F. R.: Elsődlegesen a kapcsolatrendszereim kiterjedtebbé válását említeném. E mellett nagyon fontos, hogy önismeretet is adott, fejlődési lehetőséget például hozzáállásban, rugalmasságban. Nagyon jól megalapozta a mostani munkámat. Szívesen végeztem a feladata-

imat, sok háttérmunka van, a rendezvények esetén ezt már akkor is megtapasztaltam. Érdekes volt látni, hogy a szervezés már hónapokkal előbb kezdetét veszi a tényleges lebonyolítási időponthoz képest. Ezenkívül lehetőséget kaptam a program alatt elvégezni – 2017 őszén – a közművelődési szakember II középfokú képzést, ami sokat segített, segít munkámban.

P. P. K.: Sokáig voltam közösségi koordinátor, ezáltal rengeteg kapcsolatot tudtam kiépíteni a városban is, és a környéken is, sőt a megyében is. Sok embert megismertem a szakma képviselői közül, ez remélem, még hasznomra válik. Mindemellett részt vettem az engem befogadó intézmény életében, munkájában, a programok szervezésében és lebonyolításában, valamint az intézmény dekorálásában egyaránt. A program elején, még 2014 januárjában elvégeztem a Kulturális közösségszervezés alapjai 46 órás képzést, majd még a közfoglalkoztatás alatt Pesten elvégeztem a Közművelődési szakember I. tanfolyamot, ami egy 1 éves képzés volt, tulajdonképpen ennek révén tudok itt dolgozni, mint közművelődési munkatárs.

P. M. A.: A feladatokkal, amik rám hárultak, jó alapokat kaptam jelenlegi munkámhoz, lakóhelyem történelmének és az itt élőknek

Mikáné Bali Adrienn

Omischl Erika

Hermán Mártonné

megismeréséhez. A civil szervezetekkel (14-15 civil szervezet van a településen, ami a lakosság számhoz viszonyítva nagyon szép mennyiség) és a helyi intézményekkel egyaránt kiépítettem a kapcsolatrendszer, hiszen a rendezvényekben komoly támogatást jelent az együttműködésük. Ez a közös munka kiterjed a szervezetek közötti partnerségek létrejöttére is. Nagyon megtetszett ez a munka, és megszerettem.

M. B. A.: A Kulturális Közfoglalkoztatási Programban töltött időszak alatt rengeteg emberrel ismerkedhettem meg. Varga-Leitner Barbara, az elődöm mellett megismertem az IKSZT működését, hagyományos rendezvényeinket. A munkám lehetőséget biztosított arra, hogy még több ismeretet sajátíthassak el a közösségi művelődés területén. Itt élek, a gyermekem óvodás, sokat beszélek a szülőkkel, benne vagyok a szülői munkaközösségben, de az akkori feladatköröm egyfajta szemléletváltást is hozott. Máshogy figyelek, hallgatók, beszélgetek azóta, jobban rááll a fülem az igényekre. A közfoglalkoztatás alkalmat adott arra, hogy jobban megismerjem településem lehetőségeit, rálátást biztosított a problémákra, amikre szépen apránként igyekszem reagálni. Fokozatosan megismerkedhettem településem lakóival, igényeivel, ki miért szeret, vagy nem szeret itt élni.

O. E.: A Kulturális Közfoglalkoztatási Program idején a munkáltatóm a Nemzeti Művelődési Intézet volt, és én nagyon jó ötleteket kaptam a különböző szakmai alkalmakon, hogy hogyan lehet a művelődési házba új programokat bevezetni. Folyamatosan figyeltem a Művelődési Intézet honlapját, hírleveleit, és azokban láttam, milyen rendezvények lesznek. Láttam milyen pályázati lehetőségekre lehet aspirálni, és milyen felméréseket végez a Művelődési Intézet. Ezek

ből jutottam információkhoz, hogy miket is lehetne megvalósítani.

H. Mné.: Eleinte kisebb feladatokat kaptam. A polgármester úrral egyeztetve, az utasításait követve, a programok szervezésével kezdtem foglalkozni (meghívók szerkesztése, teremrendezés, plakátózás, kapcsolatfelvétel a falu életét meghatározó emberekkel). Megismerkedtem a civil szervezetekkel, betekintést nyertem az éves munkaterveikbe, és szépen lassan összeszokva a mai napig kölcsönösen segítjük egymás munkáját. A közfoglalkoztatási program keretein belül lehetőséget kaptam egy szakmai képzés elvégzésére is. Ekkor már éreztem, hogy ezen a pályán szeretnék maradni.

Máhr Zoltán: *Milyen feladatok voltak a Kulturális Közfoglalkoztatási Program idején?*

F. R.: Foglalkoztatásom kezdetén a rendezvények népszerűsítésének előkészületeibe vontak be: plakátok és meghívók szerkesztésébe. Aztán lassan, az idő előrehaladtával a programok előkészítésében és lebonyolításában is résztvettem. Ezenkívül a települési civil szervezetekkel és intézményeivel kellett a kapcsolattartásra ügyelnem. Mivel szeretek emberekkel dolgozni, ezért egyre lelkesebben végeztem a munkám. Megismertem az itt élők igényeit, így tudtam mire számíthatok, és mit szeretnék. A helyi lakosok számára egy nyitott helyszínt, ahol a szabadidejüket szín-

Szabadegyháza, Mikulás Gála

vonalas rendezvényeken tölthetik. Ehhez felkészített a közfoglalkoztatás alatt megszerzett tapasztalat a közösségszervezéssel kapcsolatban, és ezt a gyakorlati ismeretet kiegészítettem elmélettel is.

P. P. K.: 2013 decemberétől a Kulturális Közfoglalkoztatási Program közösségi koordinátoraként dolgoztam, ez egy sokrétű feladat volt, mert amellet, hogy az enyingi és a sárbogárdi járásban tevékenkedő közösségi munkások adminisztratív ellenőrzését végeztem, segítenem kellett a munkavégzésüket azzal, hogy közvetítő voltam köztük és a megyei iroda között. Kapcsolatot kellett tartanom az őket foglalkoztató partnerszervezetekkel. Több volt ez a munka, mint adminisztráció, tájékozottnak kellett lennem a közösségi munkások napi dolgaival, gondoljaival, örömeivel kapcsolatban, meg kellett ismerkednem a partnerszervezet munkájával, figyelnem kellett a jó gyakorlatokat.

P. M. A.: Elsődlegesen kutatási feladatokba kapcsolódtam be: a település értékeinek és hagyományainak felkutatásával, az eredmények dokumentálásával foglalkoztam. Alapinformáció gyűjtést folytattam: az épített és helyi értékekkel a fókuszban. Ezekből kiindulva szeretnénk majd a helyi értéktár kialakítását megkezdeni.

M. B. A.: A közfoglalkoztatási program alatt Varga-Leitner Barbara mellett bekapcsolódtam a ház életébe, segítettem a programok megvalósításában, ahogy a ház mindennapi működtetésében is, megismerkedtem a ház „lakóival”, a csoportokkal természetesen, segítettem őket, továbbá, mivel idén október 1-jével járt le a címbirtokos pályázat fenntartási időszaka, a pályázattal kapcsolatos adminisztrációba, dokumentációba is beegítettem. Mivel viszonylag

Zámoly – Versbe írt történelem

Zámoly – Meseidő

rövid időn belül kiderült, hogy átveszem Barbi helyét, ezért igyekeztem nyitott szemmel járni, felmérni az igényeket, kitalálni, hogy mivel lehetne még színesíteni a közösség életét, milyen eszközökre lenne még szükség a házban, hogy a tevékenységeket gazdagítani tudjuk.

O. E.: 2017 márciusában kerültem közösségi munkásként a kulturális közfoglalkoztatásba, a szabadegyházi Nagy László Művelődési Házba. Azonnal programszervezéshez kapcsolódó feladatokat kaptam azoktól, akik akkor itt dolgoztak (az igazgató és a művelődésszervező) ők szervezték a

rendezvényeket, de a lebonyolításban segítettem én is. Ezt követően személyi változások történtek, és onnantól kezdve teljes mértékben ránk hárult (rám és Kovács Judit kollégánomra) a programok gyakorlati és a kivitelezési része is. Onnantól mindenfélét mi szerveztünk: a plakátszerkesztéstől a kihelyezésen, a catering rendelésen, a fellépőkkel egyeztetésen át a szerződéskötésig mindent mi csináltunk, és csinálunk a mai napig. Egy hónap után hirtelen „mélyvízbe” kerültem.

H. Mné.: Voltak új ötleteim, amelyeket engedtek megvalósítani, és így új szint vittem a közös-

ségi életbe. Ilyen program volt a Községek Hete programsorozat keretein belül megvalósított „Versbe írt történelem” elnevezésű program, mely egy helytörténeti sétát takar Csanádi Imre és Csoóri Sándor verseivel átszőve. Az utolsó állomás a Magtárnál volt, ahol a II. világháborús- és a helytörténeti kiállítást lehetett megnézni, majd felolvasásra kerültek olyan emberek visszaemlékezései, akik megélték a háborút. Szépre, tartalmasra sikerült megszervezni, és az érdeklődők száma is megfelelő volt. Az egyik ötlet hozta a másikat. Idén harmadik alkalommal rendeztük meg a *Zámoly az én szememmel* pályázatunkat. Ezzel is a helytörténeti gyűjteményünket gyarapítjuk. Olyan írásokat várunk, melyek Zámolyhoz köthetők, legyen az egy emlék, élmény vagy olyan esemény, ami meghatározta a faluhoz való viszonyt.

K. K.: *Mivel foglalkoztok jelenleg?*

F. R.: Jelenleg Alcsútdoboz Község Önkormányzata mint közművelődési szakembert foglalkoztat

2020 februárjáig. A közművelődési feladatok és a sportcsarnokhoz kapcsolódó rendezvények ellátását intézem, összehangolom a különböző programokat. A civil szervezetektől, intézményektől bekérem a terveiket, időpontokat, hogy mikor, melyik helyiségre van szükségük. Egyeztetjük, hogy milyen technikai háttérrel tudjuk támogatni a program sikeres lebonyolítását: eszközökkel, esetleg dekorációval, személyzettel, akik a beléptetésben, a ruhatárban vagy az előkészítő feladatokban tudnak közreműködni. Eseménynaptárt készítek, hogy az ütközéseket elkerüljük. Már aktívan tervezzük a 2019-es évet. Kihívást jelent egy személyben ellátni a feladatokat. Ezért az önkormányzat részéről kapok támogatást a munkámhoz, a délutáni programokhoz van egy négy órában foglalkoztatott ember, aki ügyel a helyszínrre. Mindenképp segítséget jelentene, ha lenne egy kolléga, aki a szakmai feladatokban is partner.

P. P. K.: 2018. március 1-jétől főállásban erősítem az intézmény közösségét. Rajtam kívül az intézményvezető, egy hangtechnikus,

egy takarítónő, illetve két közfoglalkoztatott munkatárs alkotja a csapatot. Már előtte is főállásúként kezeltek engem, ugyanúgy részt vehettem a programok szervezésében, lebonyolításában, meghallgatták az ötleteim, gyakorlatilag mindenben. Annyi változott, hogy most már különböző EFOP-os pályázatokban is részt tudok venni, ezeknek a szakmai beszámolóját is én csinálom.

P. M. A.: Térségi közösségfejlesztő vagyok, a „TOP-5.3.1-16 – A helyi identitás és kohézió erősítése” projekt keretében. Hat település (Baracs, Daruszentmiklós, Előszállás, Kisapostag, Nagykarácsony és Mezőfalva) koordinátoraként 2021 áprilisáig tevékenykedem. Korábbi pályázatok kapcsán már volt összefogás, és ezek sikeressége adta a kiindulópontot. A feladat nagyon összetett. A célok között szerepel a közösségi élet dinamizálása, közösségi tervezés illetve az együttműködések kialakítása a bevont települések között. Több résztvevőből áll a projekt: egy alapkutatással indultam el, és örömmel tapasztaltam, hogy a konzorciumba bevont települések és az ott működő civil szervezetek, egyesületek is nyitottan állnak hozzá. Mezőfalva számára azért hasznos ez a projekt, mert az megerősíti a térségi partnerségeit.

M. B. A.: Úgy érzem sikerült jó eredményeket elérnem a helyi közösség bevonásával, aktivizálásával. Az ifjúság és a többi generáció számára is rengeteg színes programmal készültem és készülok a jövőben.

Településünk lakói részben megosztottak, viszont alapvetően összetartók, ezért minden lehetőséget próbálok megragadni, ami a segítségükre lehet új ismeretek elérésében, vagy éppen boldogabbá teheti őket. Leginkább olyan prog-

Alcsúti értéktábla

Mezőfalva testvértelepülési találkozó

ramokkal készülök, amik miatt itt helyben tölthetik el szabadidejüket, de akár a környező falvakból is érkezhetnek hozzánk résztvevők egy-egy foglalkozásra, rendezvényre. Fontosnak tartom a generációk találkozását, hogy a fiatalok és idősebb korosztály egymás életébe és készségeibe nyerjen bepillantást, azt, hogy a két, egymástól távol álló generáció élményeket kapjon egymástól. Erre volt remek példa az év elején megtartott Mackóvárásunk, ahol az egyik helyi nyugdíjas klubot kértem fel, hogy készítsünk együtt plüssmackót a helyi gyerekekkel, ifjúsággal. A program fantasztikus volt, a legkisebbek is együtt tevékenykedhettek az idősebb korosztállyal. Nagy hangsúlyt

fektettünk az együtt töltött minőségi időre és a közösen szerzett tapasztalatokra. Feladatomnak tekintem, hogy minél több, a lakossági cselekvésre épülő, generációkat megmozgató színes programot szervezzek.

O. E.: Művelődésszervezőként alkalmazott az önkormányzat. A művelődési háznak ebben az évben van utoljára alkalma igazgató nélkül működni. Már beadtuk az Államkincstár és a szakminisztérium felé a kérelmet. Tehát elvileg következő évtől, mint önállóan működő intézmény, megszűnünk létezni. A feladatok megmaradnak ugyanúgy, és a programszervezés tekintetében is, csak éppen az

önkormányzat alá fogunk tartozni. Mindent a polgármester fog aláírni. A szakmai végzettségem és a gyakorlati éveim száma egyelőre az igazgatói pozícióhoz nem lenne elég. Azonban az önkormányzat, és én sem zárkózunk el egy hosszabb távú együttműködéstől. Ennek alapja, hogy szakmai képzéseken vegyek részt. Jövőre lesz meg a két éves munkaviszonyom, és valószínűleg elküldenek tanulni felsőfokú szakirányú végzettség megszerzésére.

H. Mné.: Az önkormányzat már korábban felvett, mint ahogy a program megszűnt volna. Jelenleg is a település kulturális programjait szervezem, a civil szervezetek munkáját segítem, és közös erővel igyekszünk kitalálni és megvalósítani olyan programokat, amely több korosztályt szólítanak meg.

A. L.: *Milyen elképzeléseitek vannak a jövőről, a pályán maradásról?*

F. R.: Rövid távon az, hogy a települési értéktár, értékgyűjtő és -gondozó munkát folytassuk. Sikernek tekintjük, hogy a megyei értéktárba bekerültek Fekete Ildikó festett tojásai és az alcsúti platánsor. Szeretnénk még más egyéb értéket delegálni, akár az országos értéktárba is. Jelenleg négy-öt projekt van folyamatban: civil szervezetek kirándulásának megszervezése, társadalmi ünnepek lebonyolítása, sportfoglalkozások frissítése új elemekkel pl. zumba klub indítása. A „Rendhagyó tanórak” előadásorozatot szeretnénk ismét elkezdni, de a már bevált és a község által megszeretett „Kápolna Koncertek” folytatását is tervezzük. Ezek mellett a közösségek építését, és a civil szervezetek közötti kapcsolatok erősítését szeretném segíteni. Célom, hogy az itt élők ténylegesen egy közösség tagjának érezzék magukat.

P. P. K.: Mindenképpen szeretnék a szakmában maradni, a munkámat egyre magasabb színvonalon ellátni. Emiatt is szeretném Székesfehérváron, a Kodolányi János Egyetemen elvégezni a kulturális közösség-szervező szakot. Úgy érzem, hogy megtaláltam a helyem, jól érzem magam, lehetőséget kapok az ötleteim megvalósítására, a település közösségének fejlesztésére, és kreatív oldalamat is kibontakoztathatom.

P. M. A.: Térségi közösségfejlesztőként is kapok képzést, de további tanulási lehetőségek is érdekelnek. Jelenleg egy kulturális rendezvényszervezői tanfolyamra járok Budapestre, a 2007 Kapos Felnőttképző Központba. Ezután kezdődnek a kulturális közösségfejlesztéshez kapcsolódó képzéseim. A kulturális közfoglalkoztatásig csak itt laktam, de most már itt élek teljes szívvel, ezt az érzést szeretném másoknak is átadni a munkám során.

M. B. A.: Úgy gondolom, hogy amíg van sikerélményem és nem hátráltatnak, a polgármester úrral jól tudunk együttműködni, és elfogadjuk egymás terveit, ötleteit, nézeteit, addig nem lesz gond a folytatással. Az, hogy mellettem áll egy csomó ember, rengeteg szervezet, intézmény, aki támogat és segít a megvalósításban, az nagyon nagy energiát ad. Amikor olyanokat sikerül bevonnai, akiket addig soha nem láttam egyetlen rendezvényen sem, és most jelentkeznek például főzni, az hatalmas sikerélmény. Rengeteg munka van IKSZT-n belül is, viszont az hogy az ember kap ilyen impulzusokat, és látod a másikon, hogy élvezi azt, amiért dolgoztál, az a legnagyobb elismerés. És remélem, hogy a soponyai embereknek is sikerül remek élményekkel gazdagodniuk. Amíg kapok háttértámogatást, egyre több embert tudok bevonnai, meg tudom

Soponya – Nagylángos fesztivál

Soponya – útavató kerékpártúra

valósítani a közösség erősítését, elő tudom segíteni a generációk közötti együttműködést, addig mindenképpen ezen az úton haladunk tovább. A titok szerintem abban rejlik, hogy meg kell hallgatni a közösséget, ebből ötleteket lehet meríteni, amit aztán lefordítasz magadnak „rendezvényi nyelvre”. Csak bírni kell energiával, lelkesedéssel, mert el lehet ám fáradni! Ezt csak az tudja igazán megérteni, aki emberekkel dolgozik. De amíg lesznek pozitív tapasztalataim, látom a munkám eredményét, érzem

a megbecsülést, addig haladok előre, keresem az ötleteket, meghallgatom az embereket, színesítem a soponyai életet és erősítem a közösséget.

O. E.: Hogy jobban el tudjak mélyedni a szakmában, szükséges a képzés, a végzettség. Szeretnék benne maradni. Nagy vágyam a helyi értéktár létrehozása, szeretnék egy tájházat, vagy egy hagyományőrző házat – esetleg a kettő ötvözetét. Láttam más településen, hogy működik – például Pusztaszabol-

csón. Velük úgy sikerült megismerkedni, hogy volt alkalmam egy, a Cselekvő közösségek projekt keretében rendezett tanulmányúton részt venni. Tőlük remek ötleteket és tanácsokat kaptam, hogyan lehet ezt elkezdni. Nagyon jó, hogy itt a környéken van kihez fordulunk, és segítenek az elindulásnál. Sőt, ezen a tanulmányúton ismerkedtem meg az iváncsai Faluház vezetőjével, vele is tervezzük, hogy összedolgozunk. Ez a település is itt van közel Szabadegyházához. Igazából nem ismerjük sem egymást, sem a másik programját. Ezen szeretnék a jövőben változtatni. A tanulmányúton azt a következtetést vontam le, hogy sokkal nagyobb hangsúlyt kell fektetni arra, hogy megismerjük egymást és egymás munkásságát.

H. Mné.: Erre nagyon nehéz válaszolni. Több civil szervezetünk van, akik aktívan részt vesznek a település életében. Egy-egy saját rendezvénnyel színesítik a kulturális programjainkat. A legkisebbektől az idősekig, minden korosztály számára, rendszeres elfoglaltságot kínálva – például kézműves foglalkozás, baba-mama klub, balett, jóga, rajz és festő foglalkozás, klubnapok, torna – igyekszünk jó közösséget, közösségeket kovácsolni. Tapasztaljuk, hogy egy-egy szervezet működésében az aktív tagok száma egyre kevesebb, és új tagokat nehezen lehet találni. A fiatalok lennének a megoldás, de őket nagyon nehéz megszólítani. Fehérvár közelsége nagyon jó dolog, de hátrányát is érezzük abból a szempontból, hogy bőséges programkínálatának köszönhetően a fiatalság a szabadidejét inkább ott tölti, s ott alakulnak ki azok a barátságok, olyan kapcsolatok, amelyekre nekünk is szükségünk volna. Ezért én nem álmodok nagyokat, szeretném, ha ez a szint, amit eddig közösen felépítettünk, még hosszú évekig így maradna.

FEKETE RITA (1984) Alcsútdobozon él. Pénzügyi-számviteli tanulmányokat végzett, kereskedelmi szektorban dolgozott. A III-V. Kulturális Közfoglalkoztatási Programban, közösségi munkásként szerzett gyakorlati tapasztalatokat a közművelődés területén Alcsútdoboz Község Önkormányzatánál. 2017 júliusában megszerezte a Közművelődési szakember II. végzettséget, mely lehetővé tette számára, hogy 2018 februárjától az Alcsútdoboz Községi Önkormányzatnál szakmai munkatársként dolgozzon. A közösségi művelődés iránt elkötelezett ember. Hobbija a kirándulás.

POÓRNÉ PERÉDI KRISZTINA (1970) eredeti végzettségét tekintve kertészmérnök. 2013 december 1-jétől a Nemzeti Művelődési Intézet közösségi koordinátora, az enyingi Vas Gereben Művelődési Ház és Könyvtárnál. Majdnem öt évet töltött ebben a munkakörben, rengeteg tapasztalatot gyűjtve, óriási kapcsolatrendszert kiépítve. Munkája során számos település közösségi munkáinak segített feladatait elvégzésében, kapcsolatot tartott a települések vezetői és a Nemzeti Művelődési Intézet között. Emellett az enyingi művelődési házban is rendszeresen részt vett a rendezvények szervezésében és lebonyolításában. 2016-ban elvégezte a Nemzeti Művelődési Intézet által szervezett Közművelődési szakember I. képzést, amely 2018 márciusától lehetővé tette, hogy főállásban foglalkoztassák tovább az enyingi művelődési házban.

PAPP MÁRTA ALIZ (1985) Mezőfalván él. Végzettsége alapján környezetvédelmi technikus, azonban kereskedelmi és vendéglátóiparban dolgozott hosszú évekig. Közművelődési feladatokkal a kulturális közfoglalkoztatásban 2017 áprilisától 2018 áprilisáig szerzett tapasztalatot Mezőfalván, a Kiss Kálmán Művelődési Házban. Ez idő alatt vált a szakma elkötelezettjévé. 2018 áprilisától térségi közösségfejlesztőként dolgozik a TOP-5.3.1-16 A helyi identitás és kohézió erősítése projektben. 2018 októberében rendezvényszervezői OKJ-s végzettséget szerzett. Szabadidejében önkéntesként a Mezőfalvi Polgárőrség munkájában működik közre.

MIKÁNÉ BALI ADRIENN (1988) eredeti végzettségét tekintve kereskedő, vállalkozó. 2012 júniusában sikeres záróvizsgát tett a Zsigmond Király Főiskola szabad bölcsészet alapképzési szakán, de nyelvvizsga hiányában oklevelet nem kapta kézhez. 2015-ben pedagógiai- és családsegítő munkatárs OKJ-s bizonyítványt is szerzett. 2017. május 9. – augusztus 31. között az NMI Művelődési Intézet partnerszervezeténél, Soponya Község Önkormányzatánál közösségi munkás. Ezalatt az idő alatt teljesítette az oklevélhez előírt nyelvvizsgafeltételt, így 2017 júliusától okleveles szabad bölcsész. 2017. augusztus 31-től Soponyán főállású művelődésszervezőként tevékenykedik.

OMISHL ERIKA (1981) Szabadegyházán lakik családjával. Végzettségeit tekintve: pedagógiai asszisztens és képesített könyvelő. Ügyfélszolgálati ügyintézőként megerősödött emberközpontú szemlélete, melyet munkája során később tudott hasznosítani. 2017 április és június között Szabadegyházán kulturális civil szervező, ezalatt felkérték a település közművelődési feladatainak ellátására, melyet azóta is nagy lelkesedéssel és kreativitással végez. Hobbija a kézművesség (patchwork, varrás, kötés), olvasás, fotózás és az utazás.

HERMÁN MÁRTONNÉ KLÁRA (1981) Zámolyon él családjával, kereskedelmi, pedagógiai asszisztensi és óvodai dajka végzettségekkel rendelkezik. 2014. szeptembertől 2018. februárig dolgozott a kulturális közfoglalkoztatási programban, szervezte Zámoly kulturális életét. 2018 februárjától Zámoly Község Önkormányzatánál főállásban folytatja a korábban megkezdett munkát, változatos és folyamatosan megújuló programokkal színesíti a település életét.

AMBRUS LÍVIA (1982): történész, művelődésszervező. 2004-ben a Berzsenyi Dániel Főiskola történelem-művelődésszervező szakán, régésztechnikus és nonprofit menedzser szakirányokkal szerzett diplomát. Ezt követően Budapesten egy magáncégnél tanfolyamszervező, illetve a zirci „Család és barátság fesztiváljának” önkéntese. 2006-tól Zircen, az összevont kulturális intézmény munkatársaként könyvtáros, e-tanácsadó, művelődésszervező. 2014 szeptemberétől a Nemzeti Művelődési Intézet, majd 2017 januárjától az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Kft. Fejér Megyei Irodájának módszertani referense.

KÓS KATALIN: művelődésszervező. 2018 májusától az NMI Művelődési Intézet módszertani referense a Fejér Megyei Irodában. Szakmai tapasztalatai: gyermekprogramok, nyári táborok lebonyolításában vett részt; fórumok, előadások moderátoraként tevékenykedett. Jelenlegi feladatai között megtalálható az információszolgáltatás, képzések koordinálása, a közösségi önszerveződések, önkéntesség támogatása, hagyományápolás; illetve a kulturális alapú gazdaságfejlesztő programok felkutatása, jó gyakorlatokként bemutatása.

MÁHR ZOLTÁN az NMI Művelődési Intézet Fejér Megyei Irodájának irodavezetője. 1983 óta dolgozik a közművelődési területén. Magyar nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár és közművelődési előadói diplomáját az ELTE Bölcsészettudományi Kar napali tagozatán szerezte. Szakmai pályafutása során dolgozott „egyszemélyes” művelődési ház vezetőjeként, művelődési intézmény munkatársaként, igazgatójaként, és megyei művelődési központ munkatársaként és annak szakmai igazgatóhelyetteseként. Rövid – közgazgatási – kitérő után, 2013-ban a Nemzeti Művelődési Intézet, illetve annak megszűnésekor az NMI Művelődési Intézet munkatársa lett.

Kulturális rendezvényszervező pályára léptek a közösségi munkások

*– a kulturális közfoglalkozástól
a közművelődési szakmai munkakörig*

*„Akár azt hiszed, képes
vagy rá, akár azt, hogy nem,
igazad lesz.” (Henry Ford)*

A kulturális közfoglalkoztatás elindítása a Nemzeti Művelődési Intézet részéről nemcsak hiánypótlás volt a települések számára kulturális területen dolgozó munkatársak foglalkoztatására, hanem sok ember számára jelentette az élethosszig tartó tanulásban való részvétel lehetőségét is. A programok képzéseket is tartalmaztak már az első alkalomtól kezdődően.

Az első programban 48 órás kompetenciafejlesztő képzésben vettek részt a kulturális munkások, ahol egy professzionális önéletrajz és egy kiváló motivációs levél elkészítésén túl rálátást kaptak a közművelődési terület szakmai hátterére is. A 120 órás képzés a következő programban tovább gazdagította a településeken végzett munkájukhoz kötődő szakmai kompetenciákat, ismereteket. Megismerkedtek a jogszabályi

hátterrel, a rendezvények szervezésének aprólékos követelményeivel és a közösségfejlesztés alapjaival. Az V. programtól kézműves képzésben vehettek részt a megyei népművészeti egyesületek oktatói segítségével, a népi kismesterségek iránti érzékenyítés céljából. Kosarat fontak, agyagoztak, hímeztek, a tájegységek gazdag motívumkincsével ismerkedtek munkatársaink. Közösségépítő belső képzések Lakiteleken is zajlottak a programok alatt, ahol a koordinátorok mellett a szakmai és személyügyi asszisztensek is részesültek a munkavégzéshez szükséges ismeretek elsajátításában.

A Nógrád megyében dolgozó közösségi munkások abban a szerencsés helyzetben voltak az V. programban, hogy a Kormányhivatal Foglalkoztatási Osztálya kulturális rendezvényszervező képzést indított két helyszínen a megyében részükre. A képzés elindításában nagy szerepe volt Bocsi Gábornak, a NMKH Foglalkoztatási Főosztály

Közfoglalkoztatási Osztálya közfoglalkoztatási szakügyintézőjének.

Máté Lászlóné: Kedves Gábor! Több éven át volt a Művelődési Intézet megyei irodájának partnere a kulturális közfoglalkoztatási programokhoz kapcsolódó képzések szervezésében, lebonyolításában. Közös munkánk nagy fejlődési ívet járt be. Mielőtt belevágnánk ennek ismertetésébe, kérem, mondjon pár gondolatot a közfoglalkoztatásról, mint a foglalkoztatás egy – átmeneti – formájáról.

Bocsi Gábor: A közfoglalkoztatás sokat vitatott, esetenként bírált foglalkoztatási formájának célja egyrészt munkát biztosítani azoknak az álláskeresőknél, akik valamilyen okból kiszorultak az elsődleges munkaerőpiacról, ezáltal jövedelmet, megélhetést, biztosítani számukra. Másrészt felkészíteni a foglalkoztatottakat az elsődleges munkaerőpiac munkáltatóihoz való visszatérésre, egyes esetekben az első piaci munkahely elérésé-

re. Ezt a folyamatot több eszköz igénybevételével segíti elő az államt megjelentő, a kormányhivatal szervezeti részét képező foglalkoztatási főosztály, és az álláskeresőkel közvetlen kapcsolatot tartó járási foglalkoztatási osztály.

A segítségnyújtás alapjai jogszabályi keretekben szabályozottak, ehhez társul az Európai Unió által nyújtott támogatási felhasználás szabályaiból alkotott keretrendszer. Az eszközrendszer legfontosabb elemei: munkaerő-piaci szolgáltatások nyújtása, foglalkoztatást bővítő támogatások, álláskereső vállalkozóvá válásának elősegítése, atipikus foglalkoztatási formák (*atipikusnak nevezzük azon foglalkoztatási formákat, amelyek eltérnek a határozatlan idejű, hagyományosan alkalmazott munkaviszonyban történő teljes munkaidős foglalkoztatástól*) támogatása, munkahelyteremtő támogatások működtetése, képzések támogatása, munkaerő-piaci programok támogatása.

A kérdéskörben szereplő álláskereső mindannyian közfog-

lalkoztatottak. A képzésük, a képzéshez nyújtott szolgáltatások a GINOP 6.1.1-15 besorolású, Európai Unió biztosította forrásból kerül finanszírozásra.

A foglalkoztatási főosztály minden évben meghatározza azon képzések listáját, amelyeket a kínálatában szerepeltetni kíván. Összeállítja azon képzőintézmények jegyzékét, amelyek közreműködésével megvalósítja a képzéseit.

M. L.-né: *Mi alapján döntenek arról, hogy milyen képzéseket indítsanak?*

B. G.: A képzési lista több szempontból is determinált:

– A közfoglalkoztató igényei a szakszerű, hatékony, egyes esetekben a jogszabályi keretekben meghatározott (Pl. motorfűrész használat igénybevételével történő) munkavégzés érdekében.

– Az elsődleges munkaerő-piac indukálta kereslet igényei.

Nagyon fontos jellemzője minden képzésnek, hogy három részre tagozódóan kell megvalósítani:

– Képzés hatékonyságának növelése modul.

– A konkrét igény szakmai megvalósítása.

– Munkavállalás elősegítése modul.

Az első és harmadik modul az egyén általános ismereti fejlesztését hivatott szolgáltni, elősegítendő az intézményesített tanulási folyamat hatékonyságát. Bár a résztvevők mindannyian dolgoztak álláskeresővé, közfoglalkoztatottá válásuk előtt, a felgyorsult világ munkavállaláshoz szükséges ismereteit is szükséges elsajátítaniuk az elsődleges munkaerő-piaci visszatérésük elősegítése érdekében.

A „szakmai” részben szakmaszerzésre („A” körös), egyéb szakmai („B” körös), egyéb („D” körös) tartalmú képzések kerülhetnek megvalósításra.

Az említett GINOP program e képzési ágába elsősorban alacsony iskolai végzettségű (ISCED 1-2) besorolású célszemélyek vonhatók be. Ők a program 95 százalékát kell, hogy kitegyék. A fennmara-

A balassagyarmati csoport

A salgótarjáni csoport

dó 5 százalék ad arra lehetőséget, hogy magasabb végzettséggel is képzésbe kerüljenek ebben a programban.

A kérdéses időszakaszban igen sokszínű volt a képzési lista, az alapkompentencia, digitális írástudás fejlesztés, a 7-8 osztályos felzárkóztató, a legkülönbélebb betanító (pl. kiskerti növénytermesztő, település karbantartó, zöldterületi kiegészítő-üzemeltető, kézműves térkő-gyártó stb.) képzések elsősorban a közfoglalkoztatói igények kielégítésére vannak. Az OKJ-s képzések (pl. Hegesztő, Bolti hentes, Építményszaluzat szerelő, Építő és anyagmozgató gép kezelője, Kőműves, Textiltermék-összeállító stb.) inkább az elsődleges munkaerő-piaci foglalkoztatók igényeinek kielégítését szolgálják. Az éves listán 80-85 képzési irány szerepel, ez multiplifikálódik azzal, hogy egy-egy képzési irány több helyszínen is megvalósul.

A már említett magasabb ISCED besorolású programrésztvevők szá-

mára társadalombiztosítási ügyintéző, pénzügyi ügyintéző, kulturális rendezvényszervező, valamint közfoglalkoztatás szervező képzések szerepeltek listánkon. Ezek a képzések olyan ismereteket nyújtottak, hogy a közfoglalkoztatók és az elsődleges munkaerőpiac munkáltatói is „vevők” voltak rá.

M. L.-né: *Kérem, beszéljen a „Kulturális rendezvényszervező” képzés általános tapasztalatairól megyénkben.*

B. G.: Amikor felmerült annak lehetősége, hogy a szűk (középfokú végzettségűek bevonásával megvalósítható) képzési keresztmetszetben a magasabb iskolai végzettségű célszemélyek is bevonhatók (az 5 százalék terhére), a fent említett képzési szakirányokra igen rövid idő alatt összejött az egyes beiskolázandó csoportokhoz szükséges létszám. A Nemzeti Művelődési Intézet és együttműködő partnereivel már korábban is együtt dolgozva valósítottunk meg egyéb

szakmai OKJ-s képzettséget nem nyújtó kisebb képzéseket. Már akkor felmerült, hogy magasabb szintű képzettséget is kellene biztosítani a résztvevők számára annak érdekében, hogy az elsődleges munkaerőpiacon jobban eladható tudáshoz jussanak, vagy akár önálló piaci szereplőként, vállalkozást is indíthassanak.

A szervezést nagyban elősegítette, hogy a képzés megvalósításához gyakorlatilag minden rendelkezésre állt. A képzés alanyai valamennyien az NMI alkalmazásában álltak mint közfoglalkoztatottak, és kulturális területen dolgoztak. Rendelkeztek a felnőttképzések hatékonyságát nagyban elősegítő kompetenciákkal. Két csoport szerveződött megyénk a két képzés szempontjából jól megközelíthető helyszínén, Bállassagyarmaton és Salgótarjában. Mindkét képzés megvalósítója ugyanaz a képző intézmény volt, persze az eltérő helyszíneken más-más oktatókkal.

A résztvevők sok ismerettel rendelkeztek, igen motiváltak voltak. Motiváltságuk kitartott a képzés teljes időtartama alatt. Egyetlen lemorzsolódás történt, sajnos egy baleset miatt ki kellett lépnie a támogatottnak. A hallgatókat nagyon felvillanyozta a megszerzendő OKJ-s képesítéssel betölthető munkakörök (Kiállítás szervező, Kongresszusszervező, Kulturális rendezvényszervező, Programszervező, Rendezvényszervező, Szabadidő-szervező, Közösségi-civil szervező, Civil szervezeti kapcsolattartó) sokszínűsége, száma.

A beiskolázottak napi munkájuk során már bizonyos szintig megismerkedtek a közösségi programok, rendezvények szervezésével, klubfoglalkozások, szabadidős körök működtetésével. Az ismereteik bővítése, a meglévőkkel történő szintetizálása, a szervezeti és intézményműködési, -működtetési ismeretek elsajátítása, a vizsgára bocsátás feltételeinek elérése komoly kihívás elé állította a résztvevőket.

A képzés a szakmai és vizsgakövetelményeknek megfelelően alkalmassá tette őket az „önkormányzati közművelődési intézmények, művelődési civilszervezetek, kulturális vállalkozások szakszerű és színvonalas működtetésben való közreműködés és kulturális szervezőmunka ellátására” (szakmai vizsgakövetelmények).

Az oktatói tevékenységet elvégző szakemberek (tanárok, művelődési intézmények munkatársai) munkájának és a hallgatók motiváltságának köszönhetően minden résztvevő igen szép eredménnyel vizsgázott.

Különösen jól tett a tanulási kedvnek, hogy egy hallgató (a salgótarjáni csoport résztvevője) már a képzés harmadik harmadában állásajánlatot kapott egy kisvárosi civilszervezettől, egy uniós forrásból lebonyolítandó projektben való részvétellel. Ahol a frissen szerzett

ismeretein kívül, a meglévő képzettség igazolására is szükség volt. Ez a program egy többéves munkalehetőséget hozott számára.

M. L.-né: *Hogyan látja a kormányhivatal, milyen hozadéka volt a képzésnek – mind a résztvevők, mind a képző számára?*

B. G.: A képzés a résztvevők számára ingyenes volt, ami azt jelenti, hogy a teljes képzési költséget és az utazási költséget is a GINOP forrás biztosította. A képzés idejére megkapták a munkabérüket, így jövedelemkiesés sem érte őket.

Hozadéka a képzésnek az is, hogy az ebben a munkakörben foglalkoztatott közmunkás is jogosult lett a „garantált közfoglalkoztatási bérré” ami huszonötezer forintos jövedelememelkedéssel is jár, illetve a munkabérré rakódó járulékok miatt munkaviszonyként számít be a szolgálati időbe. Ami a nők képzésben történt többségi reprezentativitása miatt a 40 éves munkaviszony esetén igénybe vehető kedvezményes nyugdíjazás része lesz.

A Nógrád megyei foglalkoztatási osztályok és a főosztály – az idei évben is a nevezett forrás biztosította lehetőségen belül – további képzés támogatását tervezi, ezúttal „Közművelődési és közönségkapcsolati szakember (közművelődési szakmairány)” képzési irányban.

M. L.-né: A kulturális közfoglalkoztatás elérte célját: a saktörvény (1997. évi CLX.) tavalnyá-

ron történt, idén januártól hatályos módosításába bekerült, hogy a településeken minimum egy főt minimum középfokú végzettséggel közművelődési szakmai munkakörben kell alkalmazni. Az idén nyári kormányrendelet pedig már határidőt is szab: 2021. január elsejéig kell a településeknek a feladatot teljesíteni.

A leendő kollégák szakmai végzettségének megszerzéséhez az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatást ad a Művelődési Intézetnek, képzések szervezéséhez. Ezek a támogatott OKJ-s képzések elindultak 2018 júliusában több helyszínen az országban – ebből itt, Salgótarjánban is zajlik képzés, 26 hallgatóval. A képzésben részt vevők a megyéből a közösségi színterek munkatársai, valamint a volt kulturális közfoglalkoztatottak, leendő szakmai munkakört betöltő kollégák.

Az öt év alatt a képzések hatására, egyre több közösségi munkás lesz településén szakmai munkakörben alkalmazott kolléga. A 48 órás kompetenciafejlesztő képzésektől a 960 órás közművelődési és közönségkapcsolati szakember képzésig alig pár év telt el. Nógrád megye közművelődési életében, a településeken lévő, szakmai munkakörben dolgozó kollégák számában, a helyi közösségi kezdeményezések gyarapodásában a képzések jótékony hatása már érzékelhető, a szakmai hálózat szövege erősödik, gazdagodik.

BOCSI GÁBOR matematika- technika szakos tanár, személyügyi szakértő-emberi erőforrás menedzser. Tizenhárom évig dolgozott általános iskolai tanárként, a sikeres tanári évek után pályamódosításra szánta el magát. Huszonkét éve a foglalkoztatási osztály, főosztály és annak jogelődjei munkatársaként dolgozik a közigazgatásban. Jelenleg a foglalkoztatási főosztály szakügyintézőjeként végzi munkáját. A szervezethez az akkor még gyerekcipőben járó álláskeresők képzéseinek elősegítése céljából érkezett, s azóta folyamatosan ezen a területen tevékenykedik. Az EU-s források megnyílása, a programszerű elvárásoknak való folyamatos megfelelés érdekében maga is azt élethosszig tanulást gyakorolja.

MÁTÉ LÁSZLÓNÉ tanár, népművelő, informatikus könyvtáros, könyvtárostanárr. A Nemzeti Művelődési Intézet Nógrád Megyei Irodájának vezetője 2013-tól. A Magyar Népművelők Egyesülete emléklapokéjének birtokosa, a Nógrád Megyei Népművelők Egyesülete Kerekes László-díjasa.

Acélvárosi rocktörténet – Közfoglalkoztatásból hivatásba

Interjú Hímer Bertalan Payával, a Miskolci Kulturális Központ koncert és rendezvényszervezőjével

Hímer Bertalant sokan ismerik Miskolcon, de országosan is, mert évtizedek óta a magyar zenei élet egyik emblemikus vidéki képviselője. Polgári nevén azonban alig szólítja valaki: a köztudatban Payaként, az egykori „Rockinform” újság atyjaként él.

Paya vidéki kamaszként a rock fővárosában – Miskolcon – az Edda hatására ragadott először gitárt és kezdett el komolyabban foglalkozni a zeneszerzéssel, és addig jutott, hogy megalapította Magyarország egyetlen rockújságját, a Rockinformot. Elmondhatja magáról, hogy találkozott az Aerosmith frontemberével, Steven Tylerrel, a legnépszerűbb gitárerosítóket gyártó cég, a Marshall Amplification moguljával, Jim Marshallal és más külföldi hírességekkel, valamint nem utolsó sorban számos zenei és szakmai kitüntetés birtokosa.

Dolgozott újságíróként, rádiós-műsorvezetőként, sőt még a Diósgyőri Gépgyár ügyfélkapcsolati munkatársaként is. Tagja

a Fonogram-díj szakmai jelölő bizottságának, amit a MAHASZ alapított még 1992-ben Arany Zsiráf néven, később, 2004-től Fonogram. 2003-tól szerepel a Who is who kiadványban, Magyarország vezető személyiségeinek életrajzi enciklopédiájában. Ő Paya, aki volt fent is lent is, de a Kulturális Közfoglalkoztatási Programnak köszönhetően végül úgy érzi, célba ért, és a Miskolci Kulturális Központ koncert és rendezvényszervezőjeként találta meg a boldogulását. Sikerekről, elismerésekről, kihívásokról, kudarcokról és egy szakmai karrier kezdetéről beszélgettünk.

Tóth Csaba: *Gondolom, sokan kíváncsiak a beceneved eredetére. Paya. Honnan jött a név, és mihez köthető?*

Paya: A név a középiskolás korszakomhoz fűződik. Miskolcon, az 1. számú, most Baross Gábor Szakközépiskolába jártam, és ott ragadt rám. Lényegében semmi különös nem volt – annyi történt, hogy senki nem tudta az első pár

napban a másik nevét, így a matyó-földi srácok, akiknél ez bevett szokás, Pajának hívtak. Egyébként ők, ott azon a vidéken mindenkit, akit nem ismernek, így szólítanak. Paja. Hé, Paja! Mi van Paja? Nem mellékesen ez a Pál becézése is. Aztán már én is így szólítottam őket, de végül rám ragadt és megtetszett, az y-os írásmódot én találtam ki. Végigkísérte a fiatal éveimet, eggyé vált velem.

T. CS.: *Azt gondolom, hogy jó korszakban nőttél fel és élted a fi-*

Paya gitározik

atalságodat, kicsit irigykedek is rád. Lényegében az Edda Művek legmenőbb éveiben voltál tinédzser, és szerencsédre az akkori próbatermük mellett laktatok – így elsőként hallgathattad az új szerzeményeket, későbbi nagy slágereket, melyek gondolom, nagy hatással voltak akkor rád.

Paya: Valóban nagy benyomást tettek rám. 15 éves voltam, amikor megismerkedtem az „Ős-Edda” tagjaival: az együttes alapítójával, Slamóval (Slamovits István) és Zsöcivel (Zselenc Laci). Ők példaképek voltak nekem, akkoriban kezdtek ismertek lenni. Többek közt az ő hatásukra – meg 1979-ben megláttam Tátrai Tibit gitározni – rákattantam a zenére, a zenélésre és 15-16 évesen ragadtam először gitárt. Eleinte kölcsöngitáron, aztán később már saját hangszeren játszottam. A zenélés mellett nagyon érdekelt minden, ami ehhez az élethez és szakmához kapcsolódik: a koncertek, a szervezés és az ehhez kapcsolódó feladatok, munkafolyamatok, a technika, újságok, könyvek. Hamar beleástam magam a részletekbe, a suliban nagy sikerrel szerepeltem – egyénileg vagy csapatban – zenei kvíz vetélkedőkön.

T. Cs.: *Gondolom, ahogy teltek az évek, megfordult a fejedben, hogy jó lenne egy saját bandát összehozni.*

Paya: Középiskolában voltak próbálkozások, de aztán csak a sulis elvégzése után lett komolyabb zenekarom, de onnan rövid időn belül elvittek katonának. Sok évvel később 1997-ben jutottam el odáig, hogy saját zenémre és elképzeléseimre Spacemakers néven egy progresszív-rock zenekart alapítsak. Felléptünk kétszer a Szigeten, többször a Hegyalja Fesztiválon, és akadtak kisebb művházas és klubkoncertek is. Szerepeltünk interjúval és a videoklipünkkel különböző televíziókban is, de megélni nem tudtunk belőle. Egy idő után a zenekar „csak” hobbi és szerelem lett, az önmegvalósítás egyik eszköze.

T. Cs.: *Magyarország abban az időszakban egyetlen rock témájú zenei újságjának, a ROCKINFORM-nak voltál a kitalálója, megálmodója, kiadó-főszerkesztője. Honnan jött az ötlet, hogy saját újságot alapíts?*

Paya: 1989-et írunk, amikor megjelent az elő írásom zenei témában, a Déli Hírlapban. Pár hónapra rá már külsőként rendszeresen dolgoztam az Észak-Magyarországnak és a Heti Hírnöknek is. Itt ismerkedtem meg Henzler Istvánnal (Hümérrel), aki sajnos már nincs velünk. Nagyon jó barátok lettünk és egy idő után felvetette, hogy miért nem csinálunk egy saját rock újságot, Miskolcon, a magyar rock fővárosában? Kerestük a lehetőségeket és a mecénásokat az ötleteink megvalósításához. A sok elutasítás mellett aztán nagy nehezen találtunk egy befektetőt, aki látott fantáziát az újságban. 1992 nyarán indult a Rockinform havilapként, országos terjesztéssel. Hamar rájöttünk, hogy talán jobb lenne teljesen a saját lábunkon állni. Így egy év eltelte után, mint az újság alapítója a név tulajdonosa

ROCKINFORM – Tibi, Laca

visszavettem a kiadói jogokat és vállalkozóként kezdtem működtetni a lapot, melynek kiadója és főszerkesztője is voltam egyben, de természetesen cikkeket továbbra is írtam a saját újságomba is. A Rockinform gyakorlatilag az életem fő műve volt, 2011-ig működött – 18 éven át.

T. Cs.: *18 év, az nem kevés. Bizonyára rengeteg sikerélményed, találkozásod, szakmai kihívásod volt ez idő alatt. Mi az, amire ha visszagondolsz, még most is libabőrös leszel?*

Paya: Jól mondod, 18 év alatt rengeteg élmény ért, pozitív is, negatív is, de hármat emelnék ki közülük. Az első, amikor 1993-ban találok egy sajtótájékoztatót az Aerosmith énekesével, Steven Tylerrel. Aztán a második, amikor a számomra legnagyobb gitármagussal, Steve Vaival hozott össze a sors egy személyes interjút, és aláírtam vele az akkori gitáromat. A harmadik pedig, amire szerintem sok-sok zenész-gitáros vágyik: a 90-es évek végén a Marshall gitárerősítő cég alapítója, tulajdonosa, a néhai Jim Marshall személyesen jött le Miskolcra a szer-

Steven Tylerrel

kesztőségünkbe, mert hallott az iteni forgalmazótól – aki rendszeres hirdetőnk volt– az akkor nagyon jó státuszban lévő és olvasott újságunkról. Hirtelen azt sem tudtuk, mit csináljunk. Egy nappal előtte szóltak, hogy Marshall holnap bejönne hozzánk! A boltban vettünk innivalót, tudtuk, hogy szereti a whiskyt, így vettünk egy jó minőségűt, és azzal vártuk. Együtt iszogattunk, természetesen egy interjú is készült, ami után még jót beszélgettünk. Kedves emlék maradt örökre az a pár óra.

Az újság stábjá is rendkívül jó közösség volt, mindig történt velünk valami. Sok vidám történetet éltünk meg, például Bye Alex is nálunk kezdte a pályafutását! Vele is voltak sztorik, amiken a mai napig jókat mulatunk, ha találkozunk és felelevenítjük.

T. Cs.: *Mi volt az oka a rockmagazin megszűnésének? Hogyan hatott ez a későbbi karrieredre, életedre?*

Paya: 2004 környékén kezdett elterjedni a hanganyagok másolása, internetes letöltése, és a zenei hanghordozók egyre inkább visszaszorultak a piacon. A CD-k eladása évről-évre csökkent. Ez hatással volt a zenei piacra, és vele együtt

mindenre. Világjelenséggel álltunk szemben, és ez sajnos minket sem hagyott érintetlenül, tudniillik az addigi lemezkiadós hirdetéseink nagymértékben visszaestek.

T. Cs.: *A Rockinform megszűnése után is ment tovább az élet, de hogyan? Mi történt ezután?*

Paya: Az eddig kiépített jó kapcsolataim révén kisebb-nagyobb alkalmi megbízásokat kaptam. Dolgoztam rádióban szerkesztő-műsorvezetőként, alkalmanként tévés produkciókban is részt vettem riporterként, rendszeresen bedolgoztam a vidéki műsorajnló és könnyűzenei magazinoknak szabadúszóként. Emellett számtalan zenei tehetségkutatón zsűriztem is az ország különböző pontjain. Tehetségkutatót és fesztivált is szerveztem.

T. Cs. *Amikor átküldted a fényképeket az interjúhoz válogatásra, észrevettem egy számomra is ismerős, kedves arcot: a fiatal zenekarokat felkaroló Újfalusi Gábort, aki sajnos már nincs velünk. Honnan datálható az ismertség, és milyen volt a viszonyotok?*

Paya: 2008 környékén Paksra is hívtak zsűrizni egy tehetségkutatóra, mint a Rockinform főszerkesztőjét, ott találkoztam először

Újfalusi Gabival, aki zsűrielnök volt. Már első alkalommal nagyon pozitív benyomások voltak mindkét részről, azonnal egy hullámhosszon voltunk, és összehaverkódtunk. Talán mondhatom azt, hogy barátok lettünk. Utána éveken át gyakran zsűriztünk együtt, több helyszínen is. Mindig mondta, hogy egységesíteni és összefogni kellene ezeket a tehetségkutatókat, és valami komolyabbat kihozni belőle, egységes támogatást szerezve.

Pár évvel a halála előtt összehozott egy szövetséget a tehetségkutatók szervezőiből – KÖTEG –, elindultak az egyeztetések, kerestük a lehetséges irányvonalakat, támogatásokat, így alakult ki a HANOSZ-szal közösen az Öröm a Zene tehetségkutató rendszere is. Sokat köszönhetnek neki a fiatal amatőr zenészek, nagy űrt hagyott maga után. Tervezgette, hogy nyugdíjas éveit a fiatal könnyűzenei tehetségek mentorálásának szánja.

A halálakor engem kértek föl a nekrológja megírására a Music Média magazinba, pár hónappal később többek között az én javaslatomra is született meg az Újfalusi Gábor Díj, amit az „Öröm a zene!” tehetségkutató program keretében adományoznak kiemelkedő fiatal tehetségeknek. Ez azóta is fut...

Újfalusi Gáborral

T. Cs.: *Azért tartottam fontosnak, a Gáborral való kapcsolatot, mert ha jól tudom Ő segített neked, a jó barátsággra való tekintettel 2013-ban kilábalni az alkalmi munka világából. Hogyan?*

Paya: 2013-ban még voltak ugyan beugrós munkák, de egyre jobban apadtak ezek a lehetőségek, a vállalkozásomat is megszüntettem már ezen okból, és nagyon kellett már valami lehetőség... Pestre is hívtak, mentem volna, de valahogy soha nem jutott el odáig a dolog hogy „elhagyjam a várost”, és mindazt, amit Miskolc adhatott. Sok „lehet, hogy” lehetőség volt, de nem konkretizálódtak. Szóval maradtam. Újfalusi Gabi ahol tudott, próbált segíteni, ő hívta fel a figyelmemet arra a lehetőségre, amit a Nemzeti Művelődési Intézet által akkor első alkalommal indított Kulturális Közfoglalkoztatási Programjához való csatlakozás jelentett. Tisztában voltam vele, hogy közmunka, mint ahogy azzal is, hogy nem leszek belőle milliomos, de akkor valami kellett helyben. Így kerültem először 2013-ban a miskolci Gárdonyi Művelődési Házba, ahol kezdetben teremrendezést és egyéb technikai munkákat, rendezvényfelügyeletet végeztem, majd promóciós feladatokat is kaptam.

Kollégákkal az Ifiben

T. Cs.: *Ha jól tudom, a program fél év múlva véget ért, de szerencsére volt folytatása; innen hova vezetett az utad?*

Paya: Nagyon tetszett a művházazat légkör. Az állandó pörgés, szervezés, változó feladatok és újabbnál újabb koncertek, kihívások izgalmasak voltak. Nem mellesleg kapcsolatépítés szempontjából sem volt utolsó, meg ugye zenei vonalon én is elég jó kapcsolatokat ápoltam, ezt is tudtuk használni. A következő Kulturális Közfoglalkoztatási Programban egy másik helyen, a Vörösmarty Vasutasok Művelődési Házában voltam, ahova már hívtak, hogy dolgozzak ott. Itt már sokkal több lehetőséget kaphattam, és szakmai feladatokkal is megbíztak. Írtam NKA pályázatokat (Cseh Tamás Program), szerveztem gyerekeknek zenei ismeretterjesztő sorozatot jazz és népzene témában. Illetve szerveztem önállóan koncerteket: Török Ádám és a Mini fellépése annyira jól sikerült, hogy híre ment az addig kongó nagyterembe szervezett bulinak. Ferenczi György és a Rackajam is koncertet adott a művházban, de miskolci csapatoknak is szerveztem koncerteket. Majd vége lett ennek a programnak is.

T. Cs.: *Elérkezett 2015, és mivel már annyit bizonyítottál kisebb művelődési intézményekben,*

Tátrai Tibusszal

a Miskolci Kulturális Központban folytattad a III. Kulturális Közfoglalkoztatási Program kereteiben. Az intézmény a város legnagyobb és legkomplexebb kulturális egysége tíz telephellyel, közte a Diósgyőri várral, s rengeteg lehetőséggel. Igazi Kánaán a szakma szerelmeseinek.

Paya: Igen, így is lett. Tánczos Tamás, az Ifiház intézményvezetője sokat hallott az eddigi tevékenységeimről, a várba vittem is egy rendezvényt, vele tárgyaltam a részletekről, és persze mondtam, ha tud valami lehetőséget, szívesen dolgoznék velük. Ők is szerették volna, ha oda megyek, de ki kellett várni az alkalmat. Amikor ott kezdtem el dolgozni, már meglévő, nyert pályázat futott éppen hat koncerttel, amikbe belecsöppentem, de vettem az akadályokat. Ám az igazi nagy „beugró”, a Kultúrházak Éjjel Nappal zenei programjának, koncertjének megszervezése volt. Nagyon élveztem, teljesen ki tudtam bontakozni. Éreztem, hogy na, ez az, ami nekem való! A rendezvényre miskolci zenekarokból álló estet szerveztem, aminek komoly sikere és jó visszhangja lett. Ennek sikerén felbuzdulva a nagy gitárvirtuóz, Tátrai Tibor (Tibusz)

Paya a díjátadón Budapesten

volt a következő szervezés, ő a Jazztelen formációval lépett föl az Ifiházban, teltház előtt. Csak hozzáteszem, hogy a turnéjuk leglátogatottabb bulija volt ez a miskolci. Emellett még sok koncertet szerveztem önállóan, és persze segítettem a marketing feladatokkal is, ugyanis az MKK-nál sajtózási feladatokat is ellátok.

T. Cs.: *Egészen 2017-ig dolgoztál a Kulturális Közfoglalkoztatási Programban.*

Paya: Ekkorra már egy összetartó, kiforrott szakmai csapat részese lehettem, akik befogadtak és elfogadtak. Akadtak felkérések, de én maradni akartam, s folytatni, amit elkezdtem. Az Ifiház régi szocreál épület, de mégis van benne valami fiatalos, lendületes, valami, amitől jó feelinged van, ha betérsz. Visszatérve a kérdésre: ez az év és a következő még mozgalmasabb volt, mert az ifiházas teltház koncertek eredményeként egy másik telephely, az Ady Művelődési Ház kulturális életét is fel kellett ráznom. Ezt a misziómnak tekintetem. Olyan kon-

certeket, rendezvényeket hozni, ami a diósgyőri városrészben és a környéken élőknek – és a más városrészekből érkező vendégeknek – valami pluszt ad. Elsőre egy DJABE és Steve Hackett közös koncertet szerveztem, ami a zenei stílusából adódóan nem igazán nagyközönségnek szól, inkább a vájtfülűeknek. Aztán jött a nagy durranás, amit még én sem hittem el. Miskolciként, lokálpatriótaként gondoltam egy nagyot és a régi szép idők emlékére összehoztam egy koncertet, ahol kilenc egykori Edda tag lépett föl! A bakancsos Eddából Barta Alfonz hazajött Amerikából, erre építettük az eseményt. Na, hát ez akkora siker lett, hogy az Adyban, ami 600 férőhelyes, ki kellett írni, hogy minden jegy elkel. Életem talán legmeghatóbb élménye, de ugyanakkor legnagyobb szervezői kihívása is volt: ráadásul ez a produkció ment tovább Budapestre! Csak két ilyen koncert volt, a pestiről idén jelent meg DVD-CD kiadvány.

Egyébként a közfoglalkoztatáshoz tartozóan egy helyi rádióban kulturális programajánló műsort is készítettem, majd ebből adódóan – ha már „rádiós hangja” van az embernek – különböző rendezvényeink konferálásával is megbíztak. Látták, hogy színpadon is megál-

lom a helyem, így családi napokon, városi és egyéb rendezvényeken konferáltam, de kiállítást is nyitottam már meg. A következő, pályázati évadunkra egy 11 koncertes rendezvénysorozattal nyertünk támogatást. Itt is igyekeztem különlegességeket válogatni, 21 év után újra Miskolcon láthatta a közönség a Vágtázó Halottkémeket, ami örületes siker lett. Sokan már rég elfelejtették ezt a zenekart, de valahogy éreztem, hogy ennyi év után bejöhet – és bejött, miként a Dinamit, a Hobo, és a Deák Bill koncertek is mind teltházzal futottak. De először hoztam Miskolcra a Random Trip formációt, Tátraival, Senával, McKemonnal, ami szintén sikeres volt. Ekkorra már szinte teljes értékű kolléga voltam, cikket is írtam a rendezvényekhez kapcsolódva, a sajtókapcsolataim révén sokat segítettem a rendezvények népszerűsítésében. Szóval a koncertszervezés a munkám egyik része, de segítettem és segíték a kollégáknak is, ahol csak tudok. Pályázatírásban is részt szoktam venni, az NKA Cseh Tamás Program jóvoltából volt lehetőségünk feléleszteni régi miskolci koncerthelyszíneket, például a Gárdonyi parkot. Oda egyébként most tavasszal kaptuk meg a „Pop-történeti emlékpont” táblát, lényegében kitüntetésként.

A Belmondo frontemberével, Czutor Zoltánnal

Paya konferál

T. Cs.: 2018. június végével azonban lezárult a Kulturális Közfoglalkoztatási Program, és a közművelődésben nem is folytatódik tovább. Volt „B” terved?

Paya: Nos, azt gondoltam, hogy ennyi idő alatt bebizonyítottam, hogy nekem helyem van ebben a csapatban. Szakmailag olyan dolgokat végeztem, melyek megalapozták, hogy főállásúként maradhasak az MKK-nál. Már 2017 őszén elkezdtem kérdegetni a vezetőséget, hogy esetleg van-e tervük velem, de a közvetlen feletteseimtől nem jött válasz. A közfoglalkoztatási program végének közeledtével hirtelen ötletből kiraktam a közösségi oldalra, hogy munkát keresek, felsoroltam a referenciáimat is. Másnap hívatott az ügyvezető, és kérdezte, miért keresek új állást. Ott helyben lezajlott az állásinterjú – minden részletben megegyeztünk novemberben, majd márciustól kezdhettem főállásúként. Gyakorlatilag ugyanott ülök az asztalnál, ugyanazt csinálom, mint előtte közmunkában. Nagy öröm és megkönnyebbülés volt számomra, hogy így zárult ez a történet. Alkalma-

zottként dolgozhatok, persze több bérért, ami nem mellékes! Emellett másodállásban kiváltottam a vállalkozóit ismét, hogy más irányú – főleg újságírói, rádiós – munkáimról számlázni tudjak.

T. Cs.: Most, hogy már főállású munkatárs lettél, van-e esetleg konkrét elképzelésed a jövőt illetően? Gondolom, jól érzed magad, hiszen az egész interjú alatt végig jókedvűen, mosolyogva, élménnyel gazdagon meséltél az elmúlt 5 évről.

Paya: Szerencsésnek érzem magam, mert az életem során mindig azt csinálhattam, amit szeretek, és ami érdekelt, még a „közfogiban” is! Az MKK komoly strukturális háttérrel biztosít a munkámhoz, megvan minden, amire építhetek. Persze vannak terveim... Mivel az

újságíró végzettségem csak részben passzol ehhez a szakmához, ezért még az is lehet, hogy egy szakirányú végzettséget adó tanfolyamot is elvégzek. Szeretnék még sok-sok koncertet, rendezvényt szervezni, mivel egészen elképesztő visszajelzések vannak a közönség részéről, egy-egy koncerten a visszatérő vendégek közül többen hálálkodnak, megköszönik a szervezést. Egészen elérékenyültem, amikor a most nyári „Zártosztály – bakancsos Edda tagok” koncerten ajándékokat is kaptam a közönség néhány tagjától! Lekvárt, házi pálinkát és bakelit lemezeket! Jó látni és átélni, ahogy mosolyt csalog az emberek arcára. Keveseknek adatik meg ilyen direkt visszajelzés a munkájában – úgy érzem, végre a helyemen vagyok.

HÍMER BERTALAN (1964, Miskolc) végzettségét tekintve gépjármű-technikus, újságíró, szerkesztő-riporter. Dolgozott a Diósgyőri Gépgyárban mint ügyfélszolgálati menedzser, újságíróként több napi és hetilapnál. 1992–2011 között Magyarország legsikeresebb rockzenei magazinjának, a Rockinformnak alapítója, tulajdonosa, főszerkesztője. Tagja a Magyar Hanglemezkiadók Országos Szövetsége Fonogram Díj jelölő bizottságának. 2003-ban Marshall díjban, 2014-ben az év újságírója kategóriában Öröm a Zene díjban részesült. 2013-tól mint kulturális közfoglalkoztatott dolgozott több miskolci közművelődési intézményben, 2018-tól főállású rendezvényszervező a Miskolci Kulturális Központban.

TÓTH CSABA (1983, Miskolc) tanulmányait a Nyíregyházi Főiskola történelem-művelődésszervező szakán, PR-kommunikáció és andragógia szakirányon végezte, 2005-ben diplomázott. 2008-ban a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karán MA diplomát szerzett. 2016-ban kulturális szakértő végzettséget szerzett. 2005-től dolgozik a közművelődésben. 2015-től 2017-ig a Nemzeti Művelődési Intézet Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Irodájának vezetője. 2018 nyaratól közel másfél év külföldi tartózkodás után ismét irodavezetői pozícióban látja el feladatait.

Balatonudvari arcai

Beszélgetés Marton Évával, Balatonudvari kulturális szervezőjével és Szabó Lászlóval, Balatonudvari polgármesterével

Balaton-felvidéken sétálva lép-ten-nyomon természeti, épített és kulturális kincsekkel találkozhatunk. Aki már járt ezen a csodálatos tájon, a szíve visszahúzza, újra érezni szeretné ezt a különleges hangulatot.

A Balaton-felvidék értékeire elkötelezett településvezetők, s jó szakemberek vigyáznak nap mint nap – ahogy Balatonudvariban is teszik beszélgetőpartnereim, Szabó László polgármester és Marton Éva kulturális szervező. A Balaton-felvidéki település a kezdetektől, 2013 óta a Nemzeti Művelődési Intézet partnere volt a Kulturális Közfoglalkoztatási Programban, s Marton Éva is a program révén került a helyi kulturális élet vérkeringésébe. Itt olyan jól bizonyított, hogy később egy uniós forrásnak köszönhetően főállásban alkalmazhatta a helyi önkormányzat.

Mihalcsik Márta: *Polgármester Úr, mondana pár szót a településről?*

Szabó László: Balatonudvari a Balaton északi partján, Balatonfűredtől 10 km-re, a Tihanyi-félsziget

szomszédságában fekszik. A 383 állandó lakost és több ezer nyaraló vendéget számláló kistelepülésünk tipikusan üdülőfalv. Hírünket a szív alakú sírköveink legendája repíti messzire: sokan keresik fel műemlék temetőnket. A múlt emlékei a szép fekvésű, remek akusztikájú főnyeszi kápolna, a katolikus és református templomaink épületei mellett helytörténeti galériánkban válnak kézzelfoghatóvá. Borkultúránknak nemcsak nagy múltja van, hanem jelene is: minden évben megrendezzük bor- és borkorcsolya versenyünket, melynek díjazása szezonnyitó nagyrendezvényünk keretein belül borlovagok felvonulásával, esetenként borlovag-avatással is párosul.

Évente virágosítjuk közterületeinket. 2005-ben elnyertük a „Virágos Magyarországért” közterületszépítő verseny különdíját és a legkedveltebb Balaton-parti település címet is. A „Tiszta és virágos Veszprém megyéért” megmérettetésen pedig sokadszor értünk el első helyezést. A nyári szezonban Udvari Forgatag néven minden hétfőjére kínálunk szóra-

kozyási lehetőséget az itt üdülőknek. A programozón szeptember elejéig tart, amikor Horgász- és Halászlé-főző Versenyünkkel búcsúzunk el a nyári szezontól.

M. M.: *Említette a szív alakú sírköveket, ami országosan is egyedülálló érték. Hogyan alakult ki ez a különleges sírkőforma?*

SZ. L.: A temetőnben már az 1800-as években megjelentek a szív alakú sírkövek. Keletkezésükhöz három monda kapcsolódik, de a balatonudvariak Lipták Gábor mondáját vallják magukénak, amely így hangzik:

Kenyérszentelés

„Az udvari halászgazdának volt egy igen szép lánya, aki sokszor elkísérte édesapját a Balatonra halászni. A bátor leány egyszer egyedül is bevezett a vízre. A Bakony felől hirtelen jött meg a vihar, és a leány nem tudott kievezni a partra a zivatar elől. A vihar felborította a csónakját, és a leány Balatonba fulladt. A falu népe sajnálta a leányt, de a szeretője, egy kőműves legény különösen. A legény elhatározta, hogy szív alakú sírkövet készít kedvese sírjára. Az udvariaknak nagyon megtetszett a szív alakú sírkő, és halottaik számára ők is készítettek hasonlót. Amíg a kőműves élt, sok ilyen sírkövet faragott, amikkel mind a mai napig találkozhatunk az udvari temetőben.”

Nagy örömünkre 2017-ben a szív alakú sírkövek bekerültek Veszprém Megye Értéktárába.

M. M.: Miért és milyen elvárásokkal csatlakoztak a Kulturális Közfoglalkoztatási Programhoz?

SZ. L.: Olyan lehetőséget láttam benne, amely megerősítheti

Balatonudvari kulturális életét. Bár Éva előtte is közfoglalkoztatottként dolgozott nálunk, úgy gondoltam, hogy munkájával tovább tudja támogatni ezeket a folyamatokat. A főállású művelődésszervező mellett szükség volt valakire, aki segít a programok megszervezésében, lebonyolításában.

M. M.: Évának milyen feladatai voltak a programban, milyen feladatokat végzett?

SZ. L.: Elsősorban a rendezvényekkel kapcsolatos háttérmunkákat végezte: adminisztratív teendőket, marketing és reklámfeladatokat, meghívók és szórólapok elkészítését, valamint cikkek írását a helyi lapba, az Udvari Krónikásba, illetve a honlapra. Nálunk nagyon jó a kollektíva, igazi csapatmunkát végeznek az önkormányzati dolgozók és a kulturális szervezők. Éva nemcsak nekem a „jobb kezem”, hanem a művelődésszervezőnek is. Remekül kiegészítik egymást.

M. M.: Összességében a kulturális közfoglalkozásnak milyen hozadéka volt a településen?

SZ. L.: Az a munka, amiben Éva részt vett és részt vesz, óriási eredményeket hozott a településen. A szlogenünk így szól: „Csend, nyugalom, Balaton, Balatonudva-

ri” – ezt a stílust kell fenntartani, működtetni és megtölteni kulturális programmal. Ami nagyon fontos, hogy a település nagyságához képest a szervezett programok aránya és azok kulturális szintje messze meghaladja egy hasonló települését. Mi az idén közvetve kb. 20 millió forintot fordítottunk a különböző programokra. A rendezvények szervezésénél kiemelkedő szempontunk a minőség: a nyáron például Boban Markovic és Demjén Ferenc koncert volt itt. A megye más településeiről is jönnek hozzánk, mert nívós előadásokat, együtteseket hívunk meg.

M. M.: Amikor jött az EFOP-os pályázati lehetőség, akkor nem is volt kérdés, hogy Évát vegyék fel a projekt keretében?

SZ. L.: Egyből rá gondoltam, hiszen szerénységével, csendességével, megbízhatóságával és többéves munkájával bebizonyította, hogy remek munkatárs, akire mindig lehet számítani.

M. M.: Polgármester úr hogyan látja a helyi közösségek szerepét egy település életében?

SZ. L.: Minden településen építőkövek a helyi közösségek, ők a helyi társadalom alapjai. Fontos ezeknek a közösségeknek a megerős-

Szív alakú sírkövek

sítése. Ha egy településen nincs közösség-szervezési erő, akkor nincs „vérkeringése”, mozgató ereje, nincs belső aktivitása. Szép élmény volt számomra azt látni, hogy az augusztus 20-ai rendezvény estéjén, az ünnepi műsor után 40 fáklyát osztottunk szét a felvonuláshoz és még 200 ember csatlakozott hozzánk.

M. M.: *Kedves Éva! Meséld magadról!*

Marton Éva: Az eredeti szakmám cukrász, a végzettséget 1996-ban szereztem meg, majd Balatonarácson a Kertészeti Szaközépiskolában érettségiztem. Ezt követően szociálpedagógus szakon végeztem 2009-ben Pápán, ami a Soproni Főiskola kihelyezett négyéves képzése volt. Végzettségemtől messze eső területen, a Balaton Volán Zrt.-nél helyezkedtem el, ahol munkakörömből adódóan – a sofőröket számoltattam el – komoly pénzekért kellett felelősséget vállalnom. Voltak külföldi különjárataink, valutával is foglalkoztam. Aztán jött egy nagy váltás, és így kerültem az önkormányzathoz 2013-ben közfoglalkoztatottként. Már ekkor a kulturális feladatok ellátásában segítettem, később a Kulturális Közfoglalkoztatási Programban ezért is esett rám a

választás. Jó lehetőségnek tekintetem a munkát egy új területen való jártasság megszerzésére, ráadásul helyben volt, nem kellett messzire utaznom érte.

M. M.: *Milyen élményeid vannak? Milyen feladatokat láttál el?*

M. É.: A megyei irodában dolgozók és a koordinátorok nagyon kedvesek és segítőkészek voltak. Bármilyen problémával lehetett hozzájuk fordulni, mindig igyekeztek megoldani ezeket. A művelődésszervező segítőként rám hárult a programok háttéradatainak megvalósítása.

M. M.: *Mi volt számodra a legkomolyabb szakmai kihívás, amit meg kellett oldanod?*

M. É.: Amikor volt egy nagyobb rendezvényünk, egy nyári koncertünk – a rendezvény összes teendőjében, a papírmunkájától kezdve a megvalósításig mindenben segíteni kellett a művelődésszervezőnek. Nagy munkát végeztünk, hogy minden gördülékenyen menjen.

M. M.: *Mennyire kaptál önállóságot a munkavégzésed során, amíg közfoglalkoztatott voltál? Polgármester úr elmondta, hogy nálatok kialakult egyfajta bizalmi légkör.*

M. É.: Eleinte fogták a kezemet, aztán egyre több mindent bíztak rám, ami nagyon jó érzéssel töltött el. Egyre több feladatot végeztem el egyedül, s ezáltal a program rengeteg pozitív élményt adott! Nemcsak önállóságra nevelt, hanem nagyon sok mindent meg is tanultam mellette, és teljesen más szemmel nézek már bizonyos folyamatokra. Már jobban tudom kezelni az embereket, tudok emberekkel bánni, értek a nyelvükön – és engem is jobban megismertek a településen, így hogy

bekapcsolódtam a programokba, rendezvényekbe. Előtte nem igazán voltam túlzottan társasági ember, nem nagyon jártam sehova, de ez a munka megkövetelte a nyitottságot, amit nem bántam meg.

M. M.: *Mi jelentett még élményt számodra?*

M. É.: A megyei iroda által a Kulturális Közfoglalkoztatási Programban szervezett műhelymunkák* számomra mindig nagy lökést, feltöltetkezést adtak. Akár egy prezentációval, akár egy beszámolóval, akár egy gyakorlati feladattal mindig arra ösztönöztek, hogy tanuljak még többet, és hogy próbáljam meg az új ismereteket a gyakorlatban is alkalmazni. A különböző településeken, de egy járáson belül dolgozó közfoglalkoztatottak egymással való együttműködésére is lehetőséget adtak a műhelymunkák. Nemcsak élő szakmai kapcsolatok, hanem barátságok is születtek így.

M. M.: *Hogyan tudta meg, hogy főállású alkalmazott leszel az Önkormányzatnál? Mit éreztél, amikor megtudta a jó hírt?*

M. É.: Karácsonykor mindig tartunk az utolsó napon egy kis ünnepi ebédet az önkormányzati dolgozóknak, és Polgármester Úr akkor jelentette be, hogy van egy nagyon jó híre – nyertek egy pályázatot, és szeretnének ebben foglalkoztatni. Nagyon jó érzés töltött el, örültem, hogy főállásban folytathatom azt a munkát, amit olyan nagyon szeretek. Igazi meglepetés, karácsonyi ajándék volt számomra.

M. M.: *Meséld arról, hogy mi ez a projekt, amiben most dolgozol? Most mivel foglalkozol, milyen feladataid vannak benne?*

* A Nemzeti Művelődési Intézet Veszprém Megyei Irodájának innovációja, hogy a Kulturális Közfoglalkoztatási Programban dolgozók számára járási szinten rendszeres műhelymunkákat szervezett, mindig más helyszínen, mindig más, aktuális témát körbejárva. terítéken volt például az értéktelzés, helyi közösségek, településfeltáró kérdőív témája. A találkozók célja a hasznos ismeretátadás, a gyakorlati tapasztalatok, a jó példák megosztása volt, illetve a Programban részt vevők hálózatosodásának elősegítése.

Mézeskalácsütés

M. É.: Egy EFOP-os pályázatban – EFOP-1.5.2-16-2017-00001 Humán szolgáltatások fejlesztése térségi szemléletben Tihany térségében – működöm közre, ami 2020 januárig fog tartani. A feladataim igen változatosak. Ha kell, plakátokat szerkesztek, ha kell, akkor segítek az adminisztratív és dokumentációs teendőkből. Szervezem és lebonyolítom a programokat, amelyek nagyon sokszínűek. A gyerekprogramoktól kezdve, a nyelvi és informatikai képzéseken, a gerinctornán át a Ringató foglalkozásokig igyekszünk minden korosztályt megszólítani. Amikor eltelik a nyár, akkor már családiasá válik a légkör, elsősorban a helyieknek szervezünk rendezvényeket. A Márton-napi búcsútól kezdve a mézeskalács sütésen át a Mikulás-ünnepségig, a Mindenki Karácsonyáig egész évben vannak remek kis programok. Munkám visszaigazolása, amikor odajönnek hozzám a helyi lakosok, megköszönik, hogy ott lehettem, illetve elmondják, hogy nagyon jól sikerült a rendezvény, jól érezték magukat.

M. M.: *Hogyan érzed, segítettél abban, hogy fejlődjön a közösség, hogy elinduljon egy belső aktivitás?*

M. É.: A nyugdíjas klub tevékenységében van egy érzékelhető fejlődés, ami leginkább az én munkámnak köszönhető. A klubnak kezdetben alig egy tucat tagja volt, most már húszan vannak. Eleinte laposak voltak az összejöveteleik: arról szóltak, hogy szerdán 14 órakor beülünk ide a Kultúrházba és pletykálunk, beszélgetünk, csacsogunk. Aztán kitaláltam, hogy kézműves foglalkozásokat szervezek nekik. Egyszerű és olcsó technikákat mutattam meg, amelyek sikerélményt biztosítottak számukra.

Szalvétatechnikával készítettünk teás dobozból repesztőlakk és akrilfesték segítségével antikolt karácsonyi díszdobozt. Mindig az aktuális ünnephez igazodtunk és olcsó, de mutatós dolgokat készítünk el, amivel mindenki örömet szerezhet családtagjainak. Aztán jöttek a közös főzések, a kirándulások. Most is voltunk Pannonhalmán májusban, ami nagyon jól sikerült, de jártunk Zircen az Arborétumban is. Nem megyünk messze, csak egynapos kirándulásokra. A tagok aktívak, és mivel kiváltképp szeretnek főzni, most már nem múlik el úgy rendezvény, hogy az Őszirozsa Nyugdíjasklub ne főzzen akár száz főre halászlét vagy pörköltöt, amivel meg tudjuk vendégelni az idelátogatókat.

M. M.: *Zárszóként mit üzensz az olvasóknak?*

M. É.: A felhők fölött mindig süt a Nap! Minden egyes nap ajándék. Minden napot úgy kell megélni, hogy ma is felkeltem és elvégeztem a feladatom, ez a nap is elérte célját. Persze vannak nehézségek, vannak olyan napok, amikor az ember úgy érzi, hogy összecsapnak a feje fölött a hullámok és minden nagyon reménytelen, de aztán mindig jön egy új nap, pozitív impulzusokkal, ami erőt ad a továbblépéshez.

SZABÓ LÁSZLÓ Balatonudvari polgármestere, magát tősgyökeres balatonudvari lakosnak vallja, eredeti szakája kertészgépész. Nős, két gyermek apja. 1998 óta képviselő-testületi tag, 2010. október 4. óta vezeti a települést.

MARTON ÉVA (1981) Balatonudvari Község Önkormányzatánál közösség-szervezőként dolgozik. Tanulmányait a Tihanyi Általános Iskolában kezdte, ezután cukrászként folytatta. Érettségét követően szociálpedagógia szakra járt négy évig Pápára, a Soproni Főiskola levelező tagozatára.

MIHALCSIK MÁRTA módszertani referens, irodavezető-helyettes a Nemzeti Művelődési Intézet Veszprém Megyei Irodájában. Történelem szakos tanár, népművelő, rendezvényszervező, eTanácsadó, könyvtáros. 1991-ben végzett az egri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskolán, majd Szolnokon tanított. 1998 óta él a Dunántúlon, először Herenden, jelenleg Veszprémben. A Herendi Porcelánmanufaktúra által fenntartott Művelődési Házban kezdett dolgozni, melynek a vezetője lett. 2006-ban került a Veszprém Megyei Közművelődési Intézethez, ahol a tárgyalgató népművészettel (kiállítások, szakági bemutatók, zsűrizések, képzések), a Kézműves Iskolával és a nemzetiségi programokkal foglalkozott. 2009-2011 között a várpalotai Szindbád Kulturális és Szolgáltató Kiemelten Közhasznú Nonprofit Kft. közművelődési vezetőjeként dolgozott. 2011 és 2013 között a sólyi IKSZT vezetője volt, irányította a település kulturális életét, rendezvényeket szervezett, vezette a könyvtárat és az EURODESK információs pontot. 2013 őszétől a Nemzeti Művelődési Intézet Veszprém Megyei Irodájában dolgozik.

Sikeres közfoglalkoztatás egy nagyközségben

A Petőfi Sándor Művelődési Ház Pest megyében, Csömörön, Budapest közvetlen szomszédságában található. Csömör közel tízezer lakosú nagyközség, pezsgő kulturális élettel, melyet a művelődési ház tevékenysége mellett az élénk sport-, civil- és hitélet biztosít. Az elmúlt években jelentősen emelkedett a különböző, kulturális és közösségi programok száma – a többszörösére növekedés jellemzi a művelődési ház programkínálatát, az idelátogatók számát és költségvetési bevételeket is. Mindezt a rendelkezésre álló humán erőforrással igyekezett megvalósítani az intézmény, de ez jelentős nehézségekbe ütközött.

2014-ben a művelődési ház csatlakozott a Kulturális Közfoglalkoztatási Programhoz, aminek segítségével sikerült orvosolni az akut létszámihiányt. A kezdetekkor az volt a fontos, hogy a hiányzó munkaerőt sikerült pótolni, és a mindennapos működést racionálisan meg lehetett oldani a közfoglalkoztatottakkal. Az intézmény igyekezett körültekintően kiválasztani a kollégákat, és olyan embereket tudott felvenni, akik már előtte – alkalmi megbízással illetve önkéntes alapon – is besegítettek a működésébe, működtetésébe. A korábbi kapcsolat biztosította a fennakadás nélküli közös munkát,

hiszen ők azonnal sikeresen beilleszkedtek a csapatba, és nagyban segítették a működtetést.

A sikeres kezdet után az intézmény részt vett az elkövetkező kulturális közfoglalkoztatási programokban, és azt követően közfoglalkoztatóként is folytatta a tevékenységet. Az alábbiakban a közfoglalkoztatott munkatársak keresztnéveit is feltüntetve követhető nyomon, hogy konkrétan milyen létszámmal és struktúrában támogatta ez a foglalkoztatási forma a tevékenységet:

- Kulturális közfoglalkoztatási Program 2. ütem: 2014. november – 2015. február: Rita, Krisztián (2 fő)

- Kulturális közfoglalkoztatási Program 3. ütem: 2015. március – 2016. február: Rita, Krisztián (2 fő)

- Kulturális közfoglalkoztatási Program 4. ütem: 2016. március – 2017. február: Rita, Krisztián, 2016. júliustól Niki (3 fő)

- Kulturális közfoglalkoztatási Program 5. ütem: 2017. március – 2018. február: Krisztián közösségi munkásként, Niki önkormányzati közfoglalkoztatottként segítette az intézmény munkáját (1 + 1 fő)

- Kulturális közfoglalkoztatási Program 6. ütem: 2018. március – 2018. június: Nikoletta (1 fő – nem azonos „Nikivel”, akit az intézmény főállásban foglalkoztat tovább)

- közfoglalkoztatás: 2018. július – 2018. szeptember: Nikoletta (1 fő)

2017 elején Rita elhelyezkedett egy közoktatási intézményben, és azóta is ott dolgozik. Mivel csak egy státuszt kaptunk, ezért Niki az önkormányzati közfoglalkoztatásban folytatta tevékenységét, ahol egyes részfeladatokban, valamint a közös programok megvalósításában való szerepvállalással az intézmény munkájába is jelentősen besegített.

2018 elején a közfoglalkoztatottak – Niki és Krisztián – jelezték, hogy egyrészt annyira megnyílt a fizetési olló a minimálbér és a közfoglalkoztatott bér között, másrészt az általánosan tapasztalható munkaerőhiány okán könnyebben tudnának elhelyezkedni más területen, hogy nem tudják vállalni tovább a közfoglalkoztatott státuszt. Mindezt jelezve a fenntartó felé, a költségvetés tárgyalásakor a testület két státuszt szavazott meg az intézmény részére. A meghirdetett állásokra beadott jelentkezések közül a két volt közfoglalkoztatott álláspályázata volt a legjobb, így 2018-ban státuszba kerültek.

A jelentős humán erőforrás fejlesztés ellenére a kulturális közfoglalkoztatottság folytatását tovább igényeltük, mert a kiemelt rendezvények megvalósításában nagy segítségünkre volt a prog-

ram. A kulturális közfoglalkoztatás megszüntetését követően mint regisztrált közfoglalkoztató folytattuk a közfoglalkoztatási programot, amíg a közfoglalkoztatott el nem helyezkedett.

Az alábbiakban villáminterjúk olvashatók a Petőfi Művelődési Ház ma már státuszban dolgozó egykori közfoglalkoztatott munkatársaival.

Beszélgetés Krisztiánnal

Szeltner László: *Mondj néhány szót magadról!*

Csordás Krisztián: A nevem Csordás Krisztián. 1980. július 21-én születtem Budapesten. Általános iskolai tanulmányaimat itt helyben, Csömörön, míg szakközépiskolai tanulmányaimat Budapesten végeztem. 1999-ben sikeres kereskedelmi végzettséget szereztem érettségivel. Mivel édesanyám egyedül nevelt fel, így a továbbtanulásra nem volt lehetőségem, és hamar belesöpöpentem a munka világába.

Sz. L.: *Beszélg az eddigi munkahelyekről és munkatapasztalatokról!*

Cs. K.: Három évig dolgoztam a csömöri Coop üzletben, négy évig egy budapesti üzletben, két évig a G4S Kézpénz Logisztikai Kft. központjában értéktárosként. Ezután egy nagyot álmódva és belekóstolva az önálló életbe, Szombathelyre költöztem, és négy évig ott laktam és dolgoztam egy világég, a Nokia részlegén visual checker pozícióban. Szerettem mindig az adott munkahelyeken dolgozni, jó kapcsolatom volt a kollégáimmal, de ha jött egy jobb lehetőség, igyekeztem megragadni.

Sz. L.: *Mióta dolgozol a művelődési házban?*

Cs. K.: 2014-ben családi okok miatt visszaköltöztem Csömör-

re. Ekkor talákoztam a kulturális közfoglalkoztatási programmal, amire jelentkeztem. Nem volt teljesen idegen a művelődési ház számomra, mert a kezdetektől, közel 10 évig önkéntesként segítettem a Csömöri Falunapok rendezvényét.

Kulturális közfoglalkoztatottként 2014. december 8-tól 2018. február 28-áig dolgoztam a művelődési házban. 2018 márciusától az alacsony közfoglalkoztatási bér miatt nem szándékoztam ebben a formában folytatni ezt a munkakört, de mivel a programok és rendezvények száma miatt sürgetővé vált a két volt közfoglalkoztatott pótlása, így igazgatói kérésre az önkormányzat két új státuszt hozott létre, melyek betöltésére álláspályázatot írtak ki. Ezt szintén megpályázva, elnyertem a felvételt, így most már a művelődési ház műszaki, ügyviteli alkalmazottjaként dolgozom.

Sz. L.: *Milyen munkakörben foglalkoztattak kulturális közfoglalkoztatottként, milyen volt a munka?*

Cs. K.: Tényleges feladataim közé tartozott elsősorban segíteni a művelődési ház rendezvényeit, a programok lebonyolításában való közreműködés, az érdeklődőket informálni a rendezvényekkel kapcsolatban személyesen és telefonon. Emellett a Nemzeti Művelődési Intézet által adott feladatokat folyamatosan ellátni: ez széles körben zajlott, mivel volt csak művelődési házzal kapcsolatos kulturális információgyűjtés, de volt településszintű műemlékekkel, ünnepekkel, megemlékezésekkel, hagyományokkal kapcsolatos információgyűjtéssel, valamint a település különböző korosztályainak felmérése kulturális szokásaikról.

Sz. L.: *Sikerült-e a közfoglalkoztatásban szerzett munkatapasztalataidat hasznosítani, miután elhelyezkedtél?*

Cs. K.: Igen, mert sikerült teljességgel belelátnom a rendezvények lebonyolításába, eközben számos jó kapcsolatot és új ismeretséget kötöttem. Ennek segítségével sikerült jobban megismernem a településem értékeit, hagyományait, kulturális és közösségi életét.

Sz. L.: *Milyen plusz kompetenciákat kaptál a közfoglalkoztatás alatt?*

Cs. K.: Ezen időszak alatt lehetőségem nyílt a művelődési házban végzett munka keretein belül fény- és hangtechnikai alapok elsajátítására önszorgalomból. Valamint így jobban beleláttam egy rendezvény lebonyolításába az előkészületektől a lezárásig.

Sz. L.: *Milyen az új munka?*

Cs. K.: Munkaköröm sokban nem változott, mivel igyekeztem a program alatt is minél szélesebb körben segíteni a művelődési ház munkáját. Most kiegészült rendezvények lebonyolításával, valamint ügyeleti rendszer elvégzésével is. Mivel a környező településekhez képest kiemelkedő a programjaink és rendezvényeink száma, így sok munka hárul a művelődési ház csapatára. De továbbra is jól érzem magam itt, mert jó csapattal dolgozhatok együtt, és jó érzés a rendezvények lebonyolításában immár igazi csapattagként részt venni.

Beszélgetés Nikivel

Sz. L.: *Kérlek, mondj magadról néhány szót!*

Samu-Tóth Nikolett: Helyi lakos és családnya vagyok – Csömörön születtem, és most is itt élek.

Sz. L.: *Kérlek, beszélj az eddigi munkahelyeidről!*

S.-T. N.: Különböző területeken szereztem tapasztalatot, a pénzügytől kezdve a marketingen, kereskedelmen, szépségiparon át a turizmus területéig.

Sz. L.: *Mi a végzettséged, mióta szeretnél rendezvényszervezéssel foglalkozni?*

S.-T. N.: Többféle végzettségem van: banki szakügyintéző, marketing ügyintéző, műkörmös, utazás ügyintéző, közművelődési szakember. Ezek mellé alapfokú „c” típusú angol nyelvvizsgám társul, melyet szeretnék középfokúvá fejleszteni, más idegen nyelvek elsajátítása mellett.

Jelenleg a Budapesti Gazdasági Egyetem közösség-szervező szaká-

nak levelező tagozatos hallgatója vagyok. Mint a tanulmányaim és tapasztalataim is mutatják, régóta érdekel a rendezvényszervezés, ennek megfelelően végeztem el az utazás ügyintéző, majd a közművelődési szakember OKJ-s tanfolyamokat. A kulturális közfoglalkoztatott program során sok hasznos dolgot tanulhattam a mai munkakörömhöz. Így amikor a művelődési ház közművelődési szakember munkakör pályázatát kiírta, jelentkezhettem, és hál’ istennek sikerült megnyernem a lehetőséget, és bizalmat kaptam, hogy most már közművelődési szakemberként dolgozhassak itt.

Sz. L.: *Mióta dolgozol a művelődési házban?*

S.-T. N.: 2016 óta, akkor a közművelődési szakember OKJ-s kurzus során gyakorlati helyemként a csömöri Petőfi Sándor Művelődési Házat, és a budapesti Csokonai Művelődési Házat választottam. Ezekben az intézményekben önkéntesként sajtóíthattam el a rendezvényszervezés rejtjelmeit a mentoraimnak köszönhetően. Csömörön az igazgató úr és a művelődésszervező kolléga, Budapesten a művelődésszervező kolléganők segítségével pillanthattam be a programok szervezésébe, lebonyolításába.

Sz. L.: *Milyen inspirációk segítettek a közfoglalkoztatásban?*

S.-T. N.: A tanfolyam elvégzése után adódott a lehetőség, hogy kulturális közfoglalkoztatottként kerüljek a művelődési házba, már nem csak gyakornokként.

Ez kisgyermekes anyukaként, a munkaerőpiacra való visszacsatlakozásban és a tapasztalatszerzésben is nagy segítségemre volt. Ezen felül egy jó csapat részese lehettem, és fokozatosan szereztem meg a tudást a programszervezéshez.

Sz. L.: *Milyen munkakörben dolgoztál kulturális közfoglalkoztatottként?*

S.-T. N.: Feladataim közé tartozott az információnyújtás az adott programokról, csoportokról, foglalkozásokról, adminisztrációs, marketing feladatok, grafikai megoldások, internetes fórumok használata. Művészekkel, csoportokkal való kommunikáció, kapcsolattartás, tevékenységükben való segítségnyújtás. Művelődési ház dekorációs tevékenységeinek lefedése. Természetesen kisebb rendezvények szervezése, nagyobbakban való részfeladatok ellátása, rendezvények lebonyolítása során csapatmunkában való részvétel.

Rendszeres teendőim közé tartozott a Nemzeti Művelődési Inté-

zettől kapott feladatok teljesítése, adatgyűjtéssel társítva.

Sz. L.: Milyen plusz kompetenciákat kaptál a közfoglalkoztatás alatt?

S.-T. N.: A kulturális közfoglalkoztatott programnak köszönhetően sok fontos készséget elsajátítottam a mai munkakörömhöz. Tovább fejleszthettem az emberekkel való kommunikációm, adminisztrációs feladatokkal megalapozhattam a későbbi munkafolyamatokat. Jó csapat részese lehettem, a csapatmunkában való részvétel erősítette az alkalmazkodóképességemet, és erős összetartó erőt generált.

Sz. L.: Milyen az új munka?

S.-T. N.: Csodás. Folyamatos pörgéssel, szervezéssel, adminisztrációval járó, mozgalmas munkakör, melyben kiélhetem szervezői ambícióimat, örömet okozva az embereknek, akik a programokon részt vesznek, és pozitív visszajel-

zéseket adnak. Természetesen, ha negatív visszajelzés érkezik, azt is hasznosítani tudom, és abból tudok tovább építkezni. Szeretek az emberekkel kommunikálni, eddigi munkáim során is ennek nagy hasznát vettem. Szeretem látni, hogy a munkánk örömet okoz másoknak. A kulturális közfoglalkoztatás nagyban hozzájárult ahhoz,

hogy az intézmény megfelelő színvonalon tegyen eleget a fenntartói és a látogatói igényeknek.

Tanulságok

Támogató önkormányzat, aktív és fogékony kulturális környezet, intézményi elhivatottság – nagyon fontos, hogy e három tényező egyszerre legyen jelen az intézményi életben, mert így lehet igazából sikeres és előremutató munkát végezni.

A Petőfi Művelődési Ház egy támogató önkormányzattal a háttérben, és egy aktív civil környezetben igyekszik az egyre növekvő kulturális igényeket kielégíteni. Az önkormányzat pozitív hozzáállása és a mellé juttatott források mellett a közönség és a civil kurázi megléte is elengedhetetlen. Ehhez járult a kulturális közfoglalkoztatottak által támogatott intézményi elhivatottság.

Fontos, hogy a kollégák, közfoglalkoztatottak, gyakornokok, segítők nem a nyolc óra leteltét várják az idő vánszorgását nézve az órájukon, hogy mielőbb hazamenjenek, nem elkergetni akarják az érdeklődőket, hanem segíteni, megoldást találni, és természetesen, amikor szükséges akkor egyéb teendőiket is el tudják végezni a munka mel-

intézménye sikeresen szerepelt a közfoglalkoztatásban is: a korábbi közfoglalkoztatottak mindegyike a munkaerőpiacon dolgozik, ketten – köszönhetően az elért eredményeket is elismerő két új státuszuknak – továbbfoglalkoztatás révén az intézmény csapatát erősítve. A Kulturális Közfoglalkoztatási Program a közművelődésben ma már nem érhető el, és a közfoglalkoztatás is visszaszorulóban van, de mi elmondhatjuk, hogy nagyon nagy segítség volt azon az úton, hogy megmutassuk a fenntartónak az intézményben rejlő potenciált. Ezt felismerve, kihasználva, a bővülés útján igyekszünk minél több programot, rendezvényt megvalósítani, remélve, hogy 2018-ban másodszor is érdemesek lehet a művelődési ház a Minősített Közművelődési Intézmény elismerésre.

lett. Ennek segítségével a kollégák mellett támogató csoportok, közfoglalkoztatottak, iskolai közösségi munkások, és egyszerű besegítő gondoskodnak a sikeres kulturális élet megvalósításáról, ami nemcsak az intézményben, hanem más intézményben, hitéleti helyen, a településrész központjaiban vagy csak a játszótéren valósul meg.

A nagyközség vezetése, látva a kulturális terület fejlődését és a településen élők aktivitását, új koncepció kidolgozásával és területvásárlással szeretné a jövőben a közösségi életet nagyobb területen és magasabb színvonalon megvalósítani – majdnem kétszeresére növelni az intézményi jelenlétet – amely biztosítaná, hogy néhány évig ne kelljen elutasítani helyhiány miatt jelentkező csoportokat, szakköröket. Ezekben egyre nagyobb szerep jut a civil közösségeknek, segítőknek, támogatóknak. Reméljük, a tervek mielőbb megvalósulhatnak.

A kulturális közfoglalkoztatás nagy lendületet adott az intézménynek, az önkormányzat és

SZELTNER LÁSZLÓ a Petőfi Sándor Művelődési Ház igazgatója. Budapesten született, 1999 óta él Csömörön, és 2012 óta vezeti a csömöri művelődési házat. Autószereelőnek tanult, de a nemzetiségi tánc miatt elkezdte a művelődésszervező főiskolát. 1998-ban az Almássy téri folkcsoportban, majd az Orczy kertben igyekezett a népművelést gyakorlatban végezni. 2002 és 2009 között a Petőfi Csarnok közművelődési osztályvezetője, majd a Pályi és most a Csömöri művelődési ház vezetőjeként tevékenykedett. Vezetése alatt a Petőfi Sándor Művelődési Ház elnyerte a Minősített közművelődési intézmény címet. Elvégezte a szakmai gyakorlatvezető és a szakértő képzést is.

*„Egy lépés menti meg az embert.
Azután még egy.
A lépés mindig ugyanaz,
de a lényeg, hogy megtedd.”*

(Antoine de Saint-Exupery)

A Talentum Alapítvány több mint 15 éve tölt be jelentős szerepet a szegedi civil életben. Az alapítvány egyik fő célkitűzése a kezdetektől fogva az, hogy segítse az önkéntességet. Az ENSZ meghatározása szerint önkéntes az, aki szabad akaratából, tudatosan, mások javára történő tevékenységet anyagi ellenszolgáltatás, fizetség nélkül végez. Az önkéntesség fontosságáról, a Talentum Alapítvány szerepvállalásáról beszélgettem Zsivkovitsné Gyenes Krisztina ügyvezető igazgatóval.

Kovács Szilvia: Bemutatnád a Talentum Alapítványt, hogyan-milyen céllal jött létre?

Zsivkovitsné Gyenes Krisztina: 2002-ben alapítottuk meg a Talentum Alapítvány az Önkéntesség Támogatásáért nevű civil szervezetet, amelyben az önkéntesség segítése volt a fő célunk. Indulásunkkor Magyarországon még gyerekcipőben járt az önkéntesség. A rendszerváltást követően

jellemzően szinte csak az egyházak környékén volt jelen, például a templomkerteket gondozók, vagy az egyházközösségekhez tartozó idősek megsegítésében tevékenykedők jelenlétével. Az alapítványnyal az önkéntesség támogatását mi is ezen a területen kezdtük el, hiszen bár a papok jól összefogták a közösségeket, de fejlesztésükre, menedzselésükre már nem volt idejük, szaktudásuk. Ekkor megkerestük az aktív embereket, hogy megtanítsuk őket az önkéntesség-

ben rejlő lehetőségek kiaknázására, a jó menedzselésre. Ez idő alatt egész Magyarországon is fellelődött az önkéntesség. Először a falvakban, majd a városokban jelent meg. Az „utcáról bemenve” ismeretlenként jelentkeztek az emberek egy-egy civil szervezetnél vagy intézménynél, és köteleződtek el, munkájukkal a szervezetek számára valamilyen hasznos, jó dolgot állítottak elő. A kétezres évek elején kimozdultunk az egyházi közegből és elindultunk az intézmények, civil szervezetek felé.

K. Sz.: Helyileg hol történt mindez?

Zs. Gy. K.: Kezdetben, amikor az egyházi önkéntesekkel foglalkoztunk, akkor az ország több plébániáján jártunk. Voltunk például Sükösdön és számos kis faluban, mindenhová elmentünk, ahol aktív embereknek segíthettünk. A kétezres években elindult és fellendült a határon túli magyar területeken is az önkéntesség, így eljutottunk

a Vajdaságba és Erdélybe, amely partnerekkel a mai napig nagyon intenzív kapcsolatot ápolunk, sőt közös projekteket valósítunk meg. Ezt követően létrejött az alapítványunk, amely már Szegedre és környékére koncentrálni kezdte meg működését.

K. Sz.: Hogyan alakult ezután az alapítvány munkája?

Zs. Gy. K.: 2005-ben lehetőség adódott, hogy csatlakozzunk a budapesti Önkéntes Központ Alapítványhoz, mint megyei tagszervezet. Az ÓKA célkitűzése az volt, hogy az egész országban kiépítsen egy hálózatot, és mi megkaptuk a Csongrád megyei pont működési lehetőségét. A megyei Önkéntes Központnak az volt a feladata, hogy mint civil szervezet felvállalja az önkéntesség ügyének a koordinálását. Előírt feladataink közé tartozott például a tájékoztatás és információnyújtás, az emberek toborzása, az önkéntesség népszerűsítése. Mindez egybeesett eredeti munkánkkal, hiszen azt megelőzően is elláttuk azon feladatokat. Ha valaki bejött hozzánk, hogy önkén-

teskedni szeretne, akkor segítünk helyet találni, tehát közvetítő szerepet is elláttunk alapítványunk a civil szervezetek és az önkéntesek között.

2006-tól már hivatalosan is Szegedi Önkéntes Központként dolgoztunk, ezáltal még jobban fókuszba került alapítványunk az önkéntességgel elkötelezettek között. Eleinte a civil szervezetek voltak nagyon aktívak, hiszen ők nagyon rugalmasak, viszonylag kis létszámot mozgatnak egy intézményhez képest, így könnyebben ráéreztek az önkéntesek fogadásának az ízére, ugyanakkor sok esetben bizalmatlanok voltak, mert félték az önkéntes törvénytől*, amely nagy adminisztrációt követelt meg tőlük.

K. Sz.: Mi volt a következő mérföldkő?

Zs. Gy. K.: A következő nagyobb ugrás 2011-ben történt, az Önkéntesség Európai Évében, amikor kormányzati oldalról is nagyon erős támogatást kapott az önkéntesség. Nagy öröm és büszkeség számomra, hogy személyesen is lehetőségem volt részt venni a magyarországi önkéntes stratégia kidolgozásában, mert így még inkább átláttam, hogy hogyan áll össze ez a folyamat.

Amellett, hogy 2011-ben nagy lendületet kapott az önkéntesség ügye Magyarországon, mindig azt hangoztattam, hogy nemcsak önkénteseket kell toborozni, hanem ugyanakkora hangsúlyt kell fektetni az ügy másik oldalára, azaz jó fogadószervezeteket kell találni.

A megfelelő szervezet kiválasztása azért fontos, mert ha az önkéntes egy olyan szervezethez kerül, ahol nem kap számára megfelelő feladatot, azt fogja érezni, hogy nem tud segíteni, ezért előbb vagy utóbb le fog morzsolódní, és az is előfordulhat, hogy motivációvesztés következik be.

K. Sz.: Milyen programokat valósított meg az alapítvány, illetve az Önkéntes Központ?

Zs. Gy. K.: Az Önkéntes Központunk aktivisták toborzása, képzése mellett kiemelten foglalkozott a fogadóhelyek, civil szervezetek felkészítésével. Különböző módszerekkel segítettük őket, így a két célközönség képzése szépen haladt előre, kéz a kézben. Mindenképpen nagyon sok rendezvényt valósítottunk meg. Elindult például a „TeSzedd” program, és részesei voltunk az Iskolai Közösségi Szolgálat kialakításának is. Ez utóbbi kapcsán nagyon sok jó gyakorlatot ismerünk. Vannak példaértékű projekteket megvalósító iskolák, ahol nagyon komplexen össze van állva a folyamat. Alapozó képzéssel kezdenek – ezekre mi magunk is járunk – itt felkészítik a gyerekeket a rájuk váró feladatokra, közben megkeresik a legjobb helyeket, és a végén zárásképpen értékelik és bemutatják a gyerekeknek az eredményeket, tapasztalatokat.

K. Sz.: Vannak-e új trendek, programok?

Zs. Gy. K.: Nagyon érdekes, új területre találtunk az Önkéntes Központ által, amikor Magyarországon is elindult a vállalati önkéntesség. Több nagy cég felismerte, hogy a csoportfejlesztésnek egy hihetetlen jó módszere az önkéntes programok megvalósítása, amikor is a munkavállalókat elviszik egy-egy napra valamilyen speciális helyre, ahol olyan tevékenységet végeznek, amely a társadalom számára is hasznos. Ilyen jellegű eseményeket nagyon jó megszervezni, mert intenzív élményt adnak minden résztvevőnek. Ennek az az oka, hogy nagyon sok ember, nagyon nagy energia befektetéssel valami nagyon látványos dolgot valósít meg. Mi magunk ilyesmit először egy üdítőital gyártó cégnek és egy

* 2005. évi LXXXVIII. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről

bankhálózatnak szerveztünk Szegeden. Jelenleg egy országos áruházlánc munkatársaival dolgozunk együtt. A projektben az önkénteseknek többféle tevékenységet szervezünk. Ez lehet szellemi és fizikai munka egyaránt. Konkrét példaként említeném egy szegedi óvoda gyermekeivel való kézműveskedést, sportnap lebonyolítását, jelenleg pedig egy festési akcióra készülünk. A vállalati önkéntes programok nagy előnye, hogy az anyagköltséget általában a támogatást adó cég biztosítja, így mondhatni kétszeres a segítség, hiszen az önkéntes, személyi munkaerő mellett a felhasznált anyagokat, eszközöket is díjmentesen kapja meg a támogatott szervezet.

K. Sz.: Úgy tudom, az önkéntességgel kapcsolatban fejlesztéssel is foglalkoztok, mit takar ez pontosan?

Zs. Gy. K.: Az alapítvány működteti a Talentum Fejlesztő és Módszertani Központot. A segítő, fejlesztő munkát a civil szervezetekkel kezdtük, hiszen eleinte ők fordultak hozzánk segítségért. Számos szakmai programunkba bekapcsolódtak, így az intenzív kapcsolat eredményeként széles rálátásra tettünk szert a szegedi civil szervezetek tekintetében. Egy idő után a legtöbb civil ráértett az önkéntesség ízére, és egyre kevesebb segítséget igényeltek, így új területek felé nyithattunk, és ekkor kezdtük el az intézményi fejlesztő munkát. Az intézményekkel sokkal nehezebb dolgunk volt, mert szorosabb hierarchiában működnek, jobban meg vannak kötve a szabályaikkal, emiatt egy ilyen rendszerbe „kívülről, az utcáról” beintegrálni egy önkéntest sokkal nehezebb. Sok kérdés felvetődik ilyenkor: ki legyen az önkéntesek koordinátora, hogyan alakul a felelősség megosztása, mi történik, ha hibát vét munkája során? Ami szintén komoly felkészítést igényel, az az a

terület, amikor hátrányos helyzetű emberekkel működő szervezethez küldünk önkéntest, hiszen egy fogyatékos ember mellé megfelelő felkészítés nélkül senkit sem lehet odaengedni.

K. Sz.: Hová, mely szervezetekhez küldtök önkénteseket?

Zs. Gy. K.: Amire nagyon büszkék vagyunk, az a Szent-Györgyi Albert Klinikai Központtal fennálló együttműködésünk. Ebben a projektben az egész évben dolgoznak önkéntesink, akik számára folyamatos tréningeket, képzéseket tartunk. Ha valaki Szegeden bármely kórházban, sárga köpenyben, kitűzővel lát segítőt, azok a mi önkénteseink. Itt szeretném kiemelni, hogy az egészségügy egy nagyon nehéz terep, sajnos hamar lemorzsolódnak az önkéntesek, mert itt nincsenek olyan látványos sikerek, illetve sokszor haldokló embereknek és beteg gyerekeknek kell segíteni, s mindez komoly lelki terhet jelent az önkénteseknek.

Egy abszolút sikertörténet a múzeumi önkéntesség. 2010-ben a Móra Ferenc Múzeum nyitott az önkéntesek fogadására, így egy nagy átfogó programot hívtunk életre, amelyben tárlatvezető önkénteseket képeztünk, majd vizsgáztattunk. A programban részt

vevők a mai napig dolgoznak ezen a területen, sőt azóta két további turnusban készítettünk fel jelentkezőket. A Szegedi Nemzeti Színházban is jelen vannak az önkénteseink ugyanúgy, mint a Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár fiókintézményeiben.

K. Sz.: Van-e olyan szervezet, amelyhez jobban húz a szíved?

Zs. Gy. K.: Mostanában az óvodák és a bölcsődék kerültek előtérbe. Az óvodák ugrásszerűen kezdtek el érdeklődni, és nyitottak afelé, hogy önkénteseket fogadjanak. Szervezetünk ebben felismerte a lehetőségét annak, hogy ezek az intézmények alkalmasak a külföldi önkéntesek befogadására. Az Önkéntes Központunk 2014-ben megkapta az akkreditációt külföldi önkéntesek hosszú- és rövidtávú fogadására. A hosszútávú programban 10 hónapra érkezik hozzánk két önkéntes. Jelenleg egy spanyol és egy török lány van nálunk, akik egyrészt kórházban önkénteskednek, másrészt óvodákba és iskolákba járnak. Felmerülhet a kérdés, hogy ők milyen nyelven kommunikálnak? Természetesen az anyanyelvükön, azaz spanyolul és törökül, esetleg angolul. A kórházi osztályokon, a gyermekpszichiátrián, a felnőtt neurorehabilitációs

osztályon társasjátékoznak, kézműveskednek, papírbékát ugratnak, gitároznak, spanyol és török dalokat énekelnek. Bár többnyire nem beszélnek közös nyelvet, mégis hiányérzet. Ugyanez történik az óvodákban, hiszen ott is spanyolul és törökül beszélgetnek a gyerekekkel, akik teljes természetességgel magyarul válaszolnak. Sem én, sem az óvónők nem hittünk ennek a projektnek a működésében, de a gyerekek és az önkéntesek rácsafoltak minderre, így ma már nem is akarjuk magyarul beszéltetni őket, kommunikáljanak törökül, spanyolul, amit imádnak a gyerekek.

A középiskolákba természetesen nyelvórákra járnak be önkénteseink. Például a spanyol önkéntesünk spanyol órára megy, ahol bemutatja országát, kultúráját, a különböző szokásokat, ételeiket. Ez egy hatalmas lehetőség, minden érintett nagyon szereti ezt a projektet.

K. Sz.: Miben változott a külföldiek önkéntessége a kezdetekhez képest?

Zs. Gy. K.: A legújabb trend, ami az elmúlt pár évre jellemző, a város életével van összefüggésben. Szegedre évről-évre több harmadik világbeli fiatal érkezik az

egyetemre. Többen érkeznek Indiából, afrikai országokból. Eleinte meglepve és örömmel tapasztaltuk azt, hogy ezek a fiatalok különösen aktívak az önkéntesség területén. Jelenleg Malawiból egy és Kenyából három önkéntesünk van, akik óvodákban végeznek önkéntes munkát.

K. Sz.: Hányan dolgoztok az alapítványnál és tudod-e az önkéntesek számát?

Zs. Gy. K.: Az alapítványnál általában 5-8 fő között mozog a munkatársak száma, ez az aktuális projektektől függ, tehát attól, hogy hány nyertes pályázatunk van. Folyamatosan van 2 akkreditált külföldi önkéntesünk, akik minden nap velünk vannak. Mögöttünk áll egy tréneri csapat, amely 10 főből áll. Ők a formális és nonformális képzésekben működnek közre, egyedi szerződéssel vesznek részt a munkában. Mindemellett örömmel számolok be arról, hogy hogyan mondható önkéntes csapatunk is van. Ha mindenkit beleszámolunk a kórházi önkéntesektől kezdve, a színháziakon át azokig a személyekig, akik a mindennapi munkánkat segítik, akkor ez nagyjából 50-60 főt jelent. Az önkéntesek holdudvarszerűen vannak körü-

löttünk, amikor hívjuk őket, akkor jönnek, és lelkesen vesznek részt a munkában.

K. Sz.: Hogyan dolgoztok, milyen nálatok dolgozni?

Zs. Gy. K.: A civil szektornak a szépsége és nehézsége is egyben az, hogy rengeteget dolgozunk. Multitasking munkahelynek lehet mondani az alapítványt, hiszen egyik pillanatban angolul beszélünk a kenyai önkéntessel, a másikban egyeztetünk egy magyar munkatárssal, majd pedig adminisztrálunk. Persze vannak azok a pillanatok, amikor mi magunk is tudunk töltekezni a programokból és szerintem ez a megtartó ereje a helynek. Nem szoktam utazni, de itt idejön és kinyílik a világ, amikor együtt ülök az asztalnál egy malawi, egy török és egy spanyol önkéntessel, és megesszük, amit együtt főzünk. Ez olyan erőt és örömet ad, ami átlendít bennünket a nehézségeken, szerintem a civil szektornak ez az igazán nagy ereje.

K. Sz.: Tudom rólad, hogy a civil életben is sokféle mozgatsz, számos szép dolgot valósítasz meg, beszélnél erről?

Zs. Gy. K.: A kétezres évek elején több civil szervezettel közösen béreltünk irodát. Egyikük a Katolikus Ifjúsági és Felnőttképzési Egyesület volt, amelynek munkatársával baráti kapcsolat alakult ki, sőt a mai napig is egy nagyon szoros emberi-szakmai kapcsolatot ápolunk. Itt jelen esetben elnökségi tag vagyok. A KIFE működtet egy tanodát, ahová például a külföldi önkénteseink örömmel járnak, de számos más, közös projektet valósítunk meg, azaz ahol tudjuk, segítjük egymás programjait.

Persze rajtuk kívül nagyon sok olyan szervezet van, akikkel – ahogy mondani szoktam – szinte testvéri kapcsolatban állok, például a D2 Ifjúsági Fejlesztő és Média-központtal. Velük annyira közösek

a céljaink, a programjaink, hogy szinte napi szinten együtt dolgozunk. Mellettük megemlíthetem a Móra Ferenc Múzeumot, akikkel szintén példaértékű a szakmai kapcsolatom. A külföldi önkénteseket megérkezésük után szinte elsőként visszük el a múzeumba és ott mutatjuk be nekik Szegedet, illetve, ha olyan programunk van, amihez szép termet szeretnénk bérelni, akkor hozzájuk megyünk. Vagy említhetném a szegedi Somogyi Könyvtárat is.

K. Sz.: Ha már az intézményekről beszéltünk, akkor térjünk ki a Nemzeti Művelődési Intézetre is, hiszen a kulturális közfoglalkoztatásban partnerszervezetünk voltak.

Zs. Gy. K.: Több programon keresztül volt kulturális közfoglalkoztatott munkatársunk, amely nagy segítséget jelentett mind nekünk, mind az így munkát kapó kollégának. Számos jó példát említhetek, az első kulturális közfoglalkoztatottunk egy olyan középkorú hölgy volt, aki azzal a típusproblémával

küzdött, hogy elvesztette a munkáját, az egzisztenciájában is nehézségei támadtak, a munkaerőpiactól pedig eltávolodott, mert a fiatalabb korosztályt részesítették előnyben a munkaadók. Ez a program olyan lehetőséget adott, amely megváltoztatta az életét, hiszen itt megtalálta a helyét, kivirágzott, és azóta már munkát is talált az elsődleges munkaerőpiacon. Szeretném megemlíteni azt a volt munkatársunkat, aki pályakezdő munkanélküliként került ide, ez volt az első munkahelye. Itt tanulta meg a kereteket, hogy hogyan kell időben bejönni munkába, hogy összeszedettnek kell lenni. Szerintem ez egy nagyon jól működő program volt. Persze nekünk is voltak olyan közfoglalkoztatottaink, akikkel nehézségeink akadtak, de olyan munkatársunk is, hogy alig került ide, már talált is munkát és el kellett búcsúzni tőle. Megtapasztaltuk ezt az oldalát is, de mindezek mellett arra, hogy valaki megtalálja a helyét, vagy egyáltalán, hogy ne vesszen el, a kulturális közfoglalkoztatást egy remek módszernek éreztem.

K. Sz.: Van kapcsolatod a volt kulturális közfoglalkoztatott kollégákkal?

Zs. Gy. K.: Igen, önkéntesként is visszajárnak, illetve szervezünk pár évente Talentumos találkozót, amelyre mindig, mindenkit meg szoktunk hívni és olyankor sokakkal találkozunk. Mindemellett az utcán jártunk-keltünkbe is találkozunk régi munkatársakkal, akikkel örömmel emlegetjük fel a régmúlt történeteit.

K. Sz.: A Nemzeti Művelődési Intézet nagy hangsúlyt fektet a minőségbiztosításra, jól tudom, hogy az egyesület is foglalkozik ezzel?

Zs. Gy. K.: Igen, több éve vettük be és alakítottuk ki az EFQM minőségi rendszerünket, amely napi munkánk alapja. Az alapítvány az Önkéntes Központ

működtetése mellett felnőttképzési feladatot is ellát a Talentum Fejlesztő és Módszertani Központ által. Nagyon sokféle képzéssel, szervezetfejlesztéssel dolgoztunk, amikor úgy éreztük, hogy valamely módon meg kell határoznunk a minőséget, ezért e minősítési rendszert felhasználva megjelöltük, behatároltuk a különböző minőségi szinteket, a feladatok hogyanját és mikéntjét. Mindez azért jó, mert ez egyszerre külső és belső mérés is számunkra. Ez egy mérce, amihez tudjuk magunkat igazítani, másrészt az újonnan érkező kollégáknak is fontos, hiszen ezáltal pontosan be tudják határolni a munkavégzés kereteit, az elvárás szintjét. Mindezek mellett hiszem, hogy a munkánk valódi értékét, minőségét a kuratóriumi tagok keresztény gyökerűsége is nagyban meghatározza. Érttem ez alatt az itteni légkört, a szervezeti kultúránkat, illetve a segítő, kooperatív, másokkal együttműködő stílusunkat, amely nagy vonzerővel bír minden ember számára. Ez veszélyeket is hordoz, hiszen néha olyankor is segítünk, amikor nem kellene, vagy „túlsegítünk”. Előfordul, hogy egyszerre több helyen szeretnénk lenni, és túlvállaljuk magunkat, bár ez szerintem megint afféle „civiles dolog”.

K. Sz.: Többször említetted a képzéseket. Milyen jellegű kurzusaitok vannak?

Zs. Gy. K.: Nagyon sokféle képzésünk van. A pályázati forrásból megvalósított képzések ingyenesek, de külsős megkereséseket, egyedi megrendeléseket is vállalunk egyedi árszabás szerint. A képzések témaköre legjellemzőbben a civil szervezetek menedzselése, tehát az, hogy hogyan kell egy civil szervezetnek menedzselnie magát, az időgazdálkodástól elkezdve a szervezetfejlesztésen át, a humán erőforrás mozgatásig nagyon széles spektrumokat érintve.

Másik nagy témakör a szervezetfejlesztés, amely iránt szintén nagy igény mutatkozik. A civil szervezetek manapság megtanultak jól működni, de vannak bizonyos elakadások, amik gátolják fejlődésüket. Egyes civil szervezetekben lehetnek olyan apró hibák, amelyet önmagukban nem ismernek fel, csak tapasztalják, hogy valami nem megy, ilyenkor megkeresnek bennünket és segítséget kérnek. A szervezetfejlesztés során felmérjük az adott célcsoportot, közösen átvizsgáljuk, majd feltárjuk az elakadást és különféle módszertani segítséggel rávezetjük őket a probléma megoldására.

Régi, de mindig aktuális az önkéntes menedzsment képzésünk, amely a civil szervezeteket tanítja meg az eredményes önmenedzselésre, illetve az önkéntesek fogadására. Az önkéntesség területén tematikus képzéseink vannak, egyedi felkészítést kapnak a színházi-, múzeumi önkéntesek. A kórházi önkénteseknek és az idős, otthon élő személyeket segítőknek speciális képzéseket, folyamatos tréningeket szervezünk, ezekre a területekre felkészítő képzés nélkül nem engedünk senkit.

A tréneri csapatunk az adott szakmák neves, jól képzett szakembereiből állnak, akik szintén folyamatosan fejlesztik magukat. Minden területnek megvan a maga felelőse, még a legspeciálisabb projekteknél is. Például a „Szomszédsági önkéntesség” projektben – ami egy nagyon érdekes és hasznos program a Szeged környéki kis falvakban –, a trénerünk az a hölgy, aki Mártélyon kiemelkedően jól működött ezt a segítő-támogató rendszert, hiszen a leghitelesebben ő tudja képviselni ezt az ügyet.

K. Sz.: Úgy tudom, hogy az alapítvány az Önkéntes Központ és a Fejlesztő Központ mellett más területtel is foglalkozik, elmondanád, hogy melyik ez?

Zs. Gy. K.: Igen, az alapítvány tevékenysége három nagy területből áll. Az általam említett két területen felül Munkaerőpiaci Szolgáltató Központként is funkcionálunk. Ebben jelenleg pályaorientációs felkészítéseket végzünk középiskolások számára, amely képzések szervezését jelenti.

K. Sz.: Tehát akkor jól értem, hogy Szegedről indultunk ki, de azért ti nem csak Szegedet feditek le munkátokkal?

Zs. Gy. K.: Igen, Szegedről indultunk, de megyeinek definiáljuk magunkat. Ellátjuk szinte az egész megyét, hiszen sok településen nagyon jó partneri kapcsolatunk van civil szervezetekkel. A nagyobb településeken kihelyezett önkéntes központunként vagyunk jelen, amiket Önkéntes Pontnak hívunk. Ilyen pontjaink vannak Mártélyon, Mindszenten, Hódmezővásárhelyen, Algyón, Csongrádon, Szentesen. Természetesen ezen felül minden településre nagyon szívesen kimegyünk, együttműködünk a helyi civil szervezetekkel, intézményekkel, de az imént felsorolt településekkel van jelenleg a legaktívabb kapcsolatunk. Az Önkéntes Pontoknál a szakmai munkát egy-egy civil szervezet vállalta magára. Ők ott helyben szervezik és segítik az önkéntesség ügyét, ezért is adtuk meg nekik az Önkéntes Pont funkciót és címet.

K. Sz.: Milyen terveitek és elképzeléseitek vannak a jövőre nézve?

Zs. Gy. K.: Sokféle terv, gondolat van az elkövetkező időkre, mindig nyitottak vagyunk az újra. Külföldi és magyarországi tanulmányútjaink során, illetve a partnereknél tapasztalt tudást felhasználva követjük az új trendeket, módszereket, azokból építkezünk, fejlesztjük önmagunkat is. Most 2018-ban, Szegeden egyértelműen jövőbeli irányt mutat a harmadik világbeliek megjelenése, az általuk kiaknázható tudás hasznosítása. Másik nagy témakör a pályaorientáció, amely szintén nagy feladatokat ró ránk.

Egy harmadik területtel kapcsolatos a legújabb nagyszabású tervünk életre hívása, amely egy társadalmi vállalkozás lesz. Ez egy igazi mérföldkő, merőben új típusú kezdeményezés lesz az alapítványon belül.

K. Sz.: Megtudhatunk róla valamit?

Zs. Gy. K.: Jelenleg még bővebben nem szeretnék róla beszélni, mert nem forrta még magát ki teljesen az ötlet, hiszen ez egy nagyon új terület számunkra. Ahogyan más civil szervezetek is elkezdtek társadalmi vállalkozást építeni, úgy bennünk is megerősödött egy gondolat, amelyről hamarosan felfedjük a fátylat.

ZSIVKOVITSNÉ GYENES KRISZTINA Szegeden született, Szegeden végezte tanulmányait a József Attila Tudományegyetemen (ma SZTE), magyar nyelv és irodalom tanárként végzett 2002-ben. 1998-tól tréner, önkéntes segítő volt az akkor még Talentum Önkéntesképző programban, majd 2005-től már a közben civil szervezetté vált Talentum Alapítvány munkatársként kezdett dolgozni. Az Alapítvány az első munkahelye, így természetes számára, hogy mára teljesen összenőtt vele, ahogy szokta mondani: „otthonról haza megyek”.

KOVÁCS SZILVIA 2000-ben diplomázott a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán, majd 2002-ben művészeti szolgáltatásszervező képesítést szerzett. 2000-tól dolgozott művészeti előadóként a Csongrád Megyei Közművelődési Tanácsadó Központban, ahol fő szakterülete a tárgyi amatőr alkotóművészet volt. 2013-tól a Nemzeti Művelődési Intézet módszertani referens munkatársa, ahol többek között minőségfejlesztéssel, közművelődési statisztikával foglalkozik, valamint amatőr művészeti, gazdaságfejlesztő, közösségfejlesztő projekteket valósít meg.

Tűzről pattant önkéntes

Beszélgetés Ujhelyi Henriettával

A Kőszeghegyalján élő négygyermekes édesanyának lételeme az önkéntesség. Egészen kipirul a lelkesedéstől, amikor a közönségben végzett feladatairól beszél. A benne lobogó tűz teszi lehetővé, hogy több tíz civil szervezet sikerét is támogassa. A rendezvényeken legtöbbször a tűzhely körül lehet rátalálni fakanállal a kezében, vagy vidáman táncolva, énekelve a tábornótűz mellett. Boszorkányosan ráérez a másik ember hangulatára, vágyaira és erőn felül is jókedvet varázsol mindenhol. Ő az az önkéntes, akinek lelkében soha nem alszik ki a másik ember tiszteletének és segítségének lángja.

Éles Krisztina: *Mit jelent annak számára a közösség, aki a nap 24 óráját benne tölti?*

Ujhelyi Henrietta: Életforma. Az élet értelme a szeretet. Én attól vagyok boldog és elégedett, ha tudom, hogy egy apró cselekedetemmel is segíthettem, elértem, hogy a másik szeretve érezze magát.

É. K.: *Ez a megállapítás mikor fogalmazódott meg ilyen kristálytiszta benned?*

U. H.: Már nagyon fiatalon nyüzögtem és érzékeny voltam a körülöttem élők problémái, de leg-

inkább vágyai iránt. Ha valakinek segítség kellett egy célja megvalósításához, rám számíthatott. Egészen új érzés volt azonban, amikor gyermekeim születésénél megéreztem, milyen az, amikor szükség van rám. Már nemcsak kotnyeleskedve próbáltam pozitív irányba terelni mások életét, hanem felelős lettem azért, hogy a megoldásokat az én szememben kereső csillogó szempárok soha ne ködösüljenek el a tehetetlenség könnyeitől.

É. K.: *Négy kis csodával áldott meg a jó Isten. Barna, Botond és a kis ikerlányok Dorka és Petra az első számú közösség az életedben. Milyen értékrend mentén tartod össze a családot?*

U. H.: Az anyaság teljes önátadást jelent. A gyermekek lelke, gondolkodása „tabula rasa”. Egy teljesen hófehér, tiszta lapra kerülnek fel szép lassan az értékek, amelyeket az édesanyjuktól, a családjuktól észrevétlenül magukévá tesznek. Én gyöngybetűkkel szeretnék írni a négy lapocskára. Az élet sokszor kihívások elé állít mindenkit, amikor kevésbé olvasható ez az írás; de hiszem, hogy a zavart keltő kommunikációs tényezők elhalványulnak és a személyiség formálását nem térítik le a pozitív útról.

Falusi lányként – a határsávbán felnöve pedig különösen – megtanultam a hagyományok ápolásában rejlő szépséget és élményt, amelyre észrevétlenül rászoktattam gyermekeimet is. Az anyanyelv büszke használata és az idősektől való tanulásban rejlő lehetőségek felismerése újabb fundamentum, amelyre mindig támaszkodhatnak. A sportoláson keresztül megtanulták a természet óvását és a csapattársakra való figyelmet. A színjátás és a néptánc pedig kitartóvá neveli őket.

Barna gyermekszínészként a Weöres Sándor Színház több darabjában is szerepelt már. A kőszegi ifjúsági tűzoltók között pedig a veszélyek felismerését és a másokon való segítséget tanulja. Botond jó tanuló, jó sportoló; a foci számára sokszor nem játék. Petra és Dorka a lovak hátán tanulják a bizalom jelentőségét. A néptánc, a népdal, a népmese pedig átszövi mindannyiunk hétköznapjait. A gyerekek terepe az egész megye, hiszen imádnak szerepelni és versenyezni. Sikerük láttán pedig csak könnyezem.

É. K.: *Rengeteg idő és energia szükséges ahhoz, hogy ennyi lehetőséget megteremtsek gyermekeidnek, mégsem „elégyszél” meg a főállású*

anya szereppel, hanem dolgozol az UTIRO Térségfejlesztő Egyesületnél. Milyen feladatokat látsz itt el? Mennyire hivatásod a munkád?

U. H.: A térségfejlesztő civil szervezet stratégiai céljait következőképpen foglaltuk össze: „Az UTIRO Térségfejlesztő Egyesület „Vas akarat” Helyi Fejlesztési Stratégiája egy olyan összetartozó, két vidéki kistérség hálózatos együttműködése, amely közösen természeti értékeit, kulturális örökségét és turisztikai hagyományait megőrizve, azok minőségét javítva, innovációra nyitott, fenntartható társadalmi-gazdasági környezetet épít ki. Az itt élő közösségek, a helyi értékek megismerését, megőrzését, s az őket követő nemzedékek számára történő továbbadását helyezik előtérbe és az idelátogató vendégeknek való átadásával, azok lelki és testi egészség érzetének növekedését és feltöltődését garantálják.” Pályázati koordinátorként, de önkéntes tevékenységemben is maximálisan tudok azonosulni a kitűzött célokkal.

Hiszem, hogy a Kőszeghegylaján és a Répce-mentén felsorakozó 31 falu fennmaradását és fejlődését a helyi közösségek közös akaratára és közös munkája biztosítja. Az ideköltöző fiatalok várnak valamit ezektől a falvaktól és csak

Egész Vas megye a terepe

akkor nem fognak csalódnai, ha aktívan részt vesznek a jövőtervezésben, valamint a célok megvalósításában.

Kijelenthetem, hogy a munkám a hivatásom. A „Tűzről pattant...” című pályázat megalkotását megelőző helyzet-, és igényfelméréstől a napjainkban zajló megvalósítás minden lépésében részt vettem. Rengeteg különleges emberrel ismerkedtem meg, akiknek csak egy kis biztatás kellett, hogy megmutassa magát, vagy maradandó ér-

téket hozzon létre. Új közösségek jöttek és jönnek létre, a régebb óta működők pedig elhiszik, hogy újabb közösségfejlesztő módszereket alkalmazva megerősödhetnek. A programok, rendezvények, fórumok és műhelyek pedig igazi sikersztorik, amelyek eredménye az összerosolygás, az együttgondolkodás, a lekapcsolt TV, a közösségi oldalak célorientált használata, az elmagányosodás megakadályozása és sorolhatnám.

É. K.: Milyen civil szervezeteket segítesz koordinátorként?

U. H.: A Cák, Gyöngyösfalu, Kőszegdoroszló, Kőszegpaty, Kőszegszerdahely, Lukácsháza, Nemescső és Pusztacsó községekben működő civil szervezeteket támogatom abban, hogy közösségfejlesztési koncepciókat dolgozzanak ki. Olyan programokat valósítanak meg, amelyek ráirányítják településeik értékeire a figyelmet és a lakosság minél szélesebb köre bevonódik azok szervezésébe és lebonyolításába. A térségbe a rendezvényekre érkezők pedig ismeretekkel és élményekkel feltöltődve viszik annak hírért. A helyi önkéntes tűz-

A büszke édesanya

oltó egyesületek és sportegyesületek éppúgy partnereink, mint a kulturális, hagyományörző, vagy faluszépítő egyesületek. Közös nevező mindannyiuknál, hogy tagjaik lakóhelyükért, szülőfalujukért, a helyi közösségért bármilyen öszszefogásra kaphatók.

É. K.: *Említenél néhány példaértékű kezdeményezést?*

U. H.: Nehéz választani, de mintául szolgálhat a nemescsói Tézsula Hagyományörző Egyesület Új Kenyér Ünnepe, amelynek során a helyi idősektől felkutatott régi receptek alapján készítenek népi ételeket közösen a fiatalokkal. Közben persze az ismeretátadás mellett a helyi legendák továbbörökítésére, generációk közötti hídépítésre is sor kerül. Kőszegszerdahelyen példaértékű a civil szervezetek öszszefogása, a helyiek szinte minden programon részt vesznek, egymást ünneplik az itt élők.

É. K.: *Egyre keresettebbek a kőszeghegyaljai nagyrendezvények. Tapasztaljátok kulturális alapú gazdaságfejlesztő hatásukat?*

U. H.: Igen, természetesen. Akár a pusztacsói Malacfesztiválra, akár a lukácsházi Kemencés Napokra gondolunk, főképp a helyi természeti, épített és szellemi

Buborekfújás mestere

értékeken alapuló turisztikai fejlesztések szembetűnők. A pösei hegyen a szőlősgazdák bevonásával zajlanak az infrastruktúralis fejlesztések, a lukácsházi civil szervezetek pályázatai nyomán például a pincéknél kemencéket építettek, kilátót emeltek; a helyi termények felhasználására pedig aszalót hoztak létre. Minderről színvonalas, igazi térségi összefogással életre hívott rendezvények szervezésével tájékoztatják a megyében élőket, s szoktatják, szok-

tatjuk a térségbe a távolabbról érkezőket.

É. K.: *Meddig vagy koordinátor és honnan önkéntes?*

U. H.: Nehéz volt a korábbi kérdésekre többes szám harmadik személyben válaszolnom, mert büszkén mondhatom, hogy bevonódtam. A programok nagy részét mi és nem ők valósították meg. Ahova csak tudok, elmegyek és munkaidőn túl részt veszek a lebonyolításban. Szinte minden má-

Kőszeghegyalja értékeit az iskolás gyerekekkel közösen festette meg Ujhelyi Henrietta

Szüreti felvonulás a pösei hegyen

jusfa felállítását végigasszisztáltam, de ha kellett frissítőket osztottam a sportversenyek résztvevőinek.

A térségfejlesztő egyesület egyik marketingeszköze is a Bolfán Csaba a lukácsházi Biotájház megálmódójának neve által fémjelzett gasztronómiai bemutató. Főképpen a megyében járunk kiemelt rendezvényekre, de országos, sőt határon túli eseményen is részt vettünk már azért, hogy a tájegység népi ételeit, ízvilágát minél szélesebb körben megismertessük. Ezekon a programokon elengedhetetlen kellékem a fakanál és a merőkanál.

É. K.: *Van olyan civil szervezet, amelynek személyesen is tagja vagy?*

U. H.: Mi Gyöngyösfaluban élünk, amely község szinte teljesen összenőtt Lukácsházával, így két falu két civil szervezetének vagyok aktív tagja, mint ahogy társaim jó része is. Gyöngyösfaluban a Szőlőfürt Egyesület, míg a szomszédban a Lukács-házi Boszorkányok Egyesület hív életre programokat a hagyományörzés, de mindenekelett a segítség jegyében. Mindkét kezdeményezés célja a helyi közösség megerősítése. Azon fáradozunk, hogy a tősgyökeresek között érez-

zék jól magukat a beköltözők; az idősek nyitottak legyenek a fiatalok innovációi felé, ők pedig becsüljék a szépkorúak bölcsességét.

Mindezt rendezvények szervezésével próbáljuk elérni, tavasztól ősziig közös ünneplésekre hívjuk a helyieket. Meg kell állni a hétköznapi forgatagában, és tudni kell örülni annak, hogy együtt lehetünk. Persze nekünk, egyesületi tagoknak ezek az események rengeteg önkéntes munkával járnak, de a közös tervezésben benne van a közös jövő iránti igény és elköteleződés. Állítunk májusfákat, amelyeket ki is táncolunk. Szer-

vezünk Sárkányvadászatot, amely a pösei sárkány balladáját, s vele erdő, mező, hegy és virágos rét kincseit hozza közelebb a családokhoz. A Szőlőfürt Egyesület kiemelt programja a Márton-napi Vásár a Szent Márton templom tövében, amelynek keretében sütemény-, és bormustrára kerül sor. Kevés olyan család van, aki a két finomság közül, valamelyikkel nem versengene. A Lukács-házi Boszorkányok az iskolához kötődő Gyöngyház Alapítvánnyal közösen családi napokat szerveznek. Rendkívül nagy sikert aratott a „Hősképző”, ahol a gyermekek a „hősszakmák” (tűzoltó, rendőr, katona) és az önvédelmi sportok mellett nagyapáik hősiességét mindennapjainak eszközeit is kipróbálhatták. A születéstől a halálig segítünk és támogatunk minden rászoruló. „Szőlőfürtösként” süteményosztást szervezünk például az időseknek, akiket soha nem hagyunk magukra. „Lukács-házi boszorkányként” a gyermekek mosolya a legnagyobb ajándékunk, ezért gyűjtöttünk például defibrillátorra a község számára.

Számomra az önkéntesség létforma, nem tudok egyszerű befogadó lenni, dolgoznom kell azért, hogy örömet szerezhessenek, s jó példával járhassek gyermekeim előtt.

ÉLES KRISZTINA 2002-ben a szombathelyi Berzsenyi Dániel Főiskolán művelődésszervező szakon végzett PR-menedzser és nonprofit menedzser képzéssel. Ezt követően 2006-ban a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karán művelődésszervezésből egyetemi oklevelet is szerzett. A tanakjdi Petőfi Sándor Művelődési Ház vezetője, majd a Régiónagyszak és a Helyi Érték magazinok főszerkesztője volt. Jelenleg a Nemzeti Művelődési Intézet Vas Megyei Irodájának vezetője, kulturális szakértő.

UJHELYI HENRIETTA 2002-ben a patinás községi Jurisich Miklós Gimnáziumban érettségizett a kereskedelmi végzettség megszerzése után. A piaci szektorban töltött évek során is folyamatosan aktív tagja volt több civil szervezetnek, amely szülőfalujának fejlődését, közösségeinek megerősödését tűzte ki célul. A Nemzeti Művelődési Intézet közösségi koordinátoraként is segítette az Alpokalja – Répce-mente tájegység értékeinek feltárását. Ezt a feladatot (számára hivatást) jelenleg az UTIRO Térségfejlesztő Egyesület önkéntes civil koordinátoraként folytatja

Faluséta, mint program és szolgáltatás

Ma egyre többször hallani rendezvények kísérő elemeként, de akár önálló programként szervezett sétákról. Az ismeretbővítést, a szabadidő hasznos eltöltését szolgáló interaktív, mozgással egybekapcsolt, mások számára meghirdetett programok akár falusétának is tekinthetők.

Mi is a faluséta?

A faluséta a település és környékének komplex módon, azaz a természeti, helyi és építészeti értékeinek, valamint a hagyományos települési életforma és gazdálkodás megmaradt elemeinek bemutatására irányuló cselekvő tanulási forma, melynek lényeges eleme, hogy interaktív módon, közvetlen tapasztalás útján zajlik az ismeret- és tudásgyarapítás.

Fogalma meghatározható úgy is, hogy a faluséta: egy tematikus, vezetett séta, mely a település és környékének komplex módon, azaz a szellemi, kulturális, természeti, és épített értékeinek, valamint a hagyományos települési életforma és gazdálkodás megmaradt elemeinek bemutatására irányul.

A hungarikumokról szóló törvénynek köszönhetően ma egyre nagyobb figyelem irányul a helyi értékek, szokások, hagyományok

feltárására, gyűjtésére és a jövőnek szóló átörökítésére. A helyi értékek éltetésének és átörökítésének legjobb gyakorlatai között ma egyre inkább kiemelt szerepet kapnak az e célból rendezett faluséták.

Bátran állítható az is, hogy a település bemutatásának, a helyi értékek megismertetésének egyik leghatékonyabb és egyre népszerűbb formája a faluséta.

A faluséta, mint program lehetőséget teremt a sétavezető segítségével arra, hogy programcsomag-szerűen ismerhessék meg a látogatók a települést, bemutatva olyan összefüggéseket és olyan háttérinformációkat, amelyek egyéni látogatás során nem ismerhetők meg, vagy nem szerezhetők be.

Jelen írás célja bemutatni, hogy a faluséta, mint módszer, miként lehet a helyi kötődés, a kulturális identitás megerősítésének egyik fontos eszköze, milyen hatással van a helyi közösségek életére, és milyen hatással van az abban részt vevő egyénre.

Továbbá annak bemutatása, miért tekinthető a faluséta szolgáltatásnak, és hogy a helyi termékfejlesztéssel létrehozott új szolgáltatás miként eredményezhet életminőség változást, mennyiben járul hozzá a település megtartó képességéhez.

Végezetül arra is vállalkozik, hogy az egyre szaporodó jó gyakorlatok közül bemutasson néhányat azok közül, melyek a Nemzeti Művelődési Intézet kezdeményezésével és szakmai támogatásával valósultak meg az elmúlt hónapokban, és néhány olyan mintát is, melyet más szervezetek, intézmények, közösségek valósítottak meg, és melyek akár a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok életminőség változásához járultak hozzá.

A faluséta, mint módszer, miként lehet a helyi kötődés, a kulturális identitás megerősítésének egyik fontos eszköze?

Bár minden szempontra részletesen kitérő módszertani útmutató nem készült mostanáig, mégis most kísérletet tesz ezen írás arra, hogyan garantálható, hogy a faluséta a kulturális identitás megerősítésének egyik fontos eszköze legyen.

A hiányt felismerve 2018 tavaszán a Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú-Bihar Megyei Irodája készített egy útmutatót faluséta program kialakításához, melynek az akkori célja a kulturális közfoglalkoztatásban részt vevő helyi

odatartozó érzést növeli a résztvevőkben. Emlékek idéződnek fel, új tudással gyarapodnak az ott élők. Egy pillanatra kívülről is látják településüket, sőt sokszor arra is képessé teszi őket, hogy magukat mássokkal összehasonlíthassák, és ha ez a képesség is megvan sok más mellett, az a kötődést, az odatartozást, a kulturális identitást erősíti. A faluséta programon részt vevők pozitív visszajelzései – „ezt eddig nem is tudtam”; „de szép ez!”; „milyen jó, hogy ezek fennmaradtak”; „sokat tanultunk ezen a napon”; „ezért érdemes volt eljöttünk ide” – még inkább erősíti a faluséta vezetőit, segítőt az önazonosságukban és abban, hogy érdemes volt kreatív és innovatív módon így bemutatni a település értékeit. Másrészt a látogatók számára a településről ad olyan gazdag képet és élményt, amely elősegíti a település ismertebbé válását és a turizmus erősödését.

A faluséta, mint szolgáltatás

A faluséta módszer abban az értelemben, hogy a település értékeit közvetlen tapasztalás útján ismereti meg az abban részt vevőkkel. A faluséta programjának összeál-

közösségi munkások számára e módszer bemutatása és ösztönzésük arra, hogy készítsék el a településüket bemutató faluséta programjukat.

Az útmutató elsősorban a faluséta program közösségi részvétellel történő tervezésére és megvalósítására fókuszált. Arra ösztönözte a falusétát indítani kívánó közösségeket, hogy előzetes kutatással tájékozzanak az azokat a forrásanyagokat, melyek rendelkezésre állnak egy helyi természeti, vagy épített kulturális érték vonatkozásában. Keressék meg azokat a helyben élőket, akik a rég és közelmúlt hagyományairól, szokásairól, az értékek tekintett tárgyak használatáról fontos információval rendelkeznek, akik az értéktárba előterjesztők voltak, és mindazokat, akikről azt tudják, hogy elkötelezettek a helyi értékek feltárásában és átörökítésében, valamint olyan fiatalokat, akik érzékenyíthetők.

Következő lépésként ezen útmutató azt ajánlotta, hogy gondolják át, mely értékei (természeti, helyi és építészeti értékek) azok a településnek, melyek egy odalátogató számára érdekes, értékes, vonzó és érdeklődését felkeltő lehet. Tekintsék át, hogy melyek a települést reprezentáló helyszínek, épületek, objektumok, amely a településről fontos, érdekes informá-

ciót, tudást közölnek, helyi értéket közvetítenek.

Mindezek után egymás ötleteit, javaslatait meghallgatva alakítsanak ki egy regisztrált bemutatót a helyi értékekről, sajátosságokról, és egy útvonaltervet arról, hogy a faluséta honnan indulva hol ér véget. Azaz vonjanak be a faluséta program megtervezésébe, majd a későbbiekben egy-egy helyszínt, értéket bemutatásába annyi helyi személyt, amennyit csak lehetséges, hiszen általa a faluséta közös üggyé válik és a közös cél erősíti, összefűzi a közösséget.

A gyűjtés, a feltárás, a programterv közösségi módon történő összeállítása akarva akaratlanul az

lítása önmagában még nem szolgáltatás. Szolgáltatássá akkor válik, ha az a kommunikációs felületeken meghirdetésre, beárazásra kerül, és bizonyos rendszerességgel igénybe vehető az érdeklődők számára, legyenek azok turistacsoportok, az adott településről elszármazottak vagy helyben élők. Költsége a helyi program tartalmától, a bevont partnerek és az esetleges kiegészítő szolgáltatások mennyiségétől és költségétől függően kerül meghatározásra. A program szolgáltatója lehet maga a helyi önkormányzat, egy közösség a településről, és lehet maga a turisztikáért felelős intézmény, cég a településről, a járás, vagy nagyobb egységként a megye.

Néhány példa a turisztikai ágazat által szervezett szolgáltató jelleű falusétára

Bogács

Minden szerdán reggel 9 órától.

Útvonal: Tájház – Kilátó – Szoros-völgyi víztározó (horgásztó) – Cserépi úti pincesor – Színészliget – Hagyományörző Ház – Szent Márton-templom

Időtartam: 3 óra

Táv: 6 km

Részvételi díj: felnőtteknek 1300 Ft/fő, gyermekeknek, nyugdíjasoknak 900 Ft/fő, ami tartalmazza a belépőjegyek árát is. Előzetes egyeztetés alapján, min. 6 fős csoportok esetén!

Élményfaluséta Noszvaj

A program célja: A faluba érkező családok, társaságok, csoportok számára szeretnénk szervezett programot nyújtani.

Kikapcsolódás, élményszerzés, a helyi műemlékek, hagyományok, természeti értékek megismerése kalandos, játékos faluséta keretében, a helyszíneken Noszvajhoz kapcsolódó, jellegzetes játékokat oldhatnak meg közösen. A faluséta felfűzhető tematikákra is, mint borok, falusi ízek, stb.

Látható tehát, hogy van egy kínálat, mely a „valamit megismerni” igénynek ad kereteket, és van egy ösztönző, módszertani eleme, mely játékos formában adja át az ismereteket. Ilyen ösztönző lehet az is, ha a helyi termékek kóstolására kínál lehetőséget a program, vagy egy helyi termék, feledésbe merülni látszó mesterség megismerése, bizonyos munkafolyamatok helyben történő bemutatása valósul meg: például kézi csigacsinálás, seprőkészítés, kosárfonás. Az élmény és a szolgáltatás fokozható azáltal is, ha a résztvevő számára kínálnak lehetőséget egy egyszerű munkafolyamat befejezésére, és ennek el-

ismeréseként magával viheti az így létrehozott „új értéket”.

Faluséta, mint társadalmi vállalkozás

„A Szociális Innováció Alapítvány InDaHouse Hungary csoportja a szociális munka, a pedagógia és a társadalmi vállalkozás eszközeivel kíván hosszú távon, fenntartható módon segíteni egy Észak-magyarországi, 360 fős falut, Perét”, olvasható honlapjukon. Céljuk, hogy a munkanélküli felnőttek bevételhez jussanak, a most felnőtt gyerekek pedig olyan tudással,

élményekkel gazdagodjanak, amelyek segítik őket egy sikeresebb élet felépítésében.

E céljaikhoz köthető a perei faluséta szolgáltatásuk is, melyet 2016-ban álmodtak meg, és akkor egyedüli vállalkozásként indították el a budapesti tematikus városséták mintájára. Elsősorban azt szerették volna, hogy az ott élők személyes történeteinek keresztül ismerjék meg az odalátogatók, a turistacsoportok a perei életet, a cigány családok mindennapjait, kultúrájukat, benne hihetetlennek tűnő legendáikkal.

A helyi tudáson és helyi értékeken alapuló szolgáltatáscsomag közösség alapú kidolgozása és a közösségi alapú turizmus fejlesztés egyként szerepel programjukban és abban bíznak, hogy mintát adhatnak más települések számára is.

Közösségi alapú turizmusra épülő társadalmi vállalkozásuk fontos eleme a faluséták vezetőinek képzése. Mára nem kevesebb, mint hat fő biztosítja az idelátogatók számára a szakszerű, élményszerű vezetést a faluban, és közel ugyanannyian segítékeznek, ha az időközben kialakított vendégházukban szállóvendégek érkeznek. E két szolgáltatásból származó bevételük, a közösségi finanszírozás, az önkéntes munka és a pályázati támogatások lehetnek a hosszú távú fenntarthatóság garanciái.

A bemutatott példa igazolja, hogy lehet vállalkozásként is, sőt, társadalmi vállalkozásként is működtetni a faluséta szolgáltatást. A perei roma családok életkörülményeiben egészen bizonyos, hogy változást eredményezett a közösségi alapú turizmusra épülő társadalmi vállalkozás. Olyan munkájuk lett, melyet a közösséggel közösen álmodtak meg és alakítottak ki, érte dolgoznak és még fizetséget is kapnak érte.

Hajdú-Bihar megyei példák

Végezetül néhány jó példa a Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú-Bihar megyei irodája által 2018.

tavaszaán indított kezdeményezéséből, melynek elsődleges célja, hogy a kulturális közfoglalkoztatási programban résztvevő közösségi munkások körében váljon ismertté a faluséta, mint módszer és nyíson kapukat e faluséták szolgáltatásként, akár társadalmi vállalkozásként történő megvalósítása felé.

Hajdú-Bihar megye 82 településéből 62-ben indult el az V. Kulturális Közfoglalkoztatási Program 2018 tavaszaán. Az Intézet megyei irodájának felhívására több mint 70 faluséta programleírás született, és hozzávetőlegesen 25 településen került meghirdetésre, bemutatásra a faluséta, melyen összesen több mint 700 fő vett részt.

A több mint 70 faluséta program között szerepeltek a település különböző részeit, fiatalok által kedvelt helyeket, vagy éppen a település irodalmi értékeit, jellegzetes fajt bemutató séták, melyek mind-mind egyéni hangvétellűek voltak és a választott témához és a célcsoporthoz igazított módszerek mentén kerültek bemutatásra.

Konyáron kihasználva, hogy nyári szünet van, „lovas kocsis” falusétára vitték el a diákokat. A Művelődési Házban volt a gyülekező, ahol a diákok rövid tájékoztatást kaptak a „séta” útvonaláról, majd röviden megismerhették Konyár természetföldrajzát és történetét.

A falu nevezetes állomásait Csádi Gyula gazdálkodó, és Csádi Sándor fogathajtó segítségével lovas szekéren keresték fel. A résztvevők közül nagyon sokan először ültek lovas szekéren. A rendhagyó faluséta keretében megismerhették a helyi gazdálkodók állatállományát, volt állatsimogatásra és frissen fejt kóstolásra is lehetőség, betekintést nyerhettek a szövés, seprűkötés rejtelmeibe, és minden kisdíák kipróbálhatta a szövőgép működését, megismerhette a seprűkötés titkát. Ellátogattak Király Imre szódavíz üzemébe, a Kurucz Albert Falumúzeumba, ahol Békési András a Művelődési Ház igazgatója a múzeum „kincseit”, valamint a hagyományos paraszti gazdálkodás eszközeit, majd a Művelődési Házban az intézmény tevékenységeit, az alkotó köröket, és a hagyományörző csoportokat mutatta be.

Így lett szép kerek a nap, és jelentett felejthetetlen élményt, másféle tudást, ismeretet, mint amit az iskolában kapnak a diákok.

Az itt bemutatott faluséta azért is különleges – túl azon, hogy lovas kocsival járták be a települést –, mert olyan egységben láthatták e napon környezetüket, benne a

múltjukat, a történelmüket, az épített és természeti értékeiket, a jelenüket, a hagyományaik őrzésére és átörökítésére szerveződött csoportokat és a helyi vállalkozók által teremtett értékeket, mint még soha sem.

Debrecenben is készült több városrészi séta. Ezek különlegessége tematikájukban rejlett. A Nagyerdő bemutatásra vállalkozó közösségi munkás a Nagyerdőt a fiatalok szemszögéből és az élményszerzés centrumaként mutatta be. Megtudhatták a sétán részt vevők, hogy hol gördeszkázhatnak a fiatalok, hogyan nézett ki a Csónakázótó régen és ma, és hogy milyen vizuális élményeket nyújt a helyébe épült szabadidőpark és a szökőkút.

A vénkerti séta Debrecen történelmét a városrészben fellelhető épületein keresztül mutatta be. A séta a Malom Hoteltől, Debrecen első szárazmalmától indult, és egy lakótelepi háztömb 10. emelete

kínalta gyönyörű panorámával ért véget.

Az itt bemutatott példák ékes bizonyítékai annak, hogy az így elkészült faluséta programok helyben további lendületet adhatnak a közösségek megerősödéséhez, erősítik az odatartozás érzését, a kötődést, és ha ez ideig nem jött volna létre települési értéktár, ösztönzően hathatnak azok kialakítására.

A faluséta olyan program és módszer, melynek tartalma és célja folyamatosan megújulva szolgáltatássá fejleszthető, mely a helyben élők életminőség változásán túl jól szolgálja a település ismertté válását. Különösen akkor, ha a faluséta program, mint települési szolgáltatás, felkerül a települési honlapra. További szolgáltatásként készülhet sétáló füzet, leporelló olyan látogatók számára, akik nem kívánják igénybe venni a faluséta szolgáltatását, de szívesen tennének egy sétát a településen.

KATONA MÁRIA MAGDOLNA közművelődési előadó diplomáját a Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerezte 1988-ban. 1980-tól 2013-ig az ifjúsági munka szakmává válását segítette. E területen utolsó munkahelye a Mobilitás Észak-alföldi Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda volt, ahol vezetőként dolgozott annak megszűnéséig. 2013. július 1-től a Nemzeti Művelődési Intézet Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei, majd a Hajdú-Bihar megyei iroda munkatársa. 2014-től a mai napig a tapasztalati tanulás e sajátos formája, a látóút, mint módszer elterjesztésében, megszervezésében vállalt kiemelkedő szerepet intézeti szinten. Több, a megyei módszertani iroda szakmai munkáját megalapozó kutatás, stratégiai dokumentum elkészítése köthető nevéhez.

Mesés utazás a cipőkirály birodalmában

A Martfű Városi Művelődési Központ és Könyvtár, valamint öt intézményi egysége közösen gondoskodik a 6500 fős város lakosainak gazdag kulturális életéről. A közművelődés mellett a könyvtár, a mozi, a média és a muzeális gyűjtemény is az 1961-ben átadott 4200 négyzetméteres épületben működik. Az intézmény történetében többször is történtek kisebb-nagyobb változások, de mindig igyekeztek a lakosság és a kor elvárásait szem előtt tartva, az országos nagy célkitűzésekhez igazodva végezni a kulturális küldetésükben megfogalmazott munkát.

A 2010-es évek új kihívásokat hoztak. Egyrészt az újonnan bevezetett kulturális közfoglalkoztatási rendszernek köszönhetően, ami lehetővé tette a martfűi érettségizetteknek és diplomásoknak, hogy kipróbálhassák magukat egy érdekes új területen, valamint hasznos gyakorlatra teyenek szert a közművelődési, könyvtári, illetve gyűjteményi közegben egyaránt, az intézmény pedig – amellet, hogy a mindennapi munka elvégzésében így jelentős segítséget kapott – lehetőséget nyert kínálata szélesítésére, és új, innovatív módszerek kipróbálására, bevezetésére.

Másrészt ez az időszak a kulturális-közgyűjteményi intézmények elé fektetett új elvárásokat: például

hogy minél szélesebb pedagógiai kínálattal álljanak az óvodás-iskolás korosztály elé, és az eddiginél nagyobb részt vállaljanak az oktatás-nevelés területén a kulturális örökség minél szélesebb körben való megismertetésével. Ez intézményünkben az új módszerek bevezetése mellett az intézményi egységek szakmai együttműködését is magával hozta. Esetünkben a közművelődési terület időszaki kiállítások, művészeti programok és szakkörök szervezésével kapcsolódik ehhez a feladathoz, a városi könyvtár pedig az anyanyelvi- és digitális készségek, valamint az olvasáskultúra fejlesztése mellett sokféle más téma átadásához alakít ki különböző könyvtárpedagógiai

programot. A hely- és ipartörténeti gyűjtemény pedig a jeles napok, szokások, történelmi események feldolgozása mellett az állandó kiállításai befogadásához és a kiállítással közölt üzenet minél teljesebb megértéséhez segítheti hozzá a foglalkozásra érkező csoportokat, osztályokat.

A három terület közös, rendhagyó programok kidolgozását kezdte meg 2016-ban, melyet a kevés dolgozói létszám mellett az ismeretek minél teljesebb átadása is generált. A kulturális közfoglalkoztatásban részt vevő fiatalok hatékony segítséget nyújtottak és nyújtanak mind a mai napig a foglalkozásaink lebonyolításában, illetve már a tervező folyamatok során is.

Első ilyen jellegű foglalkozásunk az advent ünnepkörét dolgozta fel néprajzi és irodalmi szempontok szerint, viseletek, népi használati tárgyak, mondókák, énekek és mozgásos feladatok segítségével. A tapasztalatok leszűrése után tudtuk megfogalmazni célkitűzéseinket a jövőre nézve.

Fontos felismerésünk volt, hogy a foglalkozások megtervezése és kidolgozása folyamatos együttműködés és együtt gondolkodás eredménye legyen.

Emellett igyekszünk majd a jövőben azon saját témáink feldolgozását előtérbe helyezni, melyek érzékenyvé teszik a gyerekeket a kiállításban bemutatott ismeretanyag iránt, interaktívak, hogy az iskolai tanulással ellentétben, itt közvetlen tapasztalatokat, személyes élményeket szerezzenek, és az egyéni motíváltság kiváltságával nyerjenek tudást.

Komplex – zenés, énekes, játékos, kézműves, ismeretszerző – foglalkozásainkkal egyszerre szeretnénk szórakoztatni, tanítani és közösségi értékeket közvetíteni. Ezért választottuk a mesét eszközzül saját céljaink megvalósítására. A papírszínház a hagyományos meseélményen túl színházi élményt is nyújt. A japán eredetű meseillusztrációs technika segít a gyermek figyelmét a történetre irányítani,

dinamikussá, változatosabbá, izgalmasabbá teszi a mesehallgatást. A papírszínház ezen kívül közösségi élményt is nyújt.

Könyvtári foglalkozásainkon évek óta használjuk a papírszínházat. Készen kapható papírszínház-mesék segítségével tartunk különböző tematikájú játékos, zenés foglalkozásokat. Mivel úgy tapasztaltuk, hogy a papírszínházzal kiegészített foglalkozásaink sikeresek, azt gondoltuk, a magunk által kidolgozott foglalkozásokhoz (várostörténet, néprajzi gyűjtemény) is készítünk „háziilag” papírszínházat. A feltételek adottak voltak, mert kollégáink között van, aki a vers- és meseírásban jeleskedik, van, aki grafikus vég-

zettségű, és van, aki tehetséges mesemondó.

Így vált valóra egy közös álmunk 2017-ben, mikor is megszületett a Martfű-mese: *A cipőkirály birodalma* címmel. Ez Martfű történetének egy különleges szeletét, a Martfűi Hely- és Ipartörténeti Gyűjtemény Város születik című állandó kiállításának meghatározó részét dolgozta fel. *Kengyel Éva* költő, aki több éve a Városi Könyvtár munkatársa, igaz mesét írt a muzeológus szakmai segítségével, hiteles adatokkal és népmesei elemekkel. *Székácsné Tólas Gabriella*, könyvtárvezető, az intézmény igazgatóhelyettese adja elő a mesét élvezetesen, lekötve a gyerekek figyelmét, *Prónai Andrea*, kulturális közfoglalkoztatott munkatársunk pedig ötletes, vidám illusztrációkat készített hozzá a Hely- és Ipartörténeti Gyűjtemény archív fotóinak felhasználásával. Így a mese eszközeivel a gyermekek számára is jól érthető, könnyen feldolgozható formában tudjuk átadni a várostörténeti állandó kiállításunk üzenetét, teret adva ezáltal a közösség fejlődésének, a helyi értékekre, kulturális örökségünkre való figyelem erősítésének, erős lokális identitás kialakításának.

A mese láttatja a kiállításban feldolgozott összefüggéseket, segíti a könnyebb megértést, előhívja az

minden nap sor került. Törekedtünk a magyar népi kézműves hagyományok megismertetésére is, lehetőséget biztosítottunk az alkotás kipróbálására is, hogy ismerjék és tiszteljék annak értékét. Készült „kazettás mennyezet”, festettünk kancsót, nemezeltünk, szőttünk, agyagoztunk. Ez a mese az idei *Kultúrházak éjjel-nappal* keretében debütált, a *Népmese Napjához* kapcsolódva pedig – a hozzá tartozó foglalkozást áttervezve – minden mártfői alsós osztályhoz és óvodai nagycsoporthoz eljutott.

Székácsné Tóth Gabriella a magyar mese-, népdal- és mondókakincs átadásával adott sokat a foglalkozásokhoz, míg *Kengyel Éva* a játék bevonásával tett élményszerűvé minden alkalmat. A muzeológus a gyűjteményben egészítette ki, szőtte tovább a mese történeteit, kulturális asszisztens kollégáink pedig a tábor egész hetén és minden foglalkozáson segítették munkánkat. A mesékhez kötődő játékokban, azok tervezésénél, kivitelezésénél és a kézműves foglalkozásoknál, sokszor a foglalkozás vezetőjeként voltak nagy segítségünkre. Velük, a könyvtári, közművelődési és muzeális gyűjteményi munkatársak együttműködésével tudtunk és remélhetőleg a jövőben is tudunk majd emlékezetes élményt nyújtani a hozzánk látogató osztályoknak, csoportoknak, érdeklődőknek.

Így hívtuk segítségül a mese és a színház „varázserejét”, hogy a foglalkozás élményteli legyen, sok játékkal, dallal, mozgással, szerepjátszóval játszva tanulhassanak a gyerekek.

előzetes ismereteket – de nem előzetes ismeretekre épít, megadva így a résztvevőknek az önbizalmat, valamint önálló gondolkodásra ösztönöz. A mesehallgatás közben megszerzett információkra a tárlatvezetés során tudunk építeni, a foglalkozással és a meséhez kötődő játékokkal az ismeretek beépülését is biztosíthatjuk.

A mesét tavaly a Múzeumok Őszi Fesztiválja pedagógusoknak szervezett programján mutattuk be, ízelítőt adva a hozzákapcsolódó múzeumpedagógiai foglalkozásból is.

A sikeres fogadtatása után elkészült a *Házi áldás* című mese, melynek alcíme: *Derűs mese Miki bácsi gyűjtéséből*, mely *Pécskői Miklós* és családjának a művelődési központban megtekinthető néprajzi gyűjteményére épül. A kiállítás az alföldi kerámiákat mutatja be, kiegészülve népi használati eszközökkel, berendezési tárgyakkal az 1880-1945 közötti időszakból. A mese ennek a gyűjteménynek a tárgyait és ezen keresztül a népi életmódot viszi közelebb hallgatóihoz. Kidolgozásánál arra törekedtünk, hogy a kiállítás egy-egy tárgyát funkciója közben, a háztartásban betöltött szerepével együtt szerepeltesse. Az illusztráció alapja, hogy az eredeti tárgyak fényképe köré rajzolódott ki a mese egy-egy motívuma, a tárlatvezetés közben ezek már ismerősként köszönnek vissza a gyerekeknek. A történet egy család egy napját meséli el, miközben bemutatja a mindennapi munkákat, a népi ételeket, a családban betöltött hagyományos szerepeket és társadalmi szokásokat. Ezeket egy tárlatvezetés során nem tudnánk ennyire könnyen befogadható módon, komplexen átadni.

A *Martfű-mesére* 2017-ben, a *Házi áldás* mesére idén építettünk egy-egy egyhetes tábort, melynek minden napján előkerült a mese és az illusztráció, de minden nap máshogy használtuk: papírszínházzal, kivetítve, sorbarendezés feladatként vagy játékokkal kiegészítve. A *Martfű-mesét* saját illusztrációk készítése után ők maguk köthették mesekönyvvé, a várostörténeti feladatokat gyárlátogatás egészítette ki. A *Házi áldás* mesét az utolsó napon eljátszottuk, s emellett dramatikus játékokra is

EILER ZITA muzeológus, közművelődési munkatárs. Tanulmányait a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának néprajz-történelem szakán végezte. 2013-ban a Nemzeti Művelődési Intézet kulturális közfoglalkoztatottjaként került a Martfű Városi Művelődési Központ és Könyvtárba. 2014 óta állandó munkatárs muzeológusként és közművelődési munkatársként. A Martfűi Hely- és Ipartörténeti Gyűjtemény szakmai vezetője, részt vett a gyűjtemény működési engedélyének megszerzésében. Közművelődési munkatársként feladata a kiállítások szervezése és lebonyolítása, közreműködik a helyi rendezvényeken, ünnepeken; muzeológusként hozzá kötődik az állandó kiállítás felújítása, múzeumpedagógiai programok kidolgozása, múzeumi rendezvények szervezése, műtárgyvédelmi előírások biztosítása, és a pályázatírás.

Népfőiskolával az Érmellékért

Beszélgetés Dr. Erdei Gáborral, az Érmelléki Népfőiskola elnökével

Közösségfejlesztés és felnőttképzés: ez az Érmelléki Népfőiskola profilja. Fiatal szervezet, mindössze három éve, 2015-ben alakult – bár megálmodója, megvalósítója és elnöke, Erdei Gábor már másfél évtizeddel korábban elkezdte dédelgetni a népfőiskola alapításának gondolatát.

– 1995 óta dolgozom a Debreceni Egyetemen – meséli. – A Művelődéstudományi és Felnőttnevelési

tanszéken Sári Mihály, a népfőiskolák történetének és működésének szakértője kollégám volt, tőle hallottam először alaposabban erről a speciális civil szervezeti formáról és tevékenységről. Én ugyanis létavértesi (nagylétai) vagyok, ott pedig nem volt ennek hagyománya. Akkoriban a Német Népfőiskolai Szövetség budapesti irodájának a vezetője, Heribert Hinzen kéthetente járt Debrecenbe, hogy felnőttképzési területekről tartson

órát a hallgatóknak (egy ideig témavezetőm is volt a doktori programunkban). Németországban nagy múlttal bír ez a felnőttképzési forma, bár sok tekintetben másként működnek, mint a hazaiak. Így hát több oldalról is megismerkedtem a népfőiskolák jó gyakorlataival, és megfogalmazódott bennem, hogy a Trianon után csonkán maradt Érmelléken népfőiskolát alapítsak.

Periférián

– A Magyarországon maradt, csonka Érmellék lehatárolása bizonytalan, ám hét települést biztosan magában foglal – magyarázza Erdei Gábor. – Bagamér, Álmosd, Kokad, Létavértes, Pocsaj, Esztár és Kismarja perifériára kerültek a trianoni határ miatt. Folyamatosan leépülő, előregedő településekről van szó, bár vannak jó közösségeik, civil szervezeteik, és az egyházak is meglehetősen aktívak közösség-szervezés tekintetében. A mi népfőiskolánk fő célja, hogy ezt a térséget fejlessze, de szeretnénk a határon túlra is eljutni. A tavalyi évben ez a folyamat már elindult.

Elképzelésünkben szerepel, hogy akár a székhelyünket is átesszük, hiszen ott van – a ma már romániai részen – az érmellék 80-90 százaléka. Egy nagy magyar tömb gyakorlatilag, rengeteg értékkel. A közösségfejlesztés professzionális szemléletét kellene átvinni, átültetni. Felnőttképzési programok indítására lenne szükség, de önköltséges alapon ezt lehetetlen megoldani.

A hit erejével

Az Érmelléki Népfőiskola elnöke egyetemi feladatai és oktatói munkája mellett látja el az egyesület vezetését. Bár a szervezetnek 11 tagja van, mindenkinek van „civil” foglalkozása is, így nehéz a közös munkát egyeztetni. A pályázati források jelentenek olykor előrelépési lehetőséget.

– A NEA-pályázatnak – amely a civil szervezetek működését segíti – köszönhetően például kialakíthattuk a népfőiskolánk arculatát – meséli Erdei Gábor. – Logót, honlapot terveztünk, amelyek megadták az identitásunkat. 2016 nyarán egy közösségi feltárást is megvalósíthattunk ebből a pénz-

ből. Hat település kérdőíves lekérdészt végeztük el. EFOP-os pályázatokba is bekapcsolódtunk, amelyek célja három éven át tartó közösségfejlesztés Bagaméron, Álmosdon és Kokadon. Partnerünk az álmosdi görögkatolikus egyház itt a megyében, de Szabolcsban is részt veszünk egy hasonló pályázatban. A Hajdú-bihari program elnevezése: „Közösségfejlesztés a hit erejével az Érmelléken”. Infrastruktúra fejlesztésére, közösségi tér kialakítására – a valamikor

helyi görög katolikus általános iskolát alakították át erre a célra –, az egész lakosságot megmozgató nagy rendezvényekre – például zarándoklatra –, vagy akár kisebb közösségfejlesztő foglalkozásokra – mint amilyen a konfliktuskezelési módszerek elsajátítása – nyílik lehetőségünk a közel 50 milliós támogatásból. Ez adja most főként az aktivitásunkat. Elkötelezett, agilis, fiatal helyeket próbálunk bevonni a munkába.

Szakmai számadás is

Ugyancsak NEA-pályázatból valósulhatott meg 2017 márciusában az a konferencia Létavértesen, ahol a közművelődési szakemberek, más népfőiskolák képviselői, regionális gazdasági fejlesztések szakértői és partnerintézmények, így a Nemzeti Művelődési Intézet megyei irodájának munkatársai is részt vettek. A délelőtti előadásokat, amelyek az Érmelléki Népfőiskola történetét, tevékenységét és a térség gazdaságát, történelmét, értékeit és kultúráját mutatták be, délután kötetlen beszélgetések, tapasztalatcserék követték. A fontosabb témák a népfőiskola

és a Debreceni Egyetem együttműködési lehetőségeit, a vidéki és határ menti térségek tervezett fejlesztéseit, pályázati forrásait érintették, de szóba került az is, mit adhat a népfőiskola a közösségének és viszont, illetve miért ez a közművelődési vagy felnőttképzési forma a legcélravezetőbb az Érmellék felemelkedésének segítésére.

– A határon túlról, Bihardioszegről, Székelyhídról is érkeztek vendégeink a konferenciára – mondja Erdei Gábor –, az Ér Hangja Televízió pedig riportot készített az eseményről, jelezve, milyen nagy öröm számukra a meghívás, a partnerség és az együttműködés lehetősége.

Bor, érték, hagyomány

Az Érmellék történelmi borvidék. Ott ér véget a homokos talajú Nyírség. Valamikor öt nagy szőlőskertje volt Létának, a bortermesztésnek tehát nagy hagyományai vannak Létavértesen. Az egész Érmellék jó adottságokkal, löszös-agyagos talajjal rendelkezik, a lankás domboldalakat folyamatosan süti a nap. Az 1800-as évek

végén viszont a filoxéra megtámadta az ültetvényeket és jórészt el is pusztította azokat. Így felértékelődött Léta határában a homok, amely megállította a fertőzést. Direkt termő amerikai fajtákat telepítettek a vidékre, mint amilyen az Othello vagy a Delavári. A hagyományos, valamint új fajták és a

tájjellegű rizling mellett az Othello megőrizte tekintélyét.

– Nálunk a családban is volt hagyománya a borászkodásnak – meséli Erdei Gábor. – Idő hiányában csak „kicsiben”, de magam is termelek szőlőt, és készítek bort. Szívesen segítem magánemberként és a népfőiskolán keresztül is a mintegy negyventagú Létavértesi Szőlősgazdák Egyesületét. Összetett közösségi munkát jelent ez a pályázatírástól a területvásárláson, szakmai kirándulásokon, pincelátogatásokon át a szőlőoltványok ültetéséig. Az egyesület gyümölcsöt is termel, gyümölcsfeldolgozó gépeket vásárolt, a termés nagy részét az iskoláknak juttatja. Ezeket a tevékenységeket a tavalyi évben egy pályázati forrásból valósítottuk meg és egy országos kiadványba is bekerült a projekt, mint jó gyakorlat. Terveink között szerepel, hogy a szőlősgazdákkal közös népfőiskolai projekteket indítsunk, hogy az Érmelléknek ezt a hagyományos értékét átadjuk, ha kell, újratanítsuk a következő nemzedéknek.

ERDEI GÁBOR az Érmelléki Népfőiskolai Egyesület alapítója, elnöke. Debreceni születésű, de létavértesi kötődésű. A Pannonhalmi Bencés Gimnáziumban szerzett érettségét követően a Kossuth Lajos Tudományegyetemen diplomázott történelem-földrajz szakon 1992-ben. Külföldi egyetemi tanulmány és egy középiskolában tanárként eltöltött két év után 1995-től a Debreceni Egyetem BTK Művelődéstudományi és Humán Tanulmányok Tanszék oktatója. Az andragógia különböző területeit oktatja, kutatja, így mind a felnőttképzésre, mind a közművelődésre, közösségfejlesztésre van rálátása. Doktori disszertációját a vállalatok felnőttkori tanulásban betöltött szerepéről írta, amit az észak-alföldi régióban vizsgált. Ezen oktató és kutató tevékenységek mellett több hazai és nemzetközi szervezettel tart szoros kapcsolatot, ahol szakértőként, kutatóként vesz részt a munkában. A 2015. év végi alapítást követően a Népfőiskola tevékenységét több támogatásnak köszönhetően (NEA, EFOP, ROHU) végzi a magyar-román határ menti érmelléki térségben.

R. SIMOR KATALIN 1984-ben végzett magyar-népművelés szakon a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, majd másoddiplomát szerzett a MÜOSZ Bálint György Újságíró Akadémiáján 1987-ben. Elsősorban a kommunikáció és a média területén végzett szakmai munkát az elmúlt három évtizedben. Újságíróként dolgozott országos és helyi lapok kulturális rovatában, a debreceni helyi televíziók és rádiók szerkesztő-műsorvezetőjeként, illetve PR-osként is. Hat évet tanított intézményi kommunikátor szakon a nyíregyházi főiskola kihelyezett, debreceni tagozatán. Újságírói munkáját 2008-ban Debrecen város Sajtódíjával ismerték el. Válogatott írásaiból két könyve is megjelent. 2013 februárjától a Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú-Bihar Megyei Irodájának módszertani referense. Munkája mellett három féléven át oktatott televíziós ismereteket a Debreceni Egyetem kommunikációs hallgatóinak. Szívesen vesz részt moderátorként, konferanszióként az Intézet, az Iroda illetve Debrecen város rendezvényein.

Népfőiskolai Vándorakadémia, 2018. augusztus 13-17.*

2018. augusztus 13–17. között zajlott a Veszprém megyei Taliándörögden az NMI Művelődési Intézet Népfőiskolai Vándorakadémiája, melyet az „Otthonról haza” (EFOP-1.12.1-17-2017-00022) projekt keretein belül szervezett. Az ötnapos, a hazai és külhoni népfőiskolák jó gyakorlataira koncentráló programban a délelőttök során szakmai, elméleti előadások és műhelyfoglalkozások szerepeltek, míg a délutáni alkalmakkor a jó példák, gyakorlatok kerültek bemutatásra több környező helyszínen és népfőiskolán.

Az első nap programjának kezdetén a házigazda Pannon Ifjúsági Népfőiskola nevében Hoffner Tibor köszöntötte a résztvevőket. Ezt

követően Kárpáti Árpád, az NMI Művelődési Intézet Kiemelt Programok Igazgatóságának igazgatója ismertette a projekt részleteit. Ki-

emelte a Lakiteleki Népfőiskola által megkezdett Kárpát-medencei hálózatépítő tevékenységet, annak eddigi fejlesztéseit és a most induló Népfőiskolai Vándorakadémia mindezekhez való illeszkedését. Ezt követően Prof. Dr. Sári Mihály „A népfőiskolák, mint nemzetspecifikus célok támogatói” címmel tartott igen érdekes előadást, amely történeti helyzetelemzést is adott és rávilágított számos ok-okozati összefüggésre is.

A délután első részében közös faluismereti gyalogtúra szerepelt a programban, melynek során többek közt a Művelődési Ház, az Ősök Háza, a Szent András temp-

* Első megjelenése – Népfőiskolai jó gyakorlatok a Vándorakadémián címmel – az NMI Művelődési Intézet honlapján.

lomrom, az általános iskola és a Baksa-hegy is bemutatásra került. Az egyes helyszíneken a házigazdáknak köszönhetően értékes információkkal gazdagodhattak a résztvevők. A hétfői nap programja a Kincsházban zárult filmvetítéssel és gasztronómiai bemutatóval. Bartók Csaba a szlovákiai Szepsiről érkezve adott lényegre törő képet a felvidéki magyarság jelenkori állapotáról és jövőbeli lehetőségeiről két kisfilmjével illusztrálva („Egy tollvonás egy nép sorsa”; illetve „December 5. emlékére”).

Dr. Balázi Károly népfőiskolai helyzetképről tartott előadásával kezdődött a második nap a Taliándörögden zajló Népfőiskolai Vándorakadémián, majd Bálint Róbert unitárius mészkei lelkész mutatta be egy határon túli népfőiskola múltját és jelenét „Népfőiskola újjászületése Balázs Ferenc hagyatékán” című előadásában. A délelőtti műhelyfoglalkozással zárult, melynek keretében a résztvevők öt csoportban dolgozták ki egy ötnapos, bentlakásos népfőiskolai program vázlatát.

Délután a szomszédos Kapolcs településre látogattak el a Népfőiskolai Vándorakadémia hallgatói, ahol egy szakmai út keretében, a település mellett a Kapolcsi Kék Abrosz mozgalommal ismerkedhettek Márvány Gyuláné ötlet-

gazda előadásának köszönhetően. Márta István, a Kapolcsi Kulturális és Természetvédelmi Egylet elnöke a szervezet településfejlesztési tevékenységéről, a Művészetek Völgye fesztiválról, valamint a 2017-ben mintaprogram jelleggel elindított Kapolcska Fesztivál és táborról beszélt, valamint bemutatta a település kiállítótereit. A nap zárásaként Horváth Ferenc jóvoltából a vacsora elfogyasztása közben kaptak bepillantást a résztvevők a Kapolcsi „Kúház” (közösségi száláshely és vendéglátóegység) tevékenységébe.

A települési értéktérkép témakörével vette kezdetét a harmadik

nap a Népfőiskolai Vándorakadémián. Hoffner Tibor mutatta be a taliándörögdi Pannon Ifjúsági Népfőiskola helyi, térségi és Kárpát-medencei értéktérkép munkásságát. Stumpf Rebeka a szervezet „Korlenyomat” mintaprogramjának és az „Értéktérkép” társasjátékának az előkészületeiről és megvalósításáról beszélt a hallgatónak. Horváth Zsolt, a Hungarikum Bizottság értéktérkép kialakításáért felelős koordinátora a kezdeti évektől a kiteljesedés időszakán át a lehetséges jövőig vette sorra a hungarikummozgalom korszakait, és beszélt a Lakiteleki Népfőiskola hazai és külföldi értéktérkép kollegiumairól. Mihalcsik Márta, az NMI Művelődési Intézet Veszprém Megyei Irodájának módszertani referense a megyében végzett értéktérkép jó gyakorlatokat helyezte előadásának középpontjába. Zárásként Gubik László, a felvidéki Martosi településen működő Esterházy Akadémia igazgatója a Martosi Rendezvényliget és Népfőiskolai Központ megépítéséről, az akadémián folyó közéleti képzésről, valamint a Martosi Értéktérkép Kollegium munkájáról beszélt.

A nap hátralévő része a kiscsözi Hunyor Népfőiskola által szervezett programok keretében

Innen Salföldre vezetett a Vándorakadémia hallgatóinak útja, ahol a helyi népfőiskola tevékenységeivel, a jelenleg is zajló lovas táborral és szövőműhellyel ismerkedtek, majd pedig a helyi Természetvédelmi Major megtekintésével folytatódott a délután. Somogyi Győző, népfőiskolai házigazda egy építészeti falusétára vitte a résztvevőket, hogy aztán a Salföldi Kopjások tarthassák meg bemutatójukat.

A Népfőiskolai Vándorakadémia augusztus 17-én délelőtti szakmai előadásokkal zárult. Dóri Éva szakmai vezető bemutatta a Cselekvő közösségek projektet egy-egy megvalósult jó gyakorlat példáján keresztül. Balogné Uracs Marianna, az NMI Művelődési Intézet Veszprém Megyei Irodájának vezetője az elmúlt években Békáson lezajlott közösségi tervezést ismertette, mint mintaprogramot. Mihalcsik Márta módszertani referens pedig az „Otthonról Haza” projekt keretében megvalósuló közösségi értékfeltárás – közösségi tervezés témakörét járta körül. Ezen a napon is bemutatkozott egy határon túli partnerszervezet: a partiumi Szilágyosmlyóból érkező Józsa Nándor „Lóránd Községi Ház, mint generációk közösségi tere” címmel tartott előadást.

Szakmai záró összefoglalást a heti munkáról Dr. Balácsi Károly tartott, aki szerint fontos, hogy ezeket a szelcsendes időket, minél hasznosabban tudjuk felhasználni a népfőiskolai hálózat építésére. Hangsúlyozta, hogy a népfőiskola, olyan intézmény, amely Műhely – Iskola – Templom hármasa egyben, „ha ezt komolyan vesszük, akkor így szolgáljuk leginkább a népfőiskolai közösség ügyét” – zárta gondolatait a szakember.

Fotó: Edelmayer Zsolt

zajlott. Iszkázon a Nagy László Emlékházat tekintették meg, majd Somlónásárhelyen egy fejlődő kistelepülés értékeiről hallhattak a jelenlévők. Kiscsősön az Élő Forrás Hagyományfalu eddig megvalósult elemei és jövőbeni tervezett fejlesztései kerültek bemutatásra. Nap- és programzáróként gasztronómiai ingyencségekkkel, valamint népzenei és néptánc bemutatókkal varázsolták el a Vándorakadémia hallgatóit.

A csütörtöki napon Halimbára és Salföldre látogattak a Népfőis-

kolai Vándorakadémia résztvevői: a délelőtt a Szalai Miklós Gyógyóvénny Tankert és Oktatóközpontban indult, ahol Tóbel János polgármester mutatta be az általa vezetett települést, kiemelve annak kitörési pontjait. Harta Annamária az Élhető Balaton-felvidékért Egyesület térséget összefogó munkájáról beszélt, majd Imre Zsuzsanna vezette körbe az érdeklődőket a tankertben. A halimbai helyi étel- és ital-specialitásokkal felszolgált ebéd előtt a Bányászati Múzeum megtekintése zárta a délelőttöt.

Korlenyomat

Taliándörögdi kincsei

Bevezetés

„Írjunk együtt történelmet!” – ezzel a gondolattal fejeztük be az első falufórumot, melyen a helyi korlenyomat elkészítésének ötletét a nagyközönség elé bocsátottuk. Nagy szavak ezek, így a folyamat során leginkább csak magunk között mertük használni a szépen csengő mondatot. Pedig valójában ez történt, megörökítettünk egy pillanatképet a település életéből, ami már így fél év távlatából is történelemnek számít; azt pedig el sem merjük képzelni, hogy milyen fontos szerepet tölthet majd be évtizedek múltán unokáink és dédunokáink korában a Falukönyv, mely a jelen emlékeit hívatott megőrizni a jövőkor számára.

A Falukönyv tökéletesen tükrözi a település jelenlegi arcát. Megörökíti a demográfiai és gazdasági helyzetet, a vállalkozásokat és civil szervezeteket, az eredeti és az aktuálisan felújított orvosi rendelő szenczi átvaltozását, a szebbnél-szebb portákat, a bővülő családokat, a felnövekvő gyermekeket és unokákat, valamint a sok mosolygó, kedves arcot és boldog családot.

A korlenyomatot nem magunknak, hanem a jövő generációinak készítettük, hogy a könyvet lapoz-

gatva szemrevételezhessék kicsiny közösségünk változásait és hogy tanulmányozhassák a település életét meghatározó pillanatokot. Az elkészült Falukönyvet ajánljuk a település későbbi generációinak, és reméljük olyan lelkesedéssel forgatják majd és folytatják a megkezdett munkát, mint amilyen nagy szeretettel mi belevágtunk Taliándörögdi „krónikájának” megkezdésébe.

A projekt bemutatása

A település

A Bakony és a Balaton-felvidék határvonalán, a Dörögdi-medence nyugati szélén a Dél-Bakony lábánál fekvő Taliándörögdi, egy 764 lélekszámmal rendelkező település. A XX. század végéig zsákfalu volt, kizárólag Kapolcs irányából lehetett megközelíteni, azonban a 2000-es évek elején Öcs irányába is kiépült az aszfaltos út, mely ugyan tömegközlekedésre és erősebb forgalomra nem alkalmas, de a település elérhetőségét megkönnyíti.

Taliándörögdi közös önkormányzati hivatalt működtet a környékbeli településekkel, melynek központja Monostorapáti. A telepü-

lésen Községi Ház működik. A faluban élő gyerekek a Kerekfenyves Óvodába és a Művészetek Völgye Általános Iskola helyi tagintézményébe járnak 4. osztályos korukig.

Taliándörögdi, a legtöbb kistelepüléshez hasonlóan, előregedő korfával rendelkezik. Egyre kevesebb a fiatal, így a kisgyermekek száma is csökkenően van. Helyben kevés a munkahely, a lakosok nagy része ingázó. A község az 1998-2007-es időszakban jó példaként szolgált a települési közösségek összefogásában, partnerségben és a helyi közösségi élet megszervezésében. A Művelődési Ház és az Önkormányzat Hivatalának összeköltöztetése és az itt foglalkoztatott humán kapacitás csökkenése következtében 2009-re a partnerségek leredukálódtak, a civil aktivitás visszaesett. Az utóbbi 2-3 évben a lakosság részéről jelentkezett az igény a közösségi életre, új szerveződések mozdultak meg, hiányzik azonban az együttműködéseket segítő, mozgató, szervező kapacitás.

Kik vagyunk mi?

A Közép-dunántúli Szövetség az Ifjúságért szervezet – azaz a KÖSZI – helyben, Taliándörögdon

került bejegyzésre a '90-es évek végén. A Dörögdi-medence és környékének ifjúsági egyesületeit összefogó ernyőszervezet létrehozásának célja az volt, hogy a térség fiataljainak lehetőségeket biztosítson a fejlődésre, helyben maradásra és szabadidejük hasznos eltöltésére, továbbá, hogy a településeket megtöltse étellel és hogy a vidéki élet fenntarthatóságához hozzájáruljon.

A KÖSZI munkája sokrétű, melynek során működteti a „Kincses-Ház” Pannon Ifjúsági Népfőiskolát, az Értékkör Hálózatot, a Veszprém Megyei Értékek Házát, „KincsesKlub” foglalkozásokat szervez a helyi iskola alsó tagozatos diákjainak, illetve tábortokat. találkozót és képzéseket szervez olyan fiatalok számára, akik szem előtt tartják településük értékeit és jövőjét, illetve közösségeik meghatározó tagjaivá szeretnének válni.

A KÖSZI életében kisebb hullámhegyek és -völgyek után 2014-ben jött el működésének egyik fontos pillanata, mikor ideiglenes kapolcsi telephelyéről visszaköltözött születésének eredeti helyszínére – Taliándörögdre – és elkezdte működtetni a „Kincses-Ház” Pannon Ifjúsági Népfőiskolát. Az intézmény feladatellátása nem kizárólag egy településre irányul, ennél jóval tágabb, de egyre erősebben vonódik be a község életébe.

A „Korlenyomat – Taliándörögdi kincsei” mintaprojekt céljai

A projekt elsődleges célja Taliándörögdi lakosságának lehető legszélesebb körű megszólítása volt, a helyi civil szervezeteken és kulturális intézményeken keresztül. Ennek előmozdítását a projekt a közösségfejlesztés módszereinek alkalmazásával, a lakosság aktív bevonásán keresztül egy a 2018-as év pillanatképét felölelő falukönyv elkészítésével kívánta elérni. A Falukönyv a település jelenlegi értékeit, lakóit, tudásait és készségeit foglalja össze, ami kiindulópontként szolgálhat a következő évek, évtizedek

közösségi tervezési folyamatához és újszerű utakat nyithat a kulturális turizmus fejlesztésének irányába.

A projekt további célkitűzéseihez tartozott a helyi szintű valós együttműködések kialakítása; közös gondolkodás elindítása a lakosság körében, hogy minél többen cselekvő részesévé váljanak a helyi társadalomnak úgy, hogy a felszínre kerülő tudások, egyéni készségek, kompetenciák érvényesítésével önkéntesként segítsék a helyi közösséget. Mindezek mellett, több speciális módszer használatával fontos része volt a projektnek az eddig kevésbé aktív családok mozgósítása, aktivizálása és a különböző korosztályok szélesebb körű bevonása a település mindennapi életének körforgásába. A „Korlenyomat – Taliándörögdi kincsei” projekt további mellékes célja az volt, hogy erősítse a KÖSZI szervezet helyi társadalmi beágyazottságát előkészítve a terepet egy közösségi tervezési folyamatnak.

Célcsoportok

A „Korlenyomat – Taliándörögdi kincsei” projekt célcsoportja Taliándörögdi teljes lakossága volt, melyből magas arányt tesznek ki a 60 év feletti, míg a kiskorúak aránya meglehetősen alacsony.

A munkahelyek száma helyben viszonylag kevés, a lakosság több mint fele ingázó. A regisztrált munkanélküliek száma 26 fő, melynek több, mint fele tartósan munkanélküli. Felsőfokú végzettséggel a 25 év felettiek alig 6%-a rendelkezik.

A projekt kitűzött céljai szempontjából a 8 osztályt végzetek épp olyan fontosak voltak, mint a felsőfokú végzettségűek – nem ritka jelenség, hogy éppen a hátrányosabb helyzetben élők őrzik jobban ősük tudását. Fontos eleme volt a projektnek, hogy ráébredjünk a periférián élőket saját értékeik jelentőségére.

Taliándörögdi előregedő település. Ennek ellenére a lakosságszám 2005 óta emelkedett, az utóbbi időszakban jellemzően inkább 700 fő felett van. Ez főként a beköltözőknek köszönhető, 2017-ben több elhagyott családi ház is gazdára talált. Az új lakosok egy része gyermekeket, fiatalokat is hozott magával. Célcsoportunkba tartoztak az újonnan beköltözött párok és családok is, akik olyan tudásokat, tapasztalatokat hozhattak magukkal, melyek hasznosak lehetnek a teljes közösség számára is. A projekt során tartott közösségi beszélgetések, programok egyik kiemelkedő célja az is volt, hogy segítse a beilleszkedésüket.

Jelentős célcsoportnak számítottak a helyi civil szervezetek is,

akik mozgósító erejükkel járultak hozzá a megvalósuláshoz. Civil szervezeteink száma a 2015-ös adatok alapján magasabb, mint a megyei és a járási átlag, azonban működésük hullámzó. A projekt számukra partnerségeket, együttműködéseket fejlődési, megerősítési lehetőségeket nyújtott.

A mintaprojekt tevékenységei

A „Korlenyomat – Taliándörögdi kincsei” névre keresztelt mintaprojekt megvalósítása nyolc főbb szakaszra osztható. A folyamat a 764 fős kistelepülésen 11 hónap alatt zajlott le. A korlenyomat el-

készítését 12 szakember segítette, 25 fő önkéntessel kiegészülve, akik 10 különböző szervezetet képviseltek. A szakmai segítők között közművelődési, könyvtári és múzeumi szakemberek egyaránt jelen voltak; az önkéntesek nagy része a helyi civil szervezetek tagjai közül kerültek ki.

Előkészületi szakasz

A projekt előkészületi szakaszában nagy hangsúlyt kapott az együttműködések kialakítása. A részletes szakmai ütemterv kidolgozása után rögtön megindultak a partnerek és a lehetséges önkéntes segítők bevonásának első lépései. A folyamat első momentumaként egy civil fórum keretében megszólításra kerültek a településen működő szervezetek. Az egyesületek vezetőit és aktív tagjait tájékoztattuk a tervezett projektről és felkértük őket arra, hogy vállaljanak partnerséget a 2018-as év korlenyomatának elkészítésében. A találkozót követően megindult a projekttel kapcsolatos információáramlás a lakosság körében, továbbá a beszélgetés melléktermékeként a civilekkel, az önkormányzattal és a település intézményeinek képviselőivel közösen elkészítettük az őket bemutató helyi újságot és

Terepmunka

Közösségi interjúk

A kérdőívezés megkezdése előtt kulcsfontosságú kérdés volt a projektben résztvevők személyes adatainak helyes úton történő kezelése. Ennek érdekében a kutatás bejelentésre került a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) elektronikus rendszerében tudományos kutatásnak nem minősülő felmérésként, illetve kidolgozásra került egy személyes adatvédelmi nyilatkozatot a NAIH útmutatója alapján.

A terepmunka során – ami 2018. március 1-től vette kezdetét – egy 25 fős önkéntes csapat segítette a projekt előrehaladását, akik leginkább a település közösségi életét meghatározó kulcsfigurák közül kerültek ki. A civil szervezetek aktivistái beosztották egymás között a település utcáit, így 20-20 ház jutott páronként. Az önkéntesek munka után saját szabadidejükben járták végig a háztartásokat, melynek során a családoknak röviden bemutatták a projektet, felvázolták az adatok feldolgozásának folyamatát, aláírták a hozzájáruló nyilatkozatot; végül, de nem utolsósorban pedig az ott lakókkal közösen kitöltötték a kérdőívet. Mind-

az elkövetkezendő (2018-as) év eseménynaptárát, melyben már a korlenyomattal kapcsolatos történések is helyet kaptak.

A helyi eseményekkel párhuzamosan a partnerekkel való kapcsolatfelvétel is megtörtént. A budapesti Néprajzi Múzeum, a sümegi Kisfaludy Sándor Emlékház, illetve a helyi Közösségi Ház munkatársainak közreműködésével megkezdődött a szakmai munkák előkészítése.

A lakosság megszólítása, önkéntesek bevonása

Egy következő találkozó alkalmával olyan személyeket szólítottunk meg a településen, akik jelentős szerepet töltenek be a falu közösségi életében. A projekt iránt érdeklődőket mélyebben bevezettük a korlenyomat elkészítésének hátterébe, velük együtt közösen végignéztük a folyamatot és műhelymunka keretében megterveztük, hogy miként valósítható meg maga a korlenyomat létrehozása.

A civil szervezetek aktív tagjainak a budapesti Néprajzi Múzeum kollégái tartottak felkészítő foglalkozást a kérdőívezés legfontosabb

aranyszabályainak ismertetésén keresztül. A tájékoztató során az önkéntesek mélyebben megismerkedtek a projekt egyes lépéseivel és olyan információk birtokába jutottak, amik az interjúzás szempontjából kulcsfontosságúnak számítanak. A lakosság bevonása szempontjából a falufórum volt a legmeghatározóbb lépés. Az eseményre a település minden lakója meghívást kapott és feltehetette kérdéseit, felvethette problémáit és javaslatait a Falukönyv elkészítésével kapcsolatosan. Ezek figyelembevételével átdolgozásra kerültek a kérdőívek és megkezdődött a terepmunka.

ezezen felül az önkéntesek fontos feladata volt még, hogy megérdeklődjék, hogy a család részt kíván-e venni a fotózásban. A folyamat során azokból az utcákból kerültek ki a legmagasabb részvételi arányok, ahol a segítők saját szomszédjaikat, rokonaikat és barátait kérdezték ki a Falukönyv elkészítéséhez szükséges információkról. Az interjúk elkészítése összesen 3 hónap alatt zajlott le.

Családfotózás

A közösségi interjúzás után nem sokkal megkezdődött a családfotók elkészítése is. A fényképezést tavaszra időzítettük a képek egységes színvilágának érdekében. A fotózások időpontjai egy előzetes beosztás után időben kiküldésre kerültek, az egyes alkalmak pedig utcánként más-más hétvégére estek. A projekt ezen elemének kivitelezésére a vasárnapok és az ünnepnapok tűntek legmegfelelőbbnek, mivel ekkor a családok nagy része otthon tartózkodik és jó eséllyel az elszármazott rokonok is könnyebben meg tudják oldani a hazautazást. A lakosok probléma esetén az értesítőn feltüntetett telefonszámon jelezhettek, ha nem értek rá a kijelölt

időpontban. A település polgárai az előzetes tájékoztató mellett az adott utca fotózási időpontja előtti héten újabb emlékeztetőt kaptak, melynek mellékleteként a postaládába került egy tábla is, mellyel a lakosok a kapura kihelyezve jelezhettek, hogy vállalják-e a fotózást. Azon családok esetében, akik nem kívántak fényképpel együtt bekerülni a Falukönyvbe, azonban a kérdőívet szívesen kitöltötték kizárólag házaikról készült fénykép. A munkát 2 fő szakember mellett 6 helyi fiatal önkéntes segítette, 10 hétvégén keresztül járva a település utcáit.

Értéknapok, beszélgetőkörök

A terepmunka folyamatának közepén zajlott le a II. Taliándörögi Értékek Ünnepe. Az eseményt megelőzően került sor a projekt során az első beszélgetőkör megszervezésére, melynek témája – a kérdőívekből kinyert információk figyelembevételével – a helyi értékek jelentősége és a közelgő II. Taliándörögi Értékek Ünnepének előkészítése volt. A rendezvényt megalapozó délutánon a helyi civil szervezetek és intézmények vezetői és aktív tagjai vettek részt és folytattak beszélgetést a település jelentős értékeiről, illetve a helyi értéktárba felvenni kívánt értékekről készített javaslatokról.

Értéknapok, beszélgetőkörök

A helyi értékeket központba helyező esemény teret és jó lehetőséget adott arra is, hogy a projekt időszakos eredményeit bemutathassuk. A Falukönyvben való megjelenés helyi szintű népszerűségének növelése érdekében a II. Taliándörögi Értékek Ünnepén kialakítottunk egy „Korlenyomat sarkot”,

melyben a folyamat addigi történéseit jelenítettük meg fotók formájában és lehetőséget biztosítottunk arra, hogy a projektben érintettek feltehessék kérdéseiket. A rendezvény programjának részeként „A Kézművesség múltja, jelene és jövője” témakörben beszélgetőkört hirdettünk melyre meginvitáltuk a településen élő mesterembereket és kézműveseket is. A téma részletekbe menő fejtegetése mellett sor került arra is, hogy az esemény látogatói egy interaktív játszótér keretében mélyebben is betekintést nyerjenek a szövés, a kötés, a horgolás, a kerámiafestés és a kovácsolás rejtelmeibe. A beszélgetőkörök és értéknapi jelentősége a projekt során az volt, hogy lehetőséget és teret kínáltak a helyi lakosok közötti párbeszédre, információk, ötletek és tapasztalatok cseréjére, továbbá egymás helyzetének mélyebb szintű megértésére is.

Feldolgozás

A terepmunka befejeztével elkezdődött a kérdőívek feldolgozásának folyamata, ami nem csak az

információk bevitelét jelentette a felmérés kérdései alapján kialakított táblázatba, hanem egyben a Falukönyv családkról szóló oldalainak előkészítését is. Az adatok könnyed szöveggörnyezetet kaptak, melyben szerepelnek az utcanevek, házsámok, a háztartásban élő családtagok nevei, foglalkozásaik és hobbiik, oly módon, hogy ez a lakosok személyiségi jogait ne sértse. Az oldalak tetején a család neve szerepel, alatta található egy közeli kép az ott élőkéről, végül pedig maga a bemutatkozás olvasható.

A projekt zárása

Falukönyv

A Falukönyv – súlyt adva a település életében betöltött szerepének – egyedi könyvkötészeti technikával, fa borítással készült el egyetlen példányban, mely a nagyközönség előtt 2018. július 7-én került bemutatásra Taliándörögld Napja névre keresztelt rendezvényünkön. A könyvben összesen 165 család bemutatkozása szerepel, továbbá részét képezi még a település, illetve a projekt leírása

is. A családok az esemény előtt lehetőséget kaptak arra, hogy elolvassák, illetve elírás vagy téves információ esetén jelezhessék a problémát. A könyv lapjai 2 héttel a bemutató előtt minden háztartás számára egy útmutatóval együtt kiküldésre kerültek. A település központi helyszíneire dobozokat helyeztünk ki, melyekbe a javított oldalakat behelyezhették az érintettek. A kiadvány végén lévő utolsó néhány oldalon lehetőség van az adott évben született gyermekek és szülei nevének feljegyzésére, továbbá az egybekelt párok és letelepedő családok megemlézésére is. A Falukönyv létrehozásánál nagy gondot fordítottunk arra, hogy lapjai cserélhető, pótolható legyenek, így az egyoldalas nyomtatás és egy kapcsos könyv elkészítése mellett döntöttünk.

Taliándörögld Napja

A Falukönyv ünnepélyes bemutatása során a településen élő emberekben rejlő tudásokra került a hangsúly. A helyi produkciókat felsorakoztató ünnepi műsor mellett otthonos kiállítás is berendezésre került, ami nemcsak a pro-

jekt során elkészített fotókból állt, hanem a felkutatott tudásbázist is tükrözni kívánta. A taliándörögdi lakosok által készített tárgyakból 96 db került bemutatásra, többek között horgolások, csontfaragások, hímzések fotók, festmények és szöttesek formájában. Az esemény végén a civilek és a jelen lévő gyermekek elültették a taliándörögdi Családok Fáját.

Eredmények

A „Korlenyomat – Taliándörögdi kincsei” elnevezésű mintaprojekt egyik legnagyobb eredménye, hogy létrejött Taliándörögdi Falukönyve. A kiadvány jelenleg 194 oldalas, melyből 156 a település családjainak bemutatására fókuszál, 13 lap a civil szervezeteket ismerteti, míg a maradék 23 segédoldalként szerepel a könyvben. A 156 háztartásról készült leírás 475 fő projektben való részvételét jelenti. A fotózás során 111 családról készült fénykép, míg 45 esetben csak a házról. A terepmunka 25 fő önkéntes sikeres bevonását eredményezte – 10 különböző (nagyraoszt helyi) civil szervezetből, akik a projekt elkötelezett hírvivőivé és a KÖSZI munkájának segítőivé váltak.

A helyi tudásokra alapozó kiállításra 24 helyi alkotótól közel 100 db kézműves tárgy érkezett be – legnagyobb részt önkéntes felajánlás alapján. A projekt egyik kiemelkedő célja volt a település azon rétegének megszólítása, akik nem vesznek részt napi szinten a helyi társadalmi életben. A megnyitóra szép számmal érkeztek olyan lakosok, akik a helyi eseményekbe egyáltalán nem, vagy csak nagyon ritkán kapcsolódnak be. Ez a jelenség alátámasztja azt, hogy a közvetlen, személyes érintettség jelentősen képes növelni a közösségi aktivitást. A kiállítást látva több olyan család is kedvet kapott a Falukönyvben való megjelenéshez, akik a folya-

mat elején elutasították a részvételt, illetve néhány új családfotó is született a kiállítás megnyitóján.

A projekt egyik mellékes – ám nem elhanyagolható jelentőségű hozadékaként – a KÖSZI szervezet helyi társadalmi beágyazottsága jelentősen megerősödött, mely remek alapként szolgál a „KincsesHáz” Pannon Ifjúsági Népfőiskola további programjaihoz és egy közösségi tervezési folyamat elkezdéséhez, illetve remélhetően a véghezviteléhez is.

Hatások

A 2018-as korlenyomat elkészítése közvetlenül hatott a helyi társadalomra. A Taliándörögdon élő emberek elemi részévé váltak egy közösségi folyamatnak, melynek hatására erősödött bennük az egymáshoz tartozás érzése, illetve a településhez kötődő erős identitástudat is stabilizálódni látszik a nemrég beköltözők esetében is. A tősgyökeres lakosok fontosnak érezték a Falukönyvben való megjelenést, hogy gyermekeik és unokáik számára örökül hagyják lenyomatukat a település életében.

A „gyütt-ment” lakosoknak vagy nyaraló ingatlanal rendelkezőknek a projektben való részvétel a befogadást, a helyi társadalom tagjakénti elismerést jelentette.

A Korlenyomat elkészítése alapjaiban erősítette meg a helyi közösséget. A projekt során a civil, intézményi és önkormányzati együttműködések területén jelentős előrelépések történtek – már az első előkészületi találkozó alkalmával minden helyi közösségi vezető és aktivista aláírt egy informális együttműködési egyezményt. A Falukönyv előkészítésében résztvevő segítőknek köszönhetően az önkéntes társadalmi munka elismerése és mindennapi gyakorlata megalapozódott a helyi közösség körében.

A projekt megvalósításának köszönhetően a település lakosságának szélesebb köre is megismerkedett a KÖSZI tevékenységével és munkatársaival, melynek hatására a falubeliek sokkal nagyobb bizalommal fordulnak a KÖSZI-bázison dolgozók felé. A szervezet helyi közösségi koordináló szerepe kirajzolódni látszik, ami megalapozza a közösségi tervezés elkezdésének lehetőségét.

Adaptációs szempontok, javaslatok, tapasztalatok

A „Korlenyomat – Taliándörögdi kincsei” elnevezésű projekt könnyű szerrel adaptálható bármely más kistelepülésre, mivel nincsenek helyspecifikus elemei. Alapvető módszertani részei: a kérdőívezés, a családfotózás, a beszélgetőkörök, valamint a Falukönyv elkészítése és bemutatása néhány szakember bevonásával megvalósíthatók.

A kérdőívezés során tapasztalataink alapján jó lépésnek számított a helyi civil szervezetek megszólítása és aktivistáik önkéntesként való bevonása. A folyamat során azoknál az utcáknál sikerült a legnagyobb arányban mozgósítani a családokat, ahol önkénteseink saját rokonaikat, barátait és szomszédjaikat szólították meg a projektben való részvétellel. A település kulcsfiguráinak aktivizálása azon szempontból is nagy jelentőséggel bír, hogy bár ők azok, akik a különböző csoportokat képesek

megmozgatni, ugyanakkor ők azok, akik a projekt sikeres megvalósítása ellen is képesek tenni, amennyiben nem látják a folyamat valóságos hátterét. Tapasztalataink alapján érdemes minél szélesebb körű korosztályt megszólítani az önkéntes munkával kapcsolatosan, így a bevonható réteg is szélesedik. A kérdőívezés során jó, ha párban tudunk dolgozni, így mindig van, aki a beszélgetést vezeti és van, aki jegyzetel így nem maradunk egyetlen fontos információról sem.

A fotózás során érdemes többször is tájékoztatni a lakosságot az időpontokról – már jó pár héttel előre, illetve közvetlenül az adott hétvége előtti napokban is – így mindenki tudja értesíteni a távolabb élő családtagokat is. A fotózás során – tapasztalataink szerint – muszáj rugalmasnak maradni – a miseidőkhöz, és egyéb elfoglaltságokhoz igazodni. A folyamat ezen szakaszában a tájékoztatók mellé kiküldtünk egy táblát is, mellyel a családok jelezni tudták, hogy részt kívánnak-e venni a fotózáson. A jelzésekkel kapcsolatosan pozitív és negatív tapasztalataink is születtek. A kapukra kihelyezhető táblák első sorban a fotósok munkájának megkönnyítésére szolgáltak, azonban több esetben tapasztaltuk, hogy a szomszédok látva egymás kerítésén a jelzést sorban kiakasztották a táblákat. A Falukönyv széleskörű tartalmának érdekében a fotózásra pótidőpontokat is jelöltünk ki, illetve lehetőséget adtunk a hétköznapokon vagy egyéb időpontokban való fényképezkedésre is.

A Falukönyv összeállítása során kulcsfontosságú kérdéskör volt az információk pontosságának ellenőrzése, illetve az esetleges hibák javítása. Ennek érdekében a könyv megjelentetése előtt az egyes családokról összeállított oldalakat kiküldtük a lakosok számára, akik jelezheték a felmerült problémákat.

A település Falukönyve az évek során tovább bővül majd. A bővítési feladatokra érdemes egy közösségi hely vezetőjét kijelölni, aki az elkezdett folyamatot továbbviszi. A településen látottak és hallottak alapján a későbbiekben a könyv valóságos kiadása is felmerült lehetőségként, illetve jelentkezett az igény a családfotózás bizonyos időszakonkénti megismétlésére is.

Összefoglaló

A helyi korlenyomat elkészítése során rengeteg tapasztalattal gazdagodtunk. A település lakóit olyan szemszögből ismerhettük meg, mint eddig még soha. A folyamatnak köszönhetően mindannyiunkban mélyen tudatosult, hogy mennyi tehetséges ember él körülöttünk. A korlenyomat egyik legfontosabb üzenete, hogy a helyi emberekben rejlő tudások értékének felismerése és megbecsülése a közösség feladata. Az a közösség képes jól működni, ahol ezeket az értékeket észreveszik és egymás tudásaira, tapasztalataira, képességeire támaszkodva élik meg a mindennapokat.

STUMPF REBEKA a Budapesti Corvinus Egyetemen gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnökként végzett, 2017 szeptember óta pedig kulturális közösségszervezést tanul szintén Budapesten. A Közép-dunántúli Szövetség az Ifjúságért szervezetnél – Taliándörögdon – 5 éve dolgozik, 2018 év eleje óta teljes állásban kulturális szervezőként.

A kiscsőszi Hunyor Népfőiskola gyermekprogramjaiból

Gyermeknap Kertán

Regionális Gyermeknap szerveződött 2018. május 26-án, Kertán, mely több száz érdeklődőt vonzott.

A néphagyomány és a lovas kultúra programjai határozták meg azt a rendezvényt, amelyet a térség civil szervezetei bonyolítottak le a kertai önkormányzat segítségével.

A rendezvény iránt a tavalyinál is nagyobb volt az érdeklődés, sokan eljöttek a térség falvaiból.

A célközönség természetesen elsősorban a családok voltak. A nap folyamán gyermekvetélkedő, rajzverseny, kézműves-foglalkozások, lovas kocsizás, lovaglás, hagyományörző harci bemutatók, néptánc műsorok gazdagították a programot. A program fő szervezője, Tornai Ilona sokat dolgozott a családi program sikeres megvalósulásáért.

Ajkai családok óvodásokkal Kiscsőszen

2018. június 7-én Kiscsőszen a Vizikék Zöldikék Óvoda volt vendége – mintegy 50 fő részvételével – a Hagyományörző Egyesületnek.

Az ajkai Vizikék Zöldikék óvoda szervezésében gyermekek, szülők és óvónők közös családi ki-

rándulásának adtunk helyszínt és programot Kiscsősön.

A látogatók az egész napot nálunk töltötték. A program keretében ismerkedhettek a falu állataival, növényeivel, ellátogattak az artézi kúthoz, lovas kocsikáztak, táncházban vettek részt. Kora délutánra tábortűzet gyújtottunk, így lehetőség nyílt szalonra sütésre is.

Iskolásaink tehetség-gondozó tábora

2018. június 18-22-ig Kiscsősön nyolcvan iskolás vehetett részt az Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület tehetség-gondozó táborában.

Mivel a térségünkben szinte minden közoktatási intézménnyel szoros szakmai kapcsolatot ápolunk, s emellett saját fenntartású művészeti iskolát is működtetünk, a devecseri és sümegi kistérség volt a fő célterülete annak a tábornak, melyet a tanév zárását követően rendeztünk Kiscsősön.

A több helyről érkezett gyerekek közösségkövacsoló programokon, játékos ismeretterjesztő foglalkozásokon, táncoktatásokon, kirándulásokon vehettek részt.

Egymás megismerése, a tolerancia erősödése jellemezte az együtt töltött időt.

KOVÁCS NORBERT CIMBI néptáncos előadó, oktató. Veszprém megye táncéletének tevékeny résztvevője, szervezője, az Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület elnöke. Kiscsősön él családjával.

Pápa város polgármesterének beszéde a Jókai emlékév megnyitóján

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!
Tisztelt Igazgató Asszonyok, Hölgyek!
Tisztelt Igazgató Urak! Kedves Vendégeink!

2014-ben döntött úgy először a város Önkormányzata, hogy egy alkalomhoz kötötte egész éves rendezvénysorozatot szervez, hogy azt az esztendőt valaminek az emlékévé nyilvánítja. 2014. a város első írásos említésének a 800. évfordulója volt, és így 2014-ben egész éves rendezvénysorozattal a város alapítására emlékeztünk.

2015-ben Eszterházy Ferenc születésének 300. évfordulóját, tavaly pedig a reformáció 500. évfordulóját ünnepeltük, szintén egész éves rendezvénysorozattal. Fontosak ezek az emlékévek, hiszen lehetőséget teremtenek arra, hogy a városban működő közösségek és intézmények együttesen, közös munkával, közös elkötelezettséggel emlékezzenek.

A tavalyi reformáció 500. évfordulója alkalmából többször is elmondtam, hogy sok mindenre felhívta a figyelmünket. Felhívta a figyelmünket többek között arra, hogy egy város az nem az azonos irányítószámhoz rendelt lakcímeknek a sokasága, hanem a város spirituális közösség is. És, ahogy a tavalyi esztendőben a város protestáns közösségei a reformáció 500-ra emlékeztek, ahogy ők ebből a rendezvénysorozatból erősödtek, és megmutatták magukat, ahogy ehhez az emlékévhöz

rendezvényeket tudtak sorolni, és meg tudták mutatni a gazdagodásukat, az példaértékű volt. Azt mutatta, hogy ez a közösség képes arra, hogy a saját erejéből erősödjön, mintegy újraterejtse magát, és több legyen annál, mint ami az emlékév kezdetén volt.

2018-at Jókai emlékévvé nyilvánítottuk. A döntést megelőzte egy konzultáció mindazon szervezetekkel, amelyek ennek a megünneplésében, szervezésében részt vesznek. A javaslat egyöntetű lelkesedésre és támogatásra talált. Köszönöm szépen ezeknek a szervezeteknek, intézményeknek a támogató közreműködését, és köszönöm szépen azt, hogy most itt már a nyitórendezvényen az egész évre szóló programot meg fogjuk tudni mutatni. Azt a programot, amivel Jókai Móra emlékezünk.

Ennek a városnak sok mindentől származik az identitása. Egyik eleme ennek az identitásnak a reformkorban keresendő, a reformkori Pápanak a gazdagságában keresendő, és azoknak az embereknek a sokaságában, akik a reformkorban ide jártak Páparra, itt tanultak, vagy tanítottak, itt dolgoztak, ezt a várost erősítették. Közülük az egyik legnevesebb, Jókai Mór. Így ez a Jókai emlékév egyszerre szólhat kifele a nagyvilágnak, és egyszerre szólhat nekünk magunknak is. Alkalmat adhat arra, hogy keressük tovább az identitásunkat, hogy akár az előző, a reformáció

500-hoz hasonló, közösségerősítő rendezvényeken vegyünk részt. És rendezvényeken mutassuk meg magunkat a nagyvilágnak is. Hiszen emlékeztetnünk kell – mind azokat, akik a magyar nyelvhez, a magyar kultúrához kötődnek – arra, hogy nekünk ott fontos szerepünk volt, fontos dolgokat adtunk hozzá ehhez a kultúrához. Többek között Jókai Mór íróvá válásának egyik eleme is Páparól datálódik. Én azt remélem, hogy lehetőségünk lesz arra is, hogy azt a szakadékot, vagy azt a kialakulni látszó szakadékot, ami a XXI. század elején Jókai szövegei és a mai generáció között látszanak, át tudjuk hidalni. Rendezvényekkel olyan módon tudjuk megmutatni Jókait a szövegein túl, akár filmekkel, színdarabokkal, dramatizált előadásokkal, vagy a digitalizációhoz kapcsolódó egyéb eszközökkel, hogy el tudjuk hitetni a fiatalokkal, hogy – lehet, hogy kicsit más olvasni, mint a ma népszerű regényeket, de – a történetei, a meséi és az üzenetei örök érvényűek. Azok örök érvényűek, azok szólnak a XXI. században, szólnak 2018-ban, azok szólnak itt Pápan is.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Én ezekkel a reményekkel és várakozásokkal tekintek a Jókai emlékév elé, és remélem, hogy sem én, sem Önök, sem a reményeinkben, sem a várakozásainkban csalódnunk nem fogunk.

Köszönöm szépen a figyelmet!

A Pápai Művelődéstörténeti Társaság a Jókaihoz köthető helyi értékek ajánlásáért

„A 'pápai' Jókaihoz köthető-kötődő helyi értékek, és továbbgondolásuk, továbbvitelük, a reformkor sugárzó életszemléletéből fakadóan – a Jókai Emlékévnék köszönhetően – Pápa városában minden korosztály számára érvényesen inspiráló hatását a közösségek alakulásában, és meghatározó azok egyértelmű irányultságában.”

A Jókai Emlékév 2018. alkalmból a Pápai Művelődéstörténeti Társaság Jókaihoz kötődő és vele kapcsolatos értékek gondozását, értéktárba kerülését készítette elő és ajánlotta az értéktár bizottságnak. A Város Napja Jókai konferenciájának záró előadása ezekről az értékekről és továbbgondolásukról számolt be.

A Jókai Emlékév 2018. alkalmból a Pápai Művelődéstörténeti Társaság a következő értékeket gondozta, készítette elő értéktárba kerülésüket:

1. „Az első nyomtatásban kiadott Jókai-elbeszélés, a Pápán írt „Istenítélet” – ajánlója: Boda Sára ref. gimn. diák és Mátyus Aliz, támogató levél: Mezei Zsoltól.

2. „Korsós Bálint: „Áldott legyen a láng...” (Pápai hatások Jókai írásművészetében) tanulmánya” – ajánlója: Vadász Márta, támogató levél: Mátyus Aliz.

3. „A pápai református kollégium Képzőtársasága” – ajánlója:

Hudi József, támogató levél: Mezei Zsolt.

4. „A Pápai Kaszinó” – ajánlója: Hudi József, támogatói javaslat: Mezei Zsolt.

5. „Dr. H. Szabó Lajos: Pápa város jeles díszpolgárai a 19. században c. könyve” – ajánló: Mátyus Aliz, támogatói javaslat: Somfai Balázs.

6. „Jókai díszpolgári oklevele és Herz Dávid a díszpolgári oklevelek alkotója” – ajánló: Mayerné Pátkai Tünde, támogatói nyilatkozat: Mezei Zsolt.

7. „Gáty Zoltán nyitányok” – ajánlója: Horváth Adrián, támogatói nyilatkozat: Bódi László.

8. „A Klára-ház, Jókai Mór pápai lakóhelye” – ajánlója: Mezei Zsolt, támogatói nyilatkozat: Somfai Balázs.

9. Javaslat Váli Mari: Jókai Mór ifju koráról, első házasságáról, ennek a házasságnak harminczkilencz évi tartamáról, – özvegyiségben töltött idejéről és második házasságáról meg őrzött és fel jegy-

zett emlékek című kézírata Pápán őrzött harmadpéldányának (röviden: Váli Mari visszaemlékezései) Pápa Város Települési Értéktárába történő felvételéhez – ajánlója: Németh Tibor, támogató levél: Hudi József.

Az első nyomtatásban kiadott Jókai-elbeszélés, a Pápán írt „Istenítélet” diák ajánlója Boda Sára református gimnazista diák volt, ma már az ELTE hallgatója. Tagja a Pápai Középiskolások (és volt-középiskolások) Képzőtársaságának, szereplője a 2018. szeptember közepén a Jókai-ház (volt Klára-ház) udvarán megrendezett „Kis esti zene irodalommal” című képzőtársasági, művelődéstörténeti társasági, zeneiskolai közös rendezvénynek, amelyen városunk szerzőitől Rab Zsuzsa korai versei, Petrik Iván *Végre fázom* című verses kötetének versei és a pápai Zeneiskola növendékeitől Vivaldi, Bogár és Zempléni zeneművek hangzottak el – fuvolán és csellón.

A Jókai Emlékév gazdag programot jelentett és jelent a városnak. A Pápai Művelődéstörténeti Társaság – korábbi, felnőttekkel szervezett „kaszinói” után – tavasztól, de még erőteljesebben nyártól, a diák

Képzőtársaság megalakulását segítette, erre a korosztályra ható kedvező folyamatok elindulása érdekében.

Joggal büszke Pápa városa, hogy Jókai Mór első nyomtatásban megjelent elbeszélése a városhoz kötődik. Dr. H. Szabó Lajos helytörténész „Pápa város jeles díszpolgárai a 19. században” c. könyvében Jókai-idézetekként találkozhatunk az *Istenítélet* megszületési körülményeiről, a diákok képzőtársaságáról szóló leírással: «Pápán voltunk, diákok voltunk, mi is alkottunk magunknak tudós társaságot, neveztük mi azt illő szerénységgel képzőtársulatnak, tartottunk gyűléseket, amikben szónokoltunk, úgy, mintha országgyűlésen volnánk, szavaltunk, mint a színpadon, s vitatkoztunk apróságok felett, mintha igazi tudósok volnánk. Olvastunk fel verseket és novellákat, megbíráltuk, s ami jó volt, azt beírtuk egy nagy könyvbe, melyet hívtak Érdemkönyvnek. Ez aktív multság a könyvolvasás passzív műveletével lévén összekötve, kicsiny társaságunk közvetlen előmozdítója volt az irodalomnak az által, hogy a megjelent jobb műveket megvette és bámulta, ... és aztán adtunk ki egy egész könyvet, aminek neve volt „Tavasz.”»

A képzőtársaság alább olvasható jegyzőkönyve, melyben a 20. pont alatt található a Jókai „beszély”, a következő képzőtársasági történésekről tanúskodik – ahogy azt a Mezei Zsolt által szerkesztett „A kényes úrfi s a rongyos baka” című, Jókaival és Petőfivel kapcsolatos írásokkal, Pápán, 2001-ben megjelent kötet tartalmazza):

I. Jegyzői előadás a társaság ez évi munkálatáról.

II. Szavazások és felolvasások.

1.) „Lengyel keservek” jutalmazott dalok Ács Káraitól, szav. Tóth István.

2.) „Lehel” dicséretet nyert ballada Petrovics Sándortól. Szav.: Kiss János.

3.) Mutatvány Jókai Móricz „Tűz és víz” című másodjutalmat nyert beszélyéből. Olv. Dömjén.

4.) Magány beszéd Bárany Gusztáv „Keresztyén és pogány” című beszélyéből. Szav.: A Szerző.

5.) „Petike” Vörösmartytól. Szav.: Kiss Gábor.

6.) Mutatvány Kerkapoly Károl jutalmat nyert értekezéséből ezen feladatról: „Fejtsék ki töredékesen honunk hátramaradása egyéb országoktól, s mik ezen hátramaradásnak okai?” Olv. A Szerző.

7.) „Büvölt lantos” Dömjén Ferentől. Szav. Salkovics Károl.

8.) „Özvegny” Vörösmartytól. Szav. Pap Dienes.

9.) Mutatvány Petrics Soma „Viszontorlás” című első jutalmat nyert beszélyéből, olv.: Petrovics Sándor.

10.) „Falusi kislyány Pesten” Czuczortól, szav. Petrics Soma

11.) „Sírdalok” dicséretet nyert Lyramú Ács Károltól. Előadja a szerző.

12.) Mutatvány Bárany Gusztáv „Szerelmem és halál” című beszélyéből, olv. a Szerző.

13.) „Élő szobor” Vörösmartytól. Szav. Ács Károl.

14.) „Ólmos botok” Szalkay Mátyástól. Szav. Petrovics.

15.) Mutatvány Tatay Samu dicséretet nyert értekezéséből a fent nevezett feladatról olv.: a Szerző.

16.) „Szín és való” jutalmazott ballada Petrovicsától: Szav. Kozma Sándor.

17.) Mutatvány Lantay Sándor „Lovag szerelme” ez dicséretet nyert beszélyéből olv.: a Szerző.

18.) „Holdhoz” Vörösmartytól, szav. Pap Dienes.

19.) „Búcsú” B. Eötvöstől, szav: Parragli Gábor.

20.) „Istenítélet” beszély Jókai Móricztól olv. Bárany Gusztáv.

21.) „Liszt Ferenchez” Vörösmartytól szav. Petrovics.

A Pápai Középközpont Képzőtársasága természetesen nem ha-

sonlít elődjéhez, de célkitűzéseiben – ahogy ez Hudi József ajánlásában alább olvasható – sokban azonos. Más módokon és eszközökkel, de a véleményt formálni tudó, döntései súlyának tudatában levő, jövőjéről felelősen gondolkodó diákságnak az e területeken megerősítése a cél. Kötődésein keresztül családhoz, társakhoz, iskolához, falujához, városához, a pápai diákság is formálójává válik a Jókai-évben kapott lehetőségeinek.

Az első nyomtatásban megjelent Jókai-elbeszélés, az „Istenítélet”, amint az a Jókai idézetek között olvasható, a „Tavasz”-zsebkönyvben jelent meg nyomtatásban. Az első kinyomtatott „beszély” címe megjelenik a Jókai díszpolgárrá avatására készült pápai díszpolgári oklevelén (készítette Herzl Dávid pápai nyomdász), mégpedig annak második oldalán – ahol az Ókollégium, a Petőfi-ház és a Klára-ház (Jókai egykori lakóháza) látható –, balról, a két angyal által tartott szalagon. Felül az „Istenítélet” felirat, alatta a Génusz írja a főiskolai képzőtársaság érdemkönyvébe a Jókai által Pápán írt első nyomtatásban megjelent elbeszélést. Jókai 50 éves írói jubileumán így ünnepelte a város az író, s mutatta meg hozzá való kötődését.

A kényes úrfi s a rongyos baka kötetben megjelent Mezei Zsolt írás – Mezei Zsolt: A pápai Jókai-kultusz emlékei (1880–1925) – foglalkozik az *Istenítélet* változataival. Az 1848-as „nagy generáció” Pápán fejezetben pedig a következők szerepelnek: „Az Istenítélet, amely 1844-ben a Tarczy szerkesztette Tavasz című antológiában jelent meg, Jókai első kinyomtatott írása. Pápa hozta meg számára az első sikert, s a pályadíjként nyert aranyat”.

A város ismételt kötődéseit, előtérbe kerülnek azok a tudások, amelyek képesek felerősíteni érzeléseket, amelyek fontosságáról nem

lehetnek kételyei, mert motiváló erejűek.

Jókai Mór levelében Fenyvessy Ferenchez – melyet a fenti könyv teljes egészében közöl – magától a szerzőtől tudhatunk meg dolgokat az első kinyomtatott Jókai-beszély keletkezési körülményeiről: „Áldott legyen a láng, mely utamra rávilágított; áldott legyen a kéz, mely arra rávezetett! Nem kértem Istentől se gyönyört, se gazdagságot: csak munkabíró erőt: – s a munkában meg lett adva a gyönyör, meg a legnagyobb gazdagság: a független szabad ember életmódja. Legsötétebb hálátlanság volna tőlem – Isten és hazám iránt –, ha pályámnak egyetlen árnyoldalára is visszaemlékezném, ha tartogatnék keblemben mást, mint a megelégedés kéjérzetét, mikor visszanezék – egész odáig, a hol a legelső novellámat megírtam.

Megvan-e még az a szőlőlugas a Kláraház kertjében (a szőlőtő halhatatlan), a hol azt a borzalmasan fantasztikus elbeszélést megírtam, a minnek »Istenítélet« a neve? Akkor virágozott a szőlő, a dongó méhek segítettek benne. A mű pályázatra volt szánva: azért kellett azt titokban írni, hogy idegen szem meg ne lássa. A »képző-társaság« öt arany jutalmat tűzött ki pályadíjra: egy versre és két novellára. Mikor már be voltak adva a pályaművek, még azután is minden délután kijártam megkérdezni a növekedő szőlőszemekről, hogy mi lesz a munkám sorsa!

A szőlő pedig savanyú volt: még várni kellett.

Hárman laktunk egy szobában: Kerkapolyi Károly, Pap Dini és én. Pap Dini genialis fiú volt: tele elmésséggel; csinos könyvtárt tartott, a miből Kerkapolyi Toqueville tanulmányozta, én pedig Boz Dickens első művét, a Pickwick klubot, Petőfivel (akkor még Petrovics) és Orlayval csak a tanórákon találkoztunk és főképen a »képző-társaság« ülésein.

Milyen komoly dolog volt ez!

A tagok mindig teljes számmal jelen: Tarczy tanár volt az elnök. A tagok által benyújtott szépirodalmi és esztétikai munkák kiadattak bírálatra. S aztán az ülésben felolvasták a művet és a bírálatot. Mindenki elmondta rá észrevételét. – A köztetszésben részesült műveket azon kitüntetés érte, hogy azokat a szerzőjük sajátkezüleg beírhatta az egyes albumába, a minnek az volt a címe: »Érdemkönyv.« Ezekből ismét kiválogatva alakult meg egy jó kötetnyi album a »Tavaszk«, melyet a társulat saját költségén adott ki – s nem vesztett vele. E társaság tagja volt Kolmár József is, emelkedett hangú költeményeiről most is nevezetes író, és Bárány Gusztáv, kinek egy Walter Scottra emlékeztető magyar lovagkori, s egy bibliai tárgyú (A levita felesége) című novellája erőteljes nyelvezetével s fényes fantáziájával annyi reményre jogosított egykor.

Jó barátok voltunk mind. – De ezt nem abban az értelemben kell venni, hogy összeálltunk egymást dicsérni: hanem úgy, hogy versenyeztünk egymással, mindenben és mindenütt: versenyeztünk az osztályban a hely elsőbbségéért: én csak harmadiknak jutottam fel (első volt Kerkapolyi, második Gondol Gábor), versenyeztünk a nyelvtanulásban; versenyeztünk a pályázaton, megmondtuk egymásnak a hibáit, s örültünk egymásnak a diadalán, a sikerén. – Ez az igazi barátság.

Végre eljött a várva-várt nap, a pályabírák véleményének kihirdetése.

Soha ünnepélyesebb nap nem lebegett előttem.

A pályabírák voltak Kovács Pál, Steltner Ignác és Tarczy Lajos. Az első pályadíjat, a két aranyat nem én nyertem el, hanem Orlay, nekem csak a második jutott, az egy arany, s az elismerő véleményekből is a fényes, a magasztaló Orlaynak, nekem csak a buzdító, a jövődre utaló.

S el kell ismernem, hogy Orlay koszorúzott novellája nemcsak jobb volt az enyémnél, de valósággal jó volt. Szép hangulat, költői ér, erőteljes nyelv, művészi alkotás egyesültek benne; míg az enyimbem nem volt más, mint vad fantázia.

Hanem az az egy arany, s ez az egy aranyánál drágább szó, hogy »előbbre törj!« egész életemnek irányadójává lett.

»Ezt« nem felejtettem el; »azt« nem adtam ki soha.

...Azt tartják, hogy egy por szemnyi gyöngyforgács, a gyöngyér kagylóba belopva, azt gyöngytermésre bírja ösztönözni. Ezt hiszem én a pályadíjakról. Az ifjú kedély felnyílatlan kagylóiban egy gyöngyforgács is alkotó ösztönt támaszthat fel.

Nem tudom, van-e önöknek most képzőtársaságuk? Ha nincs, hát alakítsanak...»

„Előbbre törj!” Ahogy az Jókai élete irányadójává vált. Egy nem jó írás (természetesen később maga is látja), de mégis, hogy megiródott, hogy jutalmazták, hogy első kinyomtatott írása lett, és hogy már akkor érzékelte, hogy társáé jobb, és hogy örökre megjegyezte, hogy az első nyomtatásban megjelent volt, mind-mind érték. Ahogy érték számunkra a tény, hogy Jókai első nyomtatott írása városunkhoz kötődik.

Jókai kérdése és felszólítása pedig – a „Nem tudom, van-e önöknek most képzőtársaságuk? Ha nincs, hát alakítsanak!” buzdító erejűnek bizonyult. 2018-ban megalkult a város hat középiskolájának diákságából a Pápai Középiskolások Képzőtársasága. És a város lehetőségeinek köszönhetően, amit Jókai Mór átélhetett a „Tavaszk”-ban nyomtatva megjelent írása láttán, a város középiskolás diáksága is átélheti, hogy írását nyomtatásban lássa. A város Szélesvíz folyóiratának Diákrovata diák szerzők meg-

jelenésének helye. Még soha nem volt a diákrovat olyan gazdag írásokban, mint a 2018. évi őszi számban. A Diákrovat tartalomjegyzéke olvasható a pmtt.hu honlapon.

A „Jókai Emlékév 2018” folyamatokat elindító programjaként kialakult képzőtársasági középiskolás műhely tagjai egyre inkább kézbe veszik rovatuk szerkesztését is, rovatvezetőkként.

A Pápai Középiskolások Képzőtársaságának előképe lehetett a reformkori képzőtársaság, amelyben Jókai és társai – Orlay Samu és Petőfi – is tevékenyek voltak. A „Javaslat a pápai református kollégium Képzőtársaságának pápai értéktárba történő felvételéhez” ajánlást Hudi József, a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei Levéltárának vezetője, főlevéltáros készítette. És mennyi minden van ebben, ami mind ösztönző lehet a város diáksága számára!

«A pápai református kollégium összetett oktatási-nevelési intézmény volt, amely kezdettől nagy gondot fordított növendékei irodalmi-művészeti és erkölcsi nevelésére. A 16–18. században a tanárok az órákat használták fel e célra, 1841-ben azonban Tarczy Lajos professzor kezdeményezésére létrehozták a Képzőtársulatot, amely az iskolán kívül teremtett intézményes lehetőséget a nemes célok megvalósítására.

Az 1841-ben létrehozott Képzőtársaság (későbbi nevén a Pápai Református Főiskolai Ifjúsági Képzőtársulat) a gimnázium felső tagozatának és a teológiai akadémiának, illetve jogakadémiának a növendékei számára tanárelnök irányításával tette lehetővé a különféle csoportokban a szépirodalom, művészet, esztétika, bölcsészet, tudomány művelését, a nemzeti nyelv és szellem öntevékeny ápolását, a hazafias nevelés elmélyítését. Az

iskola életében kiemelkedő jelentőségű volt a sokáig nemzeti ünnepként el nem ismert Március 15-i ünnepség, melyet minden évben a társulat szervezett.

Az iskolai törvények 1585-től kezdve szigorú előírásokkal szabályozták a kollégium szervezeti-működési rendjét, az elsajátítandó tananyagot, a tanulók és tanárok magatartását, viselkedési normáit. Az egyesületi, önképzőköri formában működő Képzőtársulat a konzervatív oktatást mintegy kiegészítette. Az újabb kutatások bebizonyították, hogy a társulat felvilágosult és hazafias szellemiségével, a szabad alkotótevékenység támogatásával, a művészeti, tudományos pályázatok bírálatával, az egyéni teljesítmény elismerésével és díjazásával a kritikusan gondolkodó önálló személyiség kifejlődését, a modern polgárrá válást segítette elő. Gazdag könyvtára naprakész tájékozódást tett lehetővé.

A Képzőtársulat történeti szerepét és jelentőségét hagyományosan a később híressé vált növendékek nevének felsorolásával szokták jellemezni. Az első nemzedéket Petőfi Sándor költő, Jókai Mór író, szerkesztő és Orlai Petrich Soma festőművész neve fémjelzi; az 1849 után felnövő nemzedékből Eötvös Károly író és politikus, Endrődi Sándor költő neve közismert. Őket követte Kozma Andor költő, Lampérth Géza költő, Ólé Sándor memoáriró lelkész, Kiss Géza ormánysági (kákicsi) lelkész és etnográfus, akiknek a munkássága az első világháború előtt kibontakozott. A Pápan teológiát tanuló Tildy Zoltán kispalotya politikus pályája az 1930-as, Lőrincze Lajos nyelvész az 1940-es években ívelt felfelé. 1945 után a fokozatosan átpolitizálódó Képzőtársulat tevékeny tagja volt Csoóri Sándor költő, Pölöskei Ferenc történész, akadémikus. A teológiai akadémia 1951-ben történt felszámolásával, a református gimnázium 1952-es államosításá-

val a diák-önkormányzatiság teljes egészében megszűnt.

A Képzőtársulat történeti jelentőségét nem csak abban látjuk, hogy kiválóságokat, nagy tehetségeket adott a hazának és az egyháznak, hanem főként abban, hogy tömegeket nevelt az irodalom, művészetek, tudományok szeretetére, értésére, és (profí vagy amatőr szintű) művelésére.

A pápai Képzőtársulat történetét minden, a református kollégium történetével, a nagy tanáregyeniségek működésével foglalkozó monográfia, tanulmánykötet, tanulmány megfelelő terjedelemben tárgyalta, de e tárgykörben önálló feldolgozások is születettek. Ezek közül a legfontosabbak a pmtt.hu honlapon megjelenő írásban találhatóak.

A Képzőtársulat legjobban sikerült irodalmi pályaműveit a kéziratot „Erdemkönyv”-ben őrizte és a Tavasz c. zsebkönyv-sorozat őrizte meg számunkra. A Tavasz c. zsebkönyv először 1845-ben, majd 1871-ben, később általában tízévenként jelent meg. A kiegyezés korától kezdve a pápai hetilapokban, illetve diákújságokban (Pl. a Pápai Kollégiumi Lapokban) is lehetőség nyílt a publikálásra.

Jókai Mór 1880-ban a Képzőtársulatnak írt levelében a következőképpen értékelte az önképzőkör jelentőségét és szellemét: „Jó barátok voltunk mind, de ezt nem abban az értelemben kell venni, hogy összeálltunk egymást dicsérni, hanem úgy, hogy versenyeztünk egymással mindenben és mindenütt: versenyeztünk az osztályban a hely elsőbbségéért (...) Versenyeztünk a nyelvtanulásban; versenyeztünk a pályázaton, megmondtuk egymásnak a diadalán: a sikerén. Ez az igazi barátság.” (Idézi: SZABÓ 1913. 30.) Jókai nem csak szóban ismerte el a Képzőtársulat hivatásának fontosságát, hanem mecénásként is:

1880-tól haláláig évi 5 aranyat küldött, melyből a novellapályázatok I. és II. helyezettjét (3, illetve 2 arannyal) jutalmazták.

Jókai 1896. április 6-án Budapesten kelt levelében arra szólította fel a régi diákokat, hogy évi egy koronával támogassák a társulat pénzügyi alapját. Ekkor úgy fogalmazott: „Ötvennyolc esztendeje, hogy a pápai képzőtársaság fennáll. Ez irodalmi egyesület hatása a magyar közművelődésre folytonos és elvitázhatatlan. Ezernél többre mehet már a száma azoknak, kik mint a pápai főiskola tanulói, a képzőtársaság tagjai voltak, kik tudományos, ethikai és eszthetikai művelődéseket innen nyerték. A pápai képzőtársaságnak van nagy rendeltetése, de nincs legkisebb rendelkezési alapja. (...) Legyünk haládatosak az „Alma Mater”-hez.” (Uo. 32–33.)

Bodolay Géza irodalomtörténész, a magyarországi diáktársaságok legjobb ismerője kollégiumtörténeti tanulmányában Tarczy Lajos tanári tevékenységének bemutatásakor a következőképpen értékelte a Képzőtársaság történeti jelentőségét: „Volt végezetül Tarczy szabadságharc előtti tevékenységének egy olyan létesítménye is, amely később sokunk számára szinte azonossá vált magával az iskolával, vagy legalábbis annak egyenértékű kísérőtársát láttuk benne: a Képzőtársaság, amelyet 1841-ben alapítottak Tarczy buzdítására a tanítványai. A Képzőtársaság megalakulása a forradalom felé siető új évtizednek számos más előjelével együtt szinte jelképe egy új korszaknak.” (TRÓCSÁNYI 1981. 183.)»

Hudi József – teljes egészében idézett – javaslatán kívül (A pápai református kollégium Képzőtársaságának pápai értéktárba történő felvételéhez), még egy javaslatot

is készített, ez pedig: *A Pápai Kaszinó pápai értéktárba történő felvételéhez*. Már a Szélesvíz korábbi számában e témáról írt tanulmánya* segített abban, hogy a Pápai Művelődéstörténeti Társaságnak megalakuljon Pápai Kaszinója. Szélesvíz-számokban olvashatóak az összejövetelek nyomán megszületett, a kaszinó témájában íródott Szélesvíz-írások, de az értékajánlások gondozása is érték-kaszinó alkalmakhoz kötődik.

„Korsós Bálint: *Áldott legyen a láng... – Pápai hatások Jókai írásművészetében*” Vadász Márta, a Református Gimnázium vallásánárának ajánlásában arra inspirál, hogy Korsós Bálint elemzése példánk legyen mai pápai iskoláink szellemének, tanáregyenísegeinek az iskolából kikerült diákok műveiben, teljesítményeiben, gondolkodásában fellelhető hatásainak meglátásához.

„Dr. H. Szabó Lajos: *Pápa város jeles díszpolgárai a 19. században c. könyve*”, melynek 4. fejezete: Jókai Mór Pápa város díszpolgára – sok részében olvasható a Szélesvíz Jókai Emlékévet köszöntő 2018. tavaszi számában, az Ünneplő város rovatban. Ezek átélhetően idézik fel mindazt, ami városunkat és Jókait összeköti. Alfejezetei: Jókai Mór és Pápa kapcsolata; Jókai- emlékek, emlékhelyek Pápán; Jókai Mór ötvenéves írói jubileuma; A Jókai Kör megalakulása; Jókai Mór Pápa város díszpolgára; Dísz-előadások Jókai Mór tiszteletére (1894. január 27-28.); A Jókai utca születése; A Jókai- emlékoszlop avatása.

A „*Jókai díszpolgári oklevele és Herz Dávid a díszpolgári okle-*

velek alkotója” ajánlás Mayerné Pátkai Tünde, a Református Gimnázium igazgatóhelyettesétől egy kivételesen szép oklevélre hívja fel a figyelmet, ami talán még a Pápai Középiskolások Táncházához készült plakát épp olyanra alakulását is segítette. És a szintén diák által készített Kis esti zene irodalommal plakát-meghívójáét is. Sose lehet tudni. A Közgáz kerítésén végignyúló Jókai-molinón ugyanis ennek az oklevélnek is megjelennek oldalai, és még autóból, buszból is jól láthatóan.

A „*Gáty Zoltán nyitányok*” ajánlója, Horváth Adrián, az Erkel Ferenc Zeneiskola igazgatója, nem csak játszhatóvá tette a nyitányokat zeneszerzői, hangszerelési tudásával, de a Gáty-nyitányok között szereplő, a főiskolai zenetanár Jókai díszpolgárrá avatásának díszelőadására szerzett *Magyar nyitány* című darabja el is hangzott zenekarvezetésével. Neki köszönhető, hogy minden érdeklődő pápai számára tudható, hogy városának nem csak kortárs zeneszerzői vannak – ahogy ez látható a Szélesvíz folyóirat őszi számának Hallható világ rovatában –, hanem zeneszerzője, abból a nagyszerű időszakból: Gáty Zoltán.

A „pápai” Jókaihoz köthető-kötődő helyi értékek, és továbbgondolásuk, továbbvitelük, a reformkor sugárzó életszéméletéből fakadóan – a Jókai Emlékéveknek köszönhetően – Pápa városában minden korosztály számára érvényesen inspiráló hatású a közösségek alakulásában, és meghatározó azok egyértelmű irányultságában.

MÁTYUS ALIZ (Zalalövő, 1948) író, szociológus, a Pápai Művelődéstörténeti Társaság alelnöke.

* E témában Hudi József: A Pápai Kaszinó és vendégei a reformkorban. Szélesvíz 2015. II. évf. 1. szám 16-20. oldalain található írása jelent meg.

Jókai Mór Pápa város díszpolgára

A Jókai Kör alakuló díszközgyűlésén Tauffel Mihály javasolta, hogy Pápa város válassza meg Jókai Mórt díszpolgárnak, s róla utcát vagy teret nevezzen el. A gondolat egyhangú helyeslésre talált és a kör főtitkárát, Kapossy Luciánt bízta meg a javaslat kidolgozásával.

Az indítványt – amit Horváth Lajos terjesztett elő – 1893. június 3-i ülésén első napirendi pontként tárgyalta a képviselőtestület, és egyhangúlag megválasztotta Jókai Mórt Pápa város díszpolgárának.

A Pápai Református Gyűjtemények könyvtárában jelenleg is őrzik a díszpolgári oklevél fotómásolatát, ez alapján ismertetjük annak teljes szövegét.

Mi, Pápa rendezett-tanácsú város közönsége adjuk tudtára mindazoknak, akiket a dolog most illet, vagy a jövőben illetni fog, hogy **Jókai Mór urat**, hazánk

koszorús nagy költőjét, ki az eszmék és a nemzet szabadságának kivívásában az elsők között volt, s ki az elnyomatás napjaiban a honfi fájdmának s a jobb jövő iránt táplált reményének megragadó sorokban adott kifejezést, ki a magyar nevet a legnemesebb versenyben, a népek haladásának versenyében félszázados munkásságával az egész világon ismertté és tiszteltté tette: ötvenéves írói működése megünneplése alkalmából, mélyen érzett tiszteletünk és hódolatunk jeléül; 1893. évi nyárelő hava 3-án tartott rendkívüli közgyűlésünkben egyhangú lelkesedéssel **városunk díszpolgárává megválasztottuk**, szorosabbá tenni kívánván ez által is azon kapcsolatot, mely közte és városunk, mint első nagyobb szabású irodalmi működésének színhelye között az elmúlt félszázad alatt is fennállott. Minek

következtében Öt, mint városunk díszpolgárát mindazon jogokkal felruházzuk, melyek minket városunk százados kiváltságainál és fennálló törvényeinknél fogva jogosan megilletnek.

Miről kiadtuk polgármesterünk és főjegyzőnk aláírásával ellátott és szokott városi pecsétünkkel megerősített ezen oklevelünket.

Kelt Pápán 1893. évi nyárelő hava 3-án tartott rendkívüli közgyűlésben.

Lampert Lajos főjegyző
Osváld Dániel polgármester

A fotómásolat alapján és a korabeli újságok leírása szerint is az oklevél remekmű volt, amit – az eddigiekhez hasonlóan – szintén Herz Dávid készített el. Első lapján a város a Tókert felől látható, alatta Pápa hódolatát jelképezően egy, a város címere mellett térdeplő szűz babérágot nyújt Jókai Mór angyalok tartotta mellképéhez. A második oldalon az Ókollégium, a Petőfi-ház és a Klára-ház (Jókai egykori lakóháza) látható. Balról két angyal tart egy szalagot „Istenítélet” felirattal, alatta pedig a Géniusz írja a főiskolai képzőtársaság érdemkönyvébe a Jókai által Pápán írt első elbeszélést. A harmadik oldalon felül a mai formájára átalakított Klára-ház, mellette balról a Jókai család címere, jobbról egy térdeplő, struccollas főveget vise-

A díszpolgári oklevél fotómásolata

ló nőalak látható a város címerére utaló motívumokkal és az 1459-es évszámmal. A lap aljára a Jókai utca elejét (a Március 15. tér épületeit) rajzolta Herz Dávid. A nagyméretű, albumszerű díszoklevelet piros-kék plüssanyagba kötötte Mayer Adolf pápai könyvkötő. Sajnos a díszpolgári oklevél eredeti példányát még nem sikerült föllelni.

Jókai Mór ötvenéves írói jubileumának megünneplésére országos szinten 1894. január 6-án Budapesten került sor. Az előkészítő „Jókai-jubileumi Nagybizottság” tagjai neves személyiségek voltak: József főherceg mint védnök, báró Eötvös Loránd elnök, Beöthy Zsolt főtktár, Vaszary Kolos és báró Vay Miklós díszelnökök. Ezen az ünnepségen Pápa város képviselőjében jeles személyekből összeállított küldöttség vett részt: Lampert Lajos főjegyző, Néger Ágoston apátplébános, Gyurácz Ferenc evangélikus esperes, Sült József közjegyző, továbbá Fenyvessy Ferenc és Láng Lajos országgyűlési képviselők.

Ez a küldöttség nyújtotta át a díszpolgári oklevelet Jókai Mórnak, aki meghatódva és köszönő szavak kíséretében vette át az okmányt, később pedig Osváld Dániel polgármesterhez és Fenyvessy Ferenc körülnökhöz címzett köszönő levelet küldött: *„Nagyságos Uram! Hódolatteljes örömmel fogadtam azon hazafiui kitüntetés, melyben engemet Pápa városa mélyentisztelt közönsége részesített. Irodalmi munkásságom legszebb jutalmát találok e megtiszteltetésben s életemnek hátralevő napjait arra szentelem, hogy ezt megérdemeljem. Kérem nagyságodat, kegyeskedjék hálám kifejezését a város tisztelt közönségével tudatni s hazafiui jóindulatában engemet továbbra is megtartani. Legmélyebb tisztelettel stb.”*

A polgármesterhez címzett levél mellékleteként Jókai megküldte dedikált arcképét a küldöttség valamennyi tagjának és a hozzá érke-

zett üdvözetek, dísztáviratok, díszpolgári oklevelek jegyzékét is.

Díszelőadások Jókai Mór tiszteletére (1894. január 27-28.)

Az alig fél esztendeje alakult Jókai Kör első nagyszabású rendezvényét 1894. január 27-28-án szervezte a Jókai-jubileumhoz kapcsolódóan. Erről a díszelőadásokkal színesített ünnepségsorozatról 1894. január 7-én értesítették Jókait: *„A Pápai Jókai Kör hódolattal üdvözli mai választmányi üléséről nagy patrónusát, örömmel vesz részt jubileumán és jelenti, hogy tiszteletére e hó végén két estélyt ad: – Jókai Kör.*

Az első díszelőadás január 27-én este 7 órakor kezdődött a színházban. A műsorból a korabeli lapok külön is kiemelték Erkel Ferenc: *Hunyadi László* című operájának szépen előadott nyitányát, Komócsi József költőnek, a Petőfi Társaság alelnökének Jókaihoz írott ódáját, Kiss József városi zenetanár zongorajátékát és a *Nőszülő férj* című vígjáték bemutatását. A második nap előadásai szintén este 7 órakor kezdődtek. A közönség nagy érdeklődéssel várta Gáthy Zoltán főiskolai zenetanár ez alkalomra szerzett *Magyar nyitány* című darabját. Ezt követte Szilágyiné Bárdossy Ilona és Beck Vilmos m. kir. operaházi tagok előadása, majd a Jókai írta *Holt költő szerelme* című darab bemutatása, melynek zenéjét Liszt Ferenc szerezte. Kiemelhető még Mikszáth Kálmán *Jókai Mórok* című szatírája.

A díszelőadásokat mindkét alkalommal társasvacsora követte a Griff Szálló nagytermében, amit a Jókai Kör adott a fővárosi vendégek tiszteletére.

A Jókai utca születése

Pápa város képviselőtestülete 1893. június 3-án tartott közgyűlésén nemcsak a díszpolgári cím odaítéléséről határozott, hanem arról is döntött, hogy a városon átvezető nagy forgalmú Belső-Hosszú utca Fehér Ló fogadó (a Református Kollégium helyén) és Csóka fogadó (ma benzinkút) közötti szakaszát Jókai Mórról nevezi el. Az utcát fél évvel később, 1894. január 28-án, vasárnap délután 3 órakor avatták fel. A felavatási ünnepély a városi tanács és a Jókai Kör közös rendezvénye volt. A sajtó és meghívók útján értesített lakosság nagy számban gyülekezett a városháza előtt. A mintegy másfél ezer ember zenekísérettel és zászlót lobogtatva indult el – élén a polgármesterrel és a képviselőtestület tagjaival –, hogy tanúja legyen a felavatási ünnepségnek.

Mivel az utcanévtábla özvegy Blumné házára „szegeztetett föl”, ide gyülekezett a tömeg. Az ünnepség kezdetén a főiskolai énekar elénekelte a Szózatot, majd Lampert Lajos főjegyző lépett az emelvényre, hogy kihirdesse a közgyűlés határozatát. Utána beszédet mondott, amelyből az alábbi részletet közöljük: *„A Jókait ünnepelő nemes versenyben Pápa városa, mely az ő lángelméjének nevelő fészke volt, nem maradhatott tétlenül, azt mindenki természetesennek találja. De természetesennek fogja találni azon lelkesedést is, mely városunk képviselőtestületében felhangzott akkor, amikor Őt, a nagy író, egyhangúlag városunk díszpolgárává megválasztotta s ezen utcarészt, melyben a nagynevű írónk lakott, a Fehér Ló vendéglőtől kezdve a Csókai fogadóig az ő nevével Jókai Mór utcának nevezni elhatározta.”*

H. SZABÓ LAJOS (1931–2016) malomsoki és pápai helytörténész.

A Jókai-lakta Klára-ház és udvar, mint helyszín

A Klára-házhoz fűződő tervek, a 2018-as Jókai Emlékévben elinduló folyamatok a Pápai Középiskolás Képzőtársaság alakulásához fűződnek, melynek tagjai a város hat középiskolájának diákságából és volt-diákságából szerveződnek.

Jókai világképe, szemlélete és életgyakorlata mindenre ad példát ehhez, ami csak jelenünkben fontos, jövőnk szempontjából pedig döntő jelentőségű (maga a gondolat is származhatna tőle – és nem csak közéleti, újságírói, szerkesztői-főszerkesztői, politikai szereplései, tevékenysége által).

A reformkori képzőtársaság által ihletetten jelenünk képzőtársasága alakul. Amíg a Jókai korabeli képzőtársaság művek alkotására, azok bírálatára-javítására szerveződött, és ezeket jutalmazta, ez a jelenben csak egy (kis) része a képzőtársasági életnek (és a Szélesvíz folyóirat Diákrovatának készítésében, és az abban való megjelenés által valósul meg).

A pápai diákok és volt-diákok ma a felnőtté válásra „képződnek”, mégpedig saját életükre vonatkozó döntések előkészítése által (beszélgetős összejövetelek és tevékenységek szervezésével, felhasználva eszközként a drámapedagógia módszereit, a művészeteket) és a fiatalabb korosztályoknak biztosí-

Jókai M. J.

A hat pápai középiskola első közös táncháza (Fotó: Laskovics Máriaó)

tott összejövetelk szervezésével (tervezés – szervezés – megvalósítás) – általuk meghatározott célok elérése érdekében.

A képzőtársaság eredményessége azon mérhető, hogy az életalakításban milyen erős lesz a tervezett oldal, és milyen részben lesz jellemző rá a – külső körülményeknek, külső befolyásoknak kitettség, az elsősorban eldöntetlenségekből származó „sodródás”. A két fő terület, amire a képzőtársaság hatást gyakorol: a kapcsolatok (barátság, párkapcsolat) és a pályaválasztás.

A képzőtársaság a lehetőségek ismeretében, információkkal és jogokkal felruházva és az elképzelésekhez szükséges anyagi feltételek biztosításával válik tevékenyvé, melyet a Pápai Művelődéstörténeti Társaság Pápai Népfőiskolája biztosít.

Saját vezetőségük elfogadásáig a PMtT elnöksége – Dr. Baloghné Uracs Marianna elnök, Mátyus Aliz alelnök – áll a diákok rendelkezésére. Azt követően a diákok maguk választanak felnőttet konzultációs céllal.

A helyszín ezekhez az összejövetelkehez a Pedagógus Művelődé-

si Ház, illetve a Jókai-ház – mindkettő udvarral is rendelkezik.

A Jókai Emlékév 2018 által ösztönzött elképzelések a Jókai-házra és udvarára:

– a Klára-ház felújítása során alkalmassá válik rá, hogy benne – addig is, amíg Jókai Emlékházzá alakul – nyaranta a város egyetemistáit, elszármazott diákjait befogadja, egy-két hetes alkotói lakásként felhasználva a Jókai fiatalkori emlékeiben gazdagon szereplő terület. Feltétel: együttműködésük a Pápai Középiskolások Képzőtársaságával.

– pápai elszármazottak gyerekeinek, unokáinak nyári tábora (a délelőttiötököt töltik a gyerekek a Jókai-ház udvarán)

– hétfégi Jókai-mesélős – a Jókai Kör megvalósította „mese-nap a Fő téren” mintájára unokájukat hozó, mesélésre vállalkozó nagymamákkal.

– nyári fürdőzéssel egybekötött Jókai „Az aranyember” olvasás – rajzok, festmények készítése a könyv és a teveli tó, a regényben megismerhető Senki szigetét idéző világról; gimnazisták részére

táborozási lehetőség a teveli tónál, drámapedagógiai vagy báb eszközök felhasználásával tematikus táborok; alkalmi kirándulások a tóhoz.

– A Jókai-ház udvara kialakításától függően tűzrakó hely mellett, vagy csak ülőalkalmatosságokat biztosítva – az igénynek megfelelően – Pápai értelmiségiek a szabadban gyülekezési lehetőség (akár ismétlődően a hét egy napján, vagy nyáron egy héti). Programja „A kényes úrfi s a rongyos baka” c. könyv által felvetett témákhoz kapcsolódik, így például: barátságának mondható-e az a viszony, ami Petőfi és Jókai között Pápán volt. Vagy: professzorok és diákok. A mester és tanítvány viszony ismerve... A szülő – gyerek viszony stádiumai.

– A képzőtársaság – igénye szerint – a Jókai-ház udvarának programjait illetően javaslattevési joggal rendelkezhet. A maga alakította programok során – akár a saját korosztályának, akár a fiatalabbaknak – gyakorolhatja magát a hatás, a nevelés művészetében.

– A képzőtársaság diákjai séta-vezetők lehetnek a városban, Pápa városa *Jókai útvonalain és helyein* (házak, helyek, bejárat utak, Jókai-emlékek, emlékművek, melyeket a Jókai-kultuszban emeltetett a város. Helyekhez fűzött „meséikkel” a diák-Jókai és az emlékező Jókai állapotait egyaránt átélhetik, s tehetik érzékelhetővé a séta résztvevőinek, városlakóknak, a járás lakosainak, turistáknak – akik megérik mai városunkban egykori dicső múltja szellemét.

„A pápai nagy kollégium mellett ott volt egy kicsi fehér ház, abban meg egy még kisebb fehér szoba, abban a szobában szokott összejönni ezelőtt sok-sok esztendővel három fiatal diák, akiknek kicsiny volt ez az egész világ, az egyik volt Orlai Samu, a másik Petőfi Sándor, a harmadik én voltam.” (Jókai Mór)

Hívás a Pápai Középiskolás Képzőtársaságba!

A Pápai Művelődéstörténeti Társaság a Jókai Emlékévből megalakulni segíti a Pápai Középiskolások Képzőtársaságát. Ennek érdekében mind a hat pápai középiskola diákságának részvételével 2018-ban megkezdődik az alapok lerakását, segíti az alapító tagok kiválasztódását.

Pápa hat középiskolája a diákság között használt nevekkel: Refi, azaz a Református Gimnázium. Petőfi, a Petőfi Sándor, egykor leánygimnázium. Türr, a Türr István, egykor fiúgimnázium. Közgáz, az oktatását valaha a Petőfi Gimnázium egyik szárnyában megkezdődő Közgazdasági Technikum, ma: Pápai Szakképzési Centrum Jókai Mór Közgazdasági Szakgimnázium. A Mező, azaz a Batthyány Lajos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakképző Iskola, és a MÜM, a Pápai Szakképzési Centrum Acsády Ignác Szakképző Iskolája.

A Képzőtársaság a hat középiskola diákjainak egymásra hatására épít. Előzményének és részének tekinti – a szintén minden középiskola részvételével megrendezésre került – Első Középiskolás Táncházat, Kondics Gergely vezetésével (linkje: *Fergeteges hangulatú középiskolás táncház*), mely a papa-ma.hu-n Babos Petra írásával és képanyagával látható.

A Szélesvíz folyóirat 2018. tavaszi lapszámának bemutatója előtt rendezett első képzőtársasági tagtoborzó összejövetelünkön (2018. április 13.) hét alapító tag vett

részt: László Tibor és László Regina MÜM, Boda Sára REfi, Mészáros Viktóra Petőfi, Borbély Mónika, Cseke Zsóka, Ballér Réka Közgáz.

2018. július 4-én, szerdán, 14 órakor, a Március 15. téren, a Jókai szobornál két újabb diákkal bővült az alapító tagság: Szukics Zsófiával a Református Gimnáziumból, és Karvas Viktóriával a Petőfi Sándor gimnáziumból.

A Jókai szobor előtt – örülve feliratának: „Áldott legyen a láng, mely utamra rávilágított” – szó volt a képzőtársaság programjáról, elmentünk a Jókai házhoz, megnéztük az épületet és udvarát, azzal, hogy egy augusztusi időpontban, az udvar erre alkalmassá tételét követően elindítjuk a Jókai ház udvarának életét egy zenés irodalmi rendezvényt.

Mátyus Aliz író, szociológus, a Pápai Művelődéstörténeti Társaság alelnöke, csakúgy, mint az első alkalommal, elmondta, hogy a reformkori képzőtársaságtól eltérően – amely a megalakuláshoz az inspirációt adta – a most alakulóba nem csak írni, verselni tudókat várnak a szervezők. A tervezett, és a képzőtársaság tagjai által befolyásolt folyamatok részint a jól dönteni tudás képességének alakulására irányulnak – figyelemmel a pálya és a párválasztás fontosságára az élet alakulásában, valamint a diákok hátterét (család, iskola, falu, város) jelentő területek fontosságára koncentrálnak, ezek megerősítésére törekedve.

Amint a képzőtársaság kialakítja életét, a tagság megoszoló érdeklődése szerint alakuló kisebb egységek létrejötte segítené, hogy minél több vezető, irányító fiatal kerüljön ki a képzőtársaságból. Hiszen a képzőtársaság életében a szempont az a jó, egykori tapasztalat lehet, amely Jókai szavai szerint: „Mindegyikünknek volt saját kedvenc szenvedélye, Orlaié a költészet, Petőfié a színpad, az enyém a festőecset... Mikor pedig ismét összetalálkoztunk, akkor Petőfi hírhedt költője volt Magyarországnak, Orlai ihletett festész, magam... íme, szántom ezt a sok csúnya fekete betűt.”

A lényeg a diákkori „szendély”! Szendélyesen foglalkozni valamivel. És öntudattal: „Pápán voltunk, diákok voltunk, mi is alkottunk magunknak tudós társaságot... neveztük mi azt illő szerénységgel képzőtársulatnak”

A Képzőtársaság tagjai a Képzőtársasági facebook-csoport oldalán (Pápai Középiskolások Képzőtársasága) oszthatják meg egymással elképzeléseiket, tájékozódhatnak a történésekről.

Hívjuk és várjuk a város hat középiskolájának diákjait, volt diákjait a diákság nevében: Szukics Zsófi Refis diák és

Karvas Viktória Petőfis,
és a Pápai Művelődéstörténeti Társaság nevében

Mátyus Aliz alelnök, író, szociológus

„Megvan-e még az a szőlőlugas a Klára-ház kertjében (a szőlőtő halhatatlan)”

Kis esti zene irodalommal a Jókai-ház udvarán

Megvan-e még az a szőlőlugas a Klaraház kertjében (a szőlőtő halhatatlan), a hol azt a borzalmasan fantasztikus elbeszélést megírtam, a minek »Istenítélet« a neve? – kérdezte Jókai 50. írói évfordulóján az azt ünneplő Pápa városától (levélben Fenyvessy Ferenctől). És mit mondhatunk ma erre? Sok-sok idő múltán? Azt, hogy nekünk az már inkább Jókai-ház mint Klára-ház. És, hogy a szőlőtő sem halhatatlan. De áll a Jókai-ház udvarán két fa, amelyeknek a kora megmondhatatlan. És akkor már, gondolhatunk rá, hogy Jókai, a pályázatra „beszélyt”, elbeszélést író diák Jókai, talán járt valamelyik alatt. (Majd utána járunk. Ahogy szőlőlugast is alakítunk ki. És tanulmányozzuk, milyenek voltak a reformkor idején a kertek, zárt udvarok. És Jókai írásaiból visszakeressük, milyen lehetett az, amelyik – számunkra – hozzá tartozik.)

A Pápai Középiskolák Képzőtársasága két tagjával, 2018 nyarán, megnéztük a Jókai-ház udvarát, és bár két évvel korábban kivágták belőle a gyorsan növekvő fákat, bok-

rokat, megint nem láttunk tovább a kapualjnál. A Városgondnokság kitisztította.

A képzőtársaság fejleszteni kezdte magát, Szukics Zsófi és Karvas Viki facebook-csoport oldalt csinált. Elkezdődött a kapcsolatfelvétel olyan diákokkal, akik vers felolvasására vállalkoztak – a facebookra felkerült az est programja, választani lehetett korai Rab Zsuzsa versekből és Petrik Iván e nyári könyvhéten megjelent verseskötetéből, a Végre fázom-ból. Először Szukics Zsófi és Karvas Viki találták meg a nekik jó verseket, Zsófi angoltudása miatt a *Kezdet szabadsága* című Rab Zsuzsa vers angol felolvasására is vállalkozott, aztán jöttek sorba a többiek, Baky Bogi, Szücs Kornel, Varga Hajni, Mező Virág, Fleck Kriszti, Boda Sári, Valler Kata, többen mindkét szerzőtől találtak nekik tetsző verset.

Akkor még augusztus végére terveztük estünket, amikor zene és irodalom avatja fel a Jókai-ház udvarát. Gondoltunk a már egyetemistáinkra, hogy még velünk legyenek (Mező Virág, Boda Sára

Lídia). Végül szeptember közepén került sor az ünnepre, a zeneiskolai növendékeknek – a Vivaldi, Bogár és Zempléni-zenéhez – kellett még a próbaidő. Kis esti zene irodalommal 1. címmel készült el a rendezvény plakátja, Tihanyi Boglárka refis művészeti diák grafikájából, hogy kiderüljön, jön a folytatás is, a címet megszámoztuk. Nem lehetett köztünk Mező Virág, de Boda Sári, a friss egyetemista – örömünkre – megoldotta a hazautazását. Közben, mert a versesekkel foglalkozás alatt többször szóba került Végh Zsolt és a Pegazus Bábszínház – óvodáskori művészeti élményt jelentve a versszerető diákoknak –, Valler Katán, a volt-refis bábszínészen keresztül kérdeztük meg Végh Zsoltot, velünk tartana-e egy estre, meg tudja-e ezt a bábszínházi programjaik mellett oldani. Megtudta. Ő olvasta fel a második részünket nyitó Rilke-verset, az *Archaikus Apolló-torzót*, és Petrik Iván első felolvasott versét, az *Egy archaikus vadkankoponyához* címűt, melyet a Rilke-vers inspirált.

Dobogón helyeztük el a zenészeket – velük, a fuvolásokkal és csellistákkal szeretnénk megvalósítani következő Jókai-udvari estünket, Bartók darabbal készülnek, a népmese, népdal fog az esten elvezetni hozzá.

És addigra – a Városgondnokság újabb akciójának köszönhetően – egyenletesebb terepen, melléképületek lebontása után, takarás nélkül szeretnénk újra mécseseket gyűjtani, újra ünnepelni, hogy Jókai Mór, a diák, Pápa városáé is

lehetett, s tudja diákságunk felé átérzhetően közvetíteni, hogy diákként tenni valamit, meghatározó egy életre. Nem baj, ha nem azt, amiről majd az egész élet is szólhat, csak szenvedélyesen. Szenvedélyesen jó tenni.

A Jókai-leporelló képeiből: A Klára-ház és emléktáblája

Köszöntő a Jókai-ház diákestjén

Köszöntöm a városunkban a Jókai-émlékév alkalmából megalakult Pápai Középiskolások Képzőtársaságát, és első estjük szereplőit, a pápai középiskolák és intézményvezetőik nevében.

Ez a szerveződés, amely már az előző, a 2016-17-es tanévben a pápai középiskolák első táncházával meghozta első gyümölcsét, most egy következő műfajban és formában is megmutatja magát. És, ahogy az első táncházat követni

fogja mind a további öt középiskolában egy-egy táncház, mindegyik a fiatal, Refis néptáncos, Kondics Gergely vezetésével és népzenekaral, úgy vár újabb rendezvényekre a Jókai-ház udvara is, amennyit az idén szabadtéren megenged. És akár folytatódhatnak az alkalmak, hiszen a Pedagógus Művelődési Ház kapui ez ösztől elsősorban a diákok előtt állnak nyitva.

Az, hogy középiskoláink, a város hat középiskolája, közös életet szer-

vez, vélhetően számos előnnyel fog járni. Köszönet Pápa Város Önkormányzatának valamint a Pápai Művelődéstörténeti Társaság elnökének, Balogné Uracs Mariannának, és alelnökének, Mátyus Aliznak, hogy ezt a lehetőséget megteremtették, és azért is, hogy a Jókai-ház udvara ezen alkalmából kinyitotta kapuit az érdeklődő városlakók számára.

Kívánok az esthez a szereplőknek jó közönséget, a közönségnek pedig emlékezetes estet.

KIS ESTI ZENE IRODALOMMAL

Estek a Jókai-ház udvarán I.

ÍV ELÁGAZÁSOKKAL Rab Zsuzsától Petrik Ivánig

A Jókai Emlékévben megalakult Pápai Középiskolások Képzőtársaság, a Pápai Művelődéstörténeti Társaság és a Pápai Bartók Béla Alapfokú Művészeti Iskola közös rendezvénye

Megnyitót mond: **Bognár Anita**, a Petőfi Sándor Gimnázium intézményvezető-helyettese

Rab Zsuzsa Aranyasárnap című korai kötetének verseiből, és **Petrik Iván** nyári könyvhétre megjelent Végre fázom c. kötetéből az est műsorát összeállította:

Mátyus Aliz író, szociológus, a Pápai Művelődéstörténeti Társaság alelnöke

A verseket felolvassák a pápai középiskolák diákjai és volt-diákjai

Antonio Vivaldi, Bogár István és Zemlényi László zenéit előadják a Bartók Béla Alapfokú Művészeti Iskola növendékei.

Felkészítő tanáraik: **Molnárné Nagy Gabriella**, **Némethné Farkas Nóra**

Helyszín:
Pápa, Jókai u. 13.

Időpont:
2018. szeptember 14.
péntek, 18 óra

Kis esti zene irodalommal – A helyszínhez méltó program – Figyelemfelhívó helyszínválasztás

*A Jókai-ház udvarán csillantották meg tehetségüket
a nemrégiben alakult helyi Középiskolás
Képzőtársaság fiataljai**

Ív elágazásokkal – Rab Zsuzsától Petrik Ivánig címmel szervezett közös rendezvényt, zenés irodalmi estet a Jókai-emlékében megalakult Pápai Középiskolás Képzőtársaság, a Pápai Művelődéstörténeti Társaság (PMtT) és a Bartók Béla Alapfokú Művészeti Iskola 2018. szeptember 14-én a Jókai-ház (Klára-ház) udvarán.

A Képzőtársaság első estjén Bognár Anita, a Petőfi Sándor Gimnázium intézményvezető-helyettese köszöntötte a megjelenteket, s elmondta, vélhetően számos előnnyel jár majd a hat pápai középiskola közös szerveződése, mely magába foglal táncházakat az iskolákban, és kulturális rendezvényeket többek között a Jókai-ház udvarán, ami az estre kitérta kapuit az érdeklődő városlakók előtt is.

A Mátyus Aliz író, szociológus, a PMtT alelnöke által összeállított

műsorban a pápai középiskolák jelenlegi és volt diákjai – Baky Boglárka, Boda Sára, Fleck Krisztina, Karvas Viktória, Szukics Zsófi, Szücs Kornélia, Valler Kata,

Varga Hajnalka –, továbbá Végh Zsolt bábszínész olvastak fel verseket. Az első részben két Marina Cvetajeva-fordítás mellett Rab Zsuzsa fiatalkori költeményeiből,

* A Napló-veol.hu oldalon megjelent írás szerkesztett változata.

Fuvolisták (Fotó: Laskovics Máriaó)

a második szakaszban pedig egy Rilke-verset követően Petrik Iván nyári könyvhétre megjelent Vég-re fázom című kötetéből kapott finoman tálalt ízelítőt a közönség. A poézist remekül színesítette a zeneiskola fuvolista és csellista növendékeinek játéka, akik Vi-

valdi, Bogár István és Zempléni László műveit adták elő. Az est szereplői versesköteteket kaptak ajándékba.

Mátyus Aliz megjegyezte, a 21. században ez volt az első alkalom, hogy valami jó történt a Jókai-ház udvarán. A közösségépítésen túl a

romos helyszín leendő felújítása, múzeummá tétele végzett vállalkoztak a bemutató rendezvényre, amit várhatóan Bartók-est követ. Hozzátette, a Képzőtársaság a Pedagógus Művelődési Házban rendezkedik be filmvetítésekkel, szakkönyvtárral.

LASKOVICS MÁRIÓ a Napló munkatársa, a Nyugat-Magyarországi Egyetem Savaria egyetemén szerzett informatikus könyvtáros BA diplomát 2010-ben. Erasmus ösztöndíjként: Fachhochschule Burgenland (2009 szeptember - 2010 január). NymE - SEK (2010 - 2012) Informatikus könyvtáros MA diploma. Szakdolgozatait pápai témákból írta. Tagja a Pápai Művelődéstörténeti Társaságnak.

Polgármesteri beszéd a Pápai Népfőiskola kiadvány bemutatóján

(Részlet)

Értékgyűjtés folyik, értéktárak alakulnak. Értékes kezdeményezés már önmagában a számbavétel, a különböző térségek gazdagságának a felkutatása, és ehhez társul ennek a gazdagságnak a rögzítése és megmutatása az egész ország számára – népfőiskolai kiadványok formájában. És én őszinte izgalommal várom azt, hogy ez a kezdeményezés kiteljesedjen itt a mi városunkban is.

Először úgy találoztunk ezzel a kezdeményezéssel, hogy Mátyus Aliz megkeresett minket a koncepcióval, és elkezdte azt végiggondolni, hogy ehhez a koncepcióhoz a város milyen infrastruktúrát tud illeszteni, hisz az infrastruktúra minősége is sok mindent meghatároz a későbbi működés szempontjából.

Mi azt mondtuk, hogy megpróbáljuk a legjobb megoldást megtalálni. És mivel itt, most mi mind pápaiak vagyunk, illetve akik itt vannak, azok mind értik, mi azt mondtuk: a Pápai Népfőiskola helye a pedagógus művelődési ház legyen.

Ezzel értékén kezeljük a mozgalmat is, hiszen a város egyik leg-

értékesebb, legrégebbi épületét adjuk oda, ami ráadásul a helyi identitásba úgy is épült be, mint amely mindig valamiféle közösségi tér volt, mindig valamilyen kultúrakövetítő intézménynek is helyet adott. És most akkor ne is menjünk vissza a reformkorig, a Kaszinóig, hanem csak maradjunk a pedagógus művelődési ház funkcionál, és esetleg maradjunk Mátyus Ferencnél, vagy másoknál, akik ott dolgoztak.

Tisztelt hölgyeim és uraim! De én nem csak a népfőiskoláról akarok beszélni, hanem szeretném Mátyus Alizt köszönteni születésnapja alkalmából, és szeretnék ajándékot átadni számára.

Igazából őrá nagyon régóta tudtam, de nem ismertem. Az első találkozásunk talán akkor volt – de ezt már ővele meg is beszélhetjük –, amikor 2011-ben édesapja emlékére az emléktáblát avattuk a Somlai utcai házban, ahol én képviseltem az önkormányzatot, és én beszéltem. Aztán könyvbemutató alkalmával tudtam róla, hogy jön, tudtam azt, hogy Pápához tartozik. És az elmúlt néhány évben egészen

elképesztő aktivitással lépett be a város kulturális közéletébe.

Ez a kulturális közélet nálunk a régóta pozíciót foglalt és meghatározott mozgástérrel rendelkező személyek és intézményeknek az összessége. És jó, hogyha ide valaki be tud lépni. Főleg úgy, hogy a már meglévő szereplők őt elfogadják, és a velük való együttműködésben új eredmények tudnak születni. És ebben az esetben ez történt.

Ennek a materializálódott formája a Szélesvíz című folyóirat. A Szélesvíz kulturális, irodalmi, kritikai, közéleti kiadvány. És lehetne azt mondani, hogy Pápán könnyű kiadni, hiszen annyi minden van, mindig bele lehet tenni valamit, de ha ez így történik, előbb-utóbb nem értjük, hogy mi az, ami a kezünkben van.

Én azért is sokra becsülöm ezt a kiadványt, mert világos koncepció mellett dolgozik. Ennek a világos koncepciónak köszönhetően nem akar egy szám vagy két szám mindent megmutatni a városról, mert azt nem lehet, értelme se lenne ennek a nekifutásnak.

Mint apró mozaikok, amikor egymáshoz illeszkednek, szép lassan rajzolódik ki a kép, és gazdagodik az, amit eddig ebben a folyóiratban elolvashattunk.

Én egyébként ezért a kiadványért más településektől szoktam dicséretet kapni, amit közvetítek a főszerkesztő asszonynak. Tehát én büszkén elküldöm polgármester kollégáimnak más településekre, hogy nézzék meg, fogják kézbe, olvassák. Elküldöm olyanoknak, akiknek tudom, hogy a mi városunk fontosabb, mint bármilyen más város, és esetleg olyan helyen élnek, ahol nem férnek hozzá. És én jó kritikát kapok mindig, és én ennek nagyon örülök.

Nekem meggyőződésem, hogy ez a Szélesvíz kifejezi azt a gazdagodást, azt a hozzáadott értéket, amit Mátyus Aliz jelentett ebben a kulturális közéletben az elmúlt években. Ugyanakkor azt is látom, hogy az a vállalás, ami miatt most itt vagyunk, a Szélesvíznél még nagyobb léptékű, messzebbre vezető.

Az intézményalapítás az mindig izgalmas, ez egyben közösségalapítás is, valaminek az újraértelmezése. És én ehhez is kívánok legalább annyi erőt meg kitartást, mint amennyit a Szélesvíznél már megtapasztaltunk.

És hogy megköszönjem azt a munkát, amit eddig végzett, és hogy biztatást adjak a jövőre, az előttünk álló évekre Mátyus Aliznak, én szeretnék a számára egy Pro Publico-díjat átadni, egy olyan városi kitüntetést, aminek az adományozásáról a polgármester dönt. És ami, azt gondolom, hogy ezen túl méltó helye lesz Mátyus Aliznál, és az ő neve pedig oda fog kerülni azok közé, akik ebben a kitüntetésben már a városban részesültek. És neki is elmondhatom megnyugtatóan, hogy jó csapatba került, tehát büszke lesz azokra, akikkel együtt emlegetjük ezentúl.

Üveg plakett, egy oklevél is jár hozzá, ami mindezt tanúsítja. Gratulálók! És köszönjük szépen.

A Szélesvíz 2018 őszi számának borítója Horváth Géza fotójával

Áldozó Tamás

A sárga ház

Horváth Géza képe ihlette gondolatok*

A sárga valamiért a gyermekkor színe, de sárga az öregedés is, talán azért, mert a napot idézi, egyúttal az életet, azt az ívet, amit fejünk fölött, de mégis velünk közösen megjár kelettől nyugatig, a születéstől az elmúlásig. A sárga a melegség és a barátság színe is, s amikor látjuk a kicsi házat világítani a készülődő éjszakában, amikor a sötét felhők feketévé rendeződnek a horizonton, amikor a sárga homlokzat előtt a megkopaszodott fa tanúja az ősznek, de amikor ez már nem is fának tűnik, hanem homlokzatra karmolt megannyi barázdának, és amikor a sárga homlokzat körül sűrűsödik a hideg, keressük magunkat, keressük helyünket ebben a téglalapba vágott világban, hisz az nem lehet, hogy mi kívül vagyunk, ott vagyunk, mert ahol a mindenséget idézik meg, ott rólunk is beszélnek. Szóval keressük a helyünket ebben a téglalapba vágott világban, s az csak egy lehet: a feketeségbe ékelt sárga homlokzat mögött.

Amikor sűrűsödik a hideg, a sárga a melegségről üzen, meg a biztonságról is, arról, hogy van hely a világban, ahol bennünket várnak. Az a kicsi sárga homlokzat mi vagyunk, kapu az, ami mögött alakzatban sorakoznak az évek, kapu, ami mögött kitágul a tér, és egyszerre lehel libabórt ránk mindaz, mi elmúlt, meg az is, amit eztán remélünk. Van ott illat, érintés, jajszó meg közöny is, arcok és elsiklott kézfogás, elalvás előtti szembe nézés, meg ébredés után továbbcipelt álom is. Van ott kályha, aminek a forró lapján kérgesednek a sütőtökszeletek, zörög a varrógép, és a szekrényekből a nehéz kabátok a molyirtó szagát öntik a szobára. Aztán a sárga homlokzat körül van még sok másik sárga homlokzat, sok másik kapu. Ott vannak mások előttünk, csak arrafelé már nem világít az utcai lámpa. Ott a titkok vannak, az a sötét az ismeretlent idézi, de a tudást és a megismerést is, ami ránk vár; egyszer majd elballag valaki az árokparton bokáig gázolva a rothadó, nyirkos levelekben, matat picit az oszlopon, és kialszik a lámpás; akkor lesz ez, amikor a keleti horizonton már foszladozik a fekete, és a hajnali szél zörgeti a kopasz fa ágait.

* Áldozó Tamás polgármester 2013. őszi, kiállítás megnyitói beszédéből, amelyben a kiállítás közönségének azt kívánta: „legyen meg az idejük, legyen meg a hangulatuk arra, hogy megtalálják saját üzeneteiket a kiállított képeken”.

Miért olvassuk Jókait?

Úgy is alakíthatnám a címet: miért érdemes Jókait olvasni? Továbbá: egyáltalán, érdemes-e olvasni?

Örökség – hagyaték – emlékezet

Az örökség szót én nem abban az értelemben használom, nem teljesen úgy, ahogy most használják a kulturális örökség védelméről szólva. A kulturális örökség ebben a diskurzusban ugyanis decentrált fogalom: regionális értelemben beszélnek az örökségről, kisebb közösségek hagyományait nyilvánítják közös védelemre érdemesnek. A kulturális örökség kifejezés tulajdonképpen ellene megy a nemzeti örökség fogalmának: annak alternatívája, egyszersmind lebontása. Az már más kérdés, hogy a kulturális örökség az a nemzeti örökség része, de nem „a” nemzeti örökség. Ez a fogalom arra kínál lehetőséget, hogy emberek különbözőképpen kapcsolódhassanak ahhoz, amit kulturális örökségként neveznek meg.

A kulturális örökség védelméről egy ENSZ UNESCO egyezmény rendelkezik, amelyhez Magyarország is csatlakozott. Ez a karta nem terjed ki a művészetekre: semmilyen műalkotás nem szerepel véendő értékek között, ellenben szerepel szóbeli hagyomány, szerepelnek rítusok, szerepelnek kézműves eljárásai módok és más hasonlók.

Nagyon sok minden szerepel, ami a hagyományos életformák velejárója volt. Akkor, amikor ezt a kartát kiadták, egyáltalán nem gondoltak arra, hogy a művészetek, például az irodalom (a régebbi korok irodalma) is az óvando értékek közé tartozhat. Vagyis, hogy e körben is fenyegethet a romlás vagy a pusztulás réme. Pedig voltak erre jelek. Ma már látjuk, hogy az irodalmi mű elveszti azt a jelentőségét, amelyet több évszázadon át csaknem töretlenül őrzött. Ha tehát ma régebbi korok irodalmáról, íróiról és életművéről beszélünk, ezt a körülményt mindenképpen figyelembe kell vennünk.

Nem árt eközben tisztázni a *hagyaték* és *örökség* fogalmát, hogy mi az egyik, mi a másik. A hagyaték mindaz a valami, ami valaki után marad. A hagyatéknek nincs feltétlenül örököse, csak kezelője. (Ilyen esetekben végső soron az állam jelenik meg örökösként.) Azt is mondhatnám, hogy a hagyaték voltaképpen „lélektelen” fogalom, a hozzá való viszony lényegénél fogva inkább tárgyyszerű, mondhatni kezelői jellegű. Az örökségben sokkal inkább ott van valamiféle identitásnak a kifejezése. Nem feltétlenül van benne, de nagyon is ott lehet benne. Tehát amikor saját örökségünkről beszélünk, mondjuk, családi örökségünkről, akkor abban családunk múltjához

kapcsolódunk, valamihez, ami ezt a családot megkülönbözteti más családoktól, amiért a mienk ez a család, és hogy mi ebben mint erős összetartozásban éltünk. Mindez a saját identitásunk része (vagy legalább is lehetséges része). Családi örökségünk egyfajta folyamatba illeszthet bennünket. Mi is örökhagyók leszünk, ugye? Remélhetőleg. Tehát valamiben belül, benn vagyunk, és éppen ebben vagyunk mi magunk. A hagyatékkal ilyen viszonya nincs feltétlenül az embernek. Persze, a hagyatékból igen sokszor válhat örökség.

A kulturális örökségre visszatérve egy másik fogalomról is beszélnék még röviden: ez pedig az *emlékezet*nek a fogalma. Nyilvánvaló, hogy ez (sajátos módon) ugyancsak kapcsolódik az öröklítéshez. Az emlékezet megőrizz valamit abból, ami egykor volt, és ezt továbbadja. Az emlékezet természetesen szelektív; az emlékezet, akár a személyes, akár a nemzeti emlékezet, kiválogatja a maga számára, hogy mi az, amire emlékezni akar, és elhagyja, amire nem. Ugyanakkor az emlékezet át is alakítja, új összefüggésbe helyezi az egykori történéseket, de hát épp így van ez az örökségképpen ránk maradt szellemi és anyagi javakkal. Így van ez a műalkotásokkal, köztük az irodalmi művekkel is.

Jókainak az egész életműve, a *hagyatéka*. Az a nem tudom,

mennyi kötet, több mint 100, tudjuk jól, és ennek a 100 kötetnek még legalább 30-40 kötetnyi kiegészítése lehetne, és amely rengeteg szépprózai műből, regényből és elbeszélésből, 21 színműből, témérdek versből és összeszámlálhatatlanul sok újságcikkből és tárcából áll, amely utóbbiak a mai napig nincsenek még mind kiadva. Folyik ugyan a Jókai kritikai kiadás, de ennek nem tudni, mikor lesz vége. És lehet, hogy addig életben marad Jókai (az író), amíg nem fejeződik be a Jókai kritikai kiadás, mert addig van remény, hogy foglalkoznak vele. Ez tehát a *hagyatéék*.

Az örökség pedig az, amit tulajdonképpen a műveiben ránk hagyott, megalkotott, megörökített. De ehhez szorosan hozzátartozik a befogadói kapcsolódás. Számos Jókai mű beépült a nemzeti emlékezetbe. Amíg ez létezik, addig ezek (egy részük legalább is) benne vannak. Több okból vannak benne. Az egyik ok, amiért a nemzeti emlékezet megőrizte őket, az, hogy generációk nőttek fel rajta: olvasták, és továbbadták leszűrt olvasmányélményüket. Régebben azt is, hogy *Jókait olvasni jó*. 25 évvel ezelőtt Jókai a legnépszerűbb magyar író volt, a legolvasottabb. Ma nem is jegyzik ilyen népszerűségi listákon. Vajon a kulturális örökségvédelmet ki kellene terjeszteni rá? Egyébként, és ezt zárójelben jegyzem meg, óriási különbség van az akkori és a mai világ között, számba sem lehet pontosan venni, hogy mi minden változott meg 25-30 év alatt. Ezeket a változásokat lehet szeretni, lehet nem szeretni, de megállítani valószínűleg nem lehet őket, legfeljebb irányítani bizonyos dolgokat, vagy bizonyos vonatkozásokban lehet hatni, de az egészet megállítani nem lehet. A kütyüztést, ahogy az én unokáim mondják, nyilvánvalóan nem lehet megállítani. De

moderálni lehetne, és arra kellene törekedni. Én azt gondolom, hogy az, hogy nem olvasnak – hogy erre a nagyon kardinális kérdésre ráterjek Jókaival kapcsolatban is –, hogy a gyerekek nem olvasnak, vagy nagyon keveset olvasnak, az a felnőtteken is múlik. A felnőttek sem olvasnak túl sokat. Így azt sem tudják, hogyan lehetne bizonyos olvasmányokat, bizonyos írókat és életműveket a gyerekek közelébe hozni. És itt jön az egész örökségi kérdés újra: Jókai öröksége.

Jókai Magyarországról – a magyar olvasóközönség megteremtéséről

Én azt gondolom, hogy a Jókai életmű mindenekelőtt az eltűnt régi Magyarországról szól, mindarról, ami a régi Magyarországot jelentette: természeti látványokról, épületekről, emberekről, emberi viszonylatokról, történekekről, érzelmekről és viselkedésmódokról. Minderről rengeteget lehet megtudni belőle, rengeteget, amiről érdemes beszélni. Már, ha nem csupán esztétikailag közelítjük meg. Amely megközelítésmód egy hetedik vagy egy nyolcadikos gyerek számára amúgy is fölfoghatatlan megközelítésmód. Nem ettől fogja érdekelni egy mű, hanem attól, hogy miről van benne szó.

Nem tudom, mennyire tudnak visszaemlékezni a saját Jókai-olvasási élményeikre. Többen vannak, akik azt mondják: átugrottam a leírásokat. És akkor ugye maradt a történet, és ők feszülten követték a történeket. A lelkiismeretesebb olvasó később visszalapozott, és pótolta a kimaradásokat. De az egyik barátnőm egyenesen a (mások által kihagyott) leírásokért

rajongott. Már kamaszkorában olyasvalamit fogott meg a Jókai művekben, amit itt és most hangsúlyozni szeretnék, ez pedig a *megörökítés* mozzanata. Ami egyben az *örökhagyásnak* a mozzanata is, hiszen az olvasmány, s így a leírás is szükségképpen az olvasók tulajdona lesz.

Az, hogy különbözőképpen viszonyulunk a Jókai művekhez, Jókai írói jelentkezésétől, színre lépésétől kezdve jelen való adottság. Gyulai Pál, az egyik legfőbb kritikai tekintély, egész életében, konzekvensen és kitartóan próbálta – nem nagyon finom kifejezéssel élve – elfűrészelni Jókait. Hozzáteszem, mindezt azzal együtt – és itt megint egy másik lényeges problematikát érintek –, hogy egy helyütt megjegyezte: Jókai csapnivaló író, de remek a stílusa. Most, kérem szépen, ha egy írónak remek a stílusa, akkor mi baj van vele? Ezt a kérdést, akkor, szinte senki nem vetette föl így. Azt gondolták, hogy irodalmi művekről szólva ezzel kell a legkevesebbet törődni.

Arany ugyanakkor lelkesülten írt Jókai *nyelvi felkészültségéről* és *elbeszélői képességeiről*. Gyulai ezt, mint egy mellékes kérdést vetette föl. Az ő számára Jókai nem volt elég komoly, erkölcsileg nem elég nemes, felelősségteljes stb. stb. Tehát, egy csomó kifogása volt, köztük az egyik legfontosabb: nem hihetőek a Jókai történetek. Most nincs módom, hogy ezekre az állításokra tételesen válaszoljak, meg egyszer már meg is tettem, amit ebben az ügyben tehettem.¹ Nem Gyulai ellen írtam könyvet, hanem arról a Magyarországról, amely a Jókai művekből kibontakozhatott és kibontakozhat.

Az olvasók nagy része, jelentős része rajongott Jókaiért. Azt lehet mondani, hogy ő volt az első – és majdnem az utolsó – magyar író,

1 Fábri Anna: Jókai-Magyarország. A modernizálódó 19. századi magyar társadalom képe Jókai Mór regényeiben. 1991. Skiz Könyv- és Lapkiadó kft., Bp.

akit a társadalom minden rétegében olvastak. Megteremtette a magyar olvasóközönséget. Azelőtt nem voltak érdemes magyar regények. Voltak jelesebb próbálkozások, s köztük a legjobbak talán a Jósika Miklós regényei. De például kérem, ha ma valaki képes végigküzdenie magát Fáy András irodalomtörténetileg oly fontos regényén, *A Bélteky házon*, azt olvasói nívódjával kell jutalmazni (a szakemberek persze kivételek). Egyszerűen olvashatatlan mára. És nem pusztán nyelvi okokból, hanem a verbeli elbeszélői képesség hiánya miatt. Nagyon komoly és nagyon érdekes mű, de nem igazi regény.

Jókai ezzel szemben lebilincselte az olvasóközönséget. Ez a népszerűség tette gyanússá egyébként Gyulai szemében. Mert milyen író az, aki népszerű?! Szerinte olyan, aki hajhássza a közönség kegyeit. Nem mondom, hogy Jókai nem tartotta szem előtt a közönséget. Sőt, azt kell hogy mondjam, állandóan azt kereste, hogy mi a közös alap közte és a közönség között. Hogy mi a közös nevező. Szerintem az irodalom mai visszaszorítása részben azért következett be, mert egyre szűkebb körben létezik ez a bizonyos közös nevező.

Hallottak egy csomó szemelvényt Ács Annától Jókai humoráról,² ennél fogva stílusából is kaptak némi ízelítőt. De hát ezen kívül még sokféle hangja van, nemcsak az intellektus, hanem a képzelet, egyszerűs mind az érzékelés számos területén „támadja” meg az olvasóját.

Jókai az az író, aki elének tudja varázsolni a látványokat. Ez a látvány bármi lehet. Közhely, hogy magyar elbeszélőként neki vannak legcsodálatosabb *természeti leírásai*. Van egy amerikai származású osztrák művelődéstörténész, aki azt mondja – hivatkozva egy századfordulós tudósra –, hogy a Jókai leírásai nemegyszer ihletői voltak

a múlt századfordulós, század eleji, sőt 20-as-30-as évekbeli magyar természettudósainak. A magyar Nobel-díjasok egy része is Jókai-rajongó volt. A természettudományhoz is kell a képzelet, kell a fantázia. Át kell tudni élni az élményt, amelyet a természet jelenségeinek és az őket fenntartó és összefogó törvényszerűségeknek a megismerése okoz(hat). *A fekete gyémántoknak* a bevezetője egy földtörténeti csodálatos leírás, ami megmozgatja a fantáziát. Át lehet élni vagy érezni egy olyasmit, amit manapság a gyerekek fűrészporszerűen kapnak fogyasztásra, (vagy elutasításra).

Most egy olyan rövid kis részt olvasnék fel *A tengerszemű hölgy* c. regényből, amely mindezen továbbmegy, amelyben a természeti leírás és a megjeleníteni kívánt érzelmi állapot tökéletes egységbe olvad. Az ilyesmiben is nagy mester Jókai.

Egy olyan nézőpontnak kell itt átengednünk magunkat, amely Jókai természetleírásainak korántsem fő nézőpontja: felülről lefelé kell tekintenünk. A 19. század első felének kedvelt irodalmi nézőpontja ez, így például Petőfi sas-lekelenéz a rónára, Eötvös *A falu jegzőjének* kezdetén egy magaslatról tekintünk alá... Jókai is él ezzel a magaslati nézőponttal, de amiben igazán mester – bár a most következő idézet nem arra lesz példa –, az a köznapi nézőpont, a bennlét nézőpontjának érvényesítése. Gondoljanak arra, mikor *Az aranyemberben* Tímár a Senki-szigetén egyre beljebb halad, és mindig más és más a látvány, más és más virágok, fák, bokrok kerülnek a szemünk elé. Mint egy kamera, eléri, hogy vezet bennünket, hogy vele megyünk, amíg el nem érjük a Tereza és a Noémi házát.

De most visszatérek *A tengerszemű hölgy* előbb szóba hozott

részletéhez: „10 óra lehetett, mikor feljutottam a Pogányoltárra.” (Ez a hely a Bükkben, Tardona mellett van) – „Mikor a sziklapárkányra kiléptem, az igaz, hogy csodaszép látvány tárult elém; csak hogy ez igazán nem lefesteni való. Tenger alatt az egész ország! – Az őszi köd, mint egy hófelhő takarta a vidéket egész a látóhatárig, amelyből hóbércek, hókupolák emelkedtek elő; másutt megfagyott hullámokhoz hasonlított a ködburok. Imitt-amott emelkedett ki belőle nagy sötétben egy gömbölyű sziget: a legmagasabb hegyeknek ormai. – Hű képe a valósnak. – Nincs – semmi sincs már!”

Az én-elbeszélő (akit Jókai minden kétséget kizáróan egykori önmagaként állít az olvasó elé) tehát egy őszi ködbe borult tájat szemlél. De pontosan mikor is van ez? A bujdosása idején, '49 őszén. A tudás: mi is történt ekkortájt Magyarországon az alapja annak, hogy az olvasó felfogja a látványban a lelkiállapotot, és nemcsak az elbeszélőét, hanem (némi túlzással) egy egész országot.

A Jókai művek népszerűsége részben éppen az ilyen egyetértésen alapuló jelentéstartalmak költői megjelenítésén épült föl, de nagy vonzerejük lehetett az eleven és kihalt *szokások és viselkedés- és gondolkodásmódok megörökítésének* is, olyasmiknek tehát, amelyek a különbözőségekre hívták fel a figyelmet, olyan különbözőségekre, amelyeknek együttese egy összetartozó egészet alkotott: Magyarországot. Mindezekből ma már fantasztikusan gazdag történeti szociológiai ismeretanyagot lehet kibontani, egyszerűs mind a múltunk íróilag megörökített képeit. Mondanék egy példát: az egyetemen volt egy kurzusom, amely azzal foglalkozott, hogy lehet-e és miképpen az irodalmi műveket történeti vagy művelődéstörténeti forrásnak tekinteni (és használni). Az

2 Utalás Ács Anna a Jókai konferencián elhangzott előadására.

új földesúr volt egyszer terítéken, amelyben az egyik szereplő, Garanvölgyi Aladár, egykori honvédtiszt, hazatér a kufsteini várfogságból. Eközben a birtokai egy részébe egy osztrák tábornok vásárolta be magát, akinek szépséges és jólelkű leánykája, Eliz (később Erzsike!) megszereti őt, s benne is hasonló érzések ébrednek. Nem Rómeó és Júlia-alaphelyzet, de majdnem. És az órán arról folyt a beszélgetés: hogy Aladár tartózkodóan viselkedik, hiszen minthogy birtokait elkobozták, ő már nem más, mint szerény fizetésből élő egyszerű mérnök, aki nem tárhatja fel, mit érez (a dúsgazdag) Eliz iránt, mert nem veheti feleségül – legalább is ő úgy érzi. Azt mondta erre az egyik lány, hogy ő ezt nem érti. „Tanárnő, ha szeretik egymást, miért nem házasodnak össze? Mit számít az, hogy kinek van pénze?” Látható, hogy Garanvölgyi Aladár gondolkodásmódja már akkor (több mint 20 éve is teljesen érthetetlen volt. De nem a kisgyerekeknek (akik elé manapság 12-13 éves korukban ajánlott olvasmányként kerülhet a regény), hanem a fiatal felnőtteknek, az egyetemistáknak volt érthetetlen. Felfoghatatlannak találták, hogy miért is nem házasodnak össze: az egyiknek van pénze, majd a másíknak is lesz abból a pénzből. És ilyenkor el kellett mondani, hogy, persze, megengedte magának sok férfi, hogy pénzért házasodjon, de ez számításból és nem szerelemből történt. De Garanvölgyi Aladár számára ez becsületbeli kérdés volt, s így végül is az önbecsülés kritériumairól egyszersmind a személyes értékrendről tanúskodott, olyanról, amely sokak értékrendje volt. Na, most ilyen ügyekkel, történésekkel tele vannak a Jókai regények, amelyek miközben különféle gondolkodásmódokat, értékrendeket örökítenek meg, kirajzolják egy kor szak, társadalom, társadalmi réteg gondolkodásmódját, viselkedési szabályrendszerét is.

Sok ilyen apró részlet van a Jókai regényekben, s szerintem valahány érdemes lenne a megbeszélésre (s ekként valamiféle örökségvédelemre, de legalább is feltárára), meglehet azonban, hogy mások úgy gondolják, ami elmúlt, elmúlt.

De most egy másik, s talán nehezebb kérdésre térnek át: a *történelmi események szépirodalmi megörökítésére*. Erre persze egy szépíró nem a legalkalmasabb személy. Ma olyan íróról van szó, aki elég sokat írt bizonyos történelmi eseménysorozatról, amelyről már megtörténtek tudták, hogy történelmi súlya van és lesz. Március 15-ről és a következő időszakról van szó. Jókai tanúja és egyben fontos szereplője volt e történelmi napnak, más kérdés, hogy mit írt meg belőle, mire emlékezett, és ami a legfőbb kérdés, hogy mit akart kiemelni és nyomatékosítani.

A *tengerszemű hölgyben* például így örökíti meg azt az omniózus Nemzeti Színházbéli estét, amely lezárása volt a nagy napnak, s egyben a kezdete a következő lázas időszaknak. Ezen a rendhagyó színházi estén el kellett játszani, amit el tudtak, a Bánk bánból, aztán nem tudom, hányszor el kellett énekelni a Himnuszt, Petőfinak el kellett szavalni a Talpra magyart, Táncsicsot oda kellett volna vinni. Szóval a közönség diktált. De hallgassuk Jókait:

„Ez jó volt, de mind kevés volt.

Ekkor az egész játszószemélyzet elénekelte a „Szózatot”.

A parterre-közönség, a karzatok beleénekeltek a kardalba. Ennek is vége lett. Mit adjunk még?

A zenekar rázendítette a Rákóczi rohanót.

Ez gyűjtött – de nem oltott.

Pedig most már arra lett volna szükség. A felhevült közönség szomjas volt a diadalmamortól.

Ekkor egy hang elkiáltta a karzatról:

– Éljen Táncsics!

S arra az egész néptömeg rázendíti egyszerre:

– Lássuk Táncsicsot!”

Most kihagyok egy részt, amelyben arról van szó, hogy a közönség nem akar távozni, mire Nyári Pál, ez a meglett férfikorú, komoly politikus, így szól a Forradalmi ifjakhoz: hogy ha már ekkora ribilliót csináltak gyerekek, akkor próbáljátok le is csendesíteni a dolgot. És itt folytatom:

„A színpadon lebocsátották a függönyt; erre a lárma még jobban fokozódott; a karzatok dörömböltek; pokoli riadalom volt.

Ekkor nekem egy ötletem támadt. Nyári páholyából át lehetett menni a színpadra.

Felrontottam a színpalak közét.

Szép figura lehettem, mondhatom. Térdig sáros az egész napi cáfolástól; lábaimon csúnya nagy kalucsnik; a cilinderkalapom agyonázott [...] Körülnéztem, megláttam Egressyt, mondtam neki, hogy húzássá fel a függönyt, a színpadról akarom haranguirozni a közönséget.

Ekkor elem jött Gertrúd királyné” – Laborfalvi Róza – „Valódi fejedelemasszonyi kegyel mosolygott rám üdvözölve, s kezét nyújtá. Az ő arcán nem volt ijedelem.

Egy háromszínű kokárda volt a keblére tűzve. Azt ő kéretlenül levette onnan, és a mellemre tűzte.

Erre felhúzták a függönyt.

Amint a néptömeg meglátta az én ázott, sáros alakomat: elkezdett ujjongani, s a lárma lassankint elhalljkozta magát... Mikor aztán szóhoz juthattam, ilyenforma szónoklati remeket hangoztattam:

– Polgártársaim! Táncsics barátunk nincs itt. Otthon van a családjá körében. Engedjétek a szegény embernek a viszontlátás örömeit élvezni. (...) Csak akkor vettem észre, hogy furcsát találtam mondani: vak ember és viszontlátás. Ha a közönség elkezd nevetni, holt ember vagyok. Az a háromszínű szalagszallag kisegített.”

A Jókai-konferencia előadói

Láthatjuk tehát, hogy történelmi szerepre jutott önmagát nem hősi alakban, sőt némiképp paradisztikus módon mutatja meg. Ez egyébként bármely március 15-ről szóló írására (mindegyikre) jellemző. Azt lehet mondani, önmagáról szólva az írók között a mindig is ritka kivételek közé tartozott: legtöbbször az (ön)írónia vezérelte tollát, s fokozottan igaz ez politikai szerepléseiről való beszámolóira. Mindennek bizonyára több oka is lehet, az azonban elvitathatatlan, hogy e téren is az úriemberiség olyan szintjét testesítette meg, amely nem kötődik származáshoz (vagyis nem a dzsentri értelmében használom e fogalmat, hanem gentleman értelemben), és ez a fajta úri ember önmagát soha nem dicséri. Dicsérje más, de ő magát nem dicséri, ez nem az ő feladata. És Jókai mindvégig ehhez tartotta magát március 15-vel kapcsolatban.

Másfelől azonban, s ezt fontos itt hangsúlyozni: március 15-e mítoszának a megteremtése nagymértékben Jókai műve. Ez az örökségünk, és valószínűleg ez túl fog élni sok mindent, mert ez még talán a regionális örökséglehetőségek közé tartozhat, március 15-e, az ünnep még megmaradhat.

Fontos ezzel kapcsolatban elmondani, hogy Jókainak sokan a szemére vetik, hogy idealizál, hogy

túlértékeli március 15. szerepét. Ezt már a kortársak közül is zokon vették némelyek. Sőt, a profi politikusok csaknem meg voltak ezen sértődve: ők dolgoztak előtte évekig, esetleg évtizedekig a változásokért, és ezek a pesti fiatalok, mindent learatnak egy nap alatt. Ez már más kérdés, hogy mi volt ebben az elszánt, elhatározott dolog, és mennyi volt, amit akaratlanul hozott magával ez a nap. Amit itt fontosnak tartanék ezzel kapcsolatban kiemelni, hogy az mind igaz, hogy mitizál, hogy íróilag megalkotta e napnak és ennek az ifjú társaságnak a mítoszáét, sőt komoly szerepe volt a szabadságharc mítoszáának megteremtésében is, de ő az, s jószíval az egyetlen, aki e történések *paródiáját* is megírta – ezt azonban igen kevésbé hangoztatták és hangoztatják. Amikor *A köszívű ember faira* gondolnak, akkor legtöbbször egy nagy hősi történetre gondolnak, sokan azonban a hősi szálak mellett kibontakozó (mondhatni) magántörténetekre is. E műben (az anya mellett) három hősi figura van: az egyik a politikus, a másik a katona, a harmadik pedig, aki, mint a regényben olvashatjuk: azért az ügyért áldozta föl magát, amiben nem hitt. Ez nem teljesen igaz, mert Jenő voltaképpen olyan ügyért áldozta föl magát, amelyben hitt: a családjáért, a bátyjáért és

a bátyja családjáért áldozta fel magát. Tehát van ez a nagy hősi történet, ez a három szálon futó hősi történet. És akkor van a Tallérosy Zebulon története, aki lopva, hol hordóba zárva, hol meg áruhásan (még zsidóasszonynak maszkírozva is) szekerezett úttalan utakon, hogy megmeneküljön az osztrákoktól. Majd ugye megadta magát a „kényszerítő körülményeknek”, és muszka vezető lett belőle a bejövő cári csapatok oldalán. És azt, amit Jókai mintegy refrénszerűen megmutat ebben a regényben, és e komikus alak kapcsán is, azt nem szokták hangsúlyozni, azt nevezetesen, hogy a nagy és a kicsi emberek tettei egybefonódnak, mintegy kiegészítik egymást. Sőt! A kineveztett, semmibe vett Tallérosy Zebulon kész megmenteni a hős Baradlay Ödön életét: ő szerez hamis útlevelet meneküléséhez. Ugyanígy a nem megvetett, és tulajdonképpen hősiességű, de a regénynek nem az elit hősei közé tartozó Pál úr, Richárd tisztiszolgája testével védi elesett urát a csatamezőn, hogy ne taposák agyon a lovak. A kis emberek áldozataiból több is van a regényben. Az a vicceskedő bécsi fiú, aki rigmusokban beszél, Budavár ostromakor Ödön elé lép az ostromlétrán, és őt találja el az ellenséges golyó. Tehát akarva vagy akaratlanul, de megmenti Ödön életét. Az a Boksa Gergő, aki valójában egy szélhámos fickó, mintegy átveszi az uralmat Ödön élete felett: mocsárvilágon át, rejtett vízi utakon menti haza a megtorlás elől bujdosó Baradlay Ödönt. Mindezekből talán leszűrhetjük magunknak, hogy az írónak az az elképzelése vagy meggyőződése, hogy a kisemberek áldozatain nőnek fel a nagyok hőstettei. Hogy a nagy emberek nimbusza sem épülhet fel a kicsik nélkül.

És akkor egy olyan példával zárom A tengerszemű hölgyből való idézeteket, amely már a regény megírásának idején is egy

múltba vesztett politikai helyzetre és a sajtóviszonyokra vonatkozott. A Bach-korszak végéről, az 1858-59-ről van szó, és egy lapalapítás történetéről. Ahogy Jókai elbeszéli, 1858-ban tüdőbaja fellobbant, méghozzá olyan erővel, hogy szinte halálán volt, az orvosa azt javasolta neki, hogy mintegy gyógyírként lovagoljon minél többet szabad levegőn. (Mellesleg tehát az orvostudományának akkori állásáról is értesülhetünk e történetből.) Megfogadva a tanácsot lóháton járta be Erdélyt, s útján mintegy két hétig egy ragyogó üstökös látványa kísérte. „Az út eredménye az volt, hogy én egészséges tüdővel tértem haza. Az üstököstől pedig azt az eszmét kaptam, hogy egy humorisztikus hetilapot kezdjek meg, s azt „Üstökös”-nek címezzem. Ez nekem huszonöt esztendei munkát adott. Akkoriban nagy befolyása volt annak. Előleges és utólagos cenzúra mellett egy igaz szót, egy biztató szót csak versben, csak anekdota alakban lehetett elmondani. „Néha egy sajtóhiba is megtette. Például: erre a kérdésre: »mit csináljon most a magyar ember?» – ez a válasz: „várjon és tűrjön”, hanem a „tűrjön” sajtóhibából két „r”-rel szedődött, s ebből az olvasó azt vette ki, hogy „Türr jön!” – S ezt kiegészíté az országsszerte énekelt népdal: „Hoz Türr Pista puskát!” Talán vannak itt, akik emlékeznek a „MUK”-ra, erre a titkos 1956 végi betűszóra, amely azt hirdette: márciusban újakezddjük. Hát körülbelül az a jelenség van itt leírva. Ami az Ács Anna által emlegetett szép hegedűszót, azaz a képes beszédet illeti, Jókai azt is tudomásunkra hozza itt, hogy lapjának már címe is rejtett jelentést hordozott: „Még más jelentése is volt az üstökösnek. A néphit háborút jósolt belőle. Akkoriban ez volt az általános imádság: a háború. S a következő év csakugyan meghozta ezt.” Különös ma arról olvasni, hogy az emberek háborúért imádkoztak, de hát ettől várták Ausztria meggyengülését és

Magyarország sorsának jobbra fordulását.

Összegezve: úgy gondolom, hogy a Jókai-örökséget úgy lehetne megmenteni, hogy foglalkozunk vele. Hogyha írnak róla. Hogyha az iskolákban úgy és azt tanítják, amit a gyerek fel tud fogni, meg tud érteni. A kötelező olvasmányként szerepeltetett egyik regény *Az aranyember* cselekményét irodalomtörténészek sem mind értik, bocsánat. Egy példát hoznék bizonyításul: a regény egyik szereplője, Kacsuka (élelmezési tiszt) rá akarja beszélni a főhős Tímár Mihályt, hogy penészes búzából süttessen a katonaságnak kenyeret, mert a katonák úgyis megeszik még azt is. Erre azt állítottam egyik írásomban, hogy Tímár nem fogadja ezt meg. Nem csúfolja meg az életet, mármint a búzát. Erre egy irodalomtörténész üzen nekem egy lapban, hogy én nem tudok olvasni, hiszen Tímár szállít kenyeret a katonáknak. Pedig Tímár azt csinálja, hogy a kincsen, amit megtalált – nem tudom, mennyire emlékeznek: a töröknek a kincsen – tiszta búzát vesz, és abból látja el a hadseregszállítót. És ez majd később nagyon jól jön neki, mert valaki följelenti, hogy penészes búzából süttetett, de akkor fényesen igazolni tudja, hogy nem, s ennek következtében újabb és újabb megbízásokhoz jut. Szóval végül is ez egy fantasztikusan felépített üzleti machináció. Itt látjuk először (a regényben), hogy ez a Tímár egy nagy koponya. Ő rögtön tudja, hogy öneki nem szabad csalásba belemennie, ehelyett végrehajtja ezt a bonyolult trükköt, amely végül is üzleti tisztességét bizonyítja. Ezt, meg a hozzá, és a komáromi erődhez kapcsolódó telekspekulációt egy gyerek magától biztosan nem érti meg, ez szinte

lehetetlen. Valamit megért; esetleg a szerelmi szálát. Kérdés, hogy éppen ezt a művet kell-e olvasatni az iskolákban (kiskamaszokkal), s ha mégis mutassuk meg és értelmezzük az efféle epizódokat is.

Másfelől nézve a dolgot, csak úgy taníthatjuk eredményesen Jókait, ha nem fogadjuk el fátumként, bevégzett és megmásíthatatlan tényként, hogy nem tudják elolvasni, mert olyan nehéz a nyelve – még ha igaz is, még ha valóban nehéz is. Különösen, ha a Jókai írói szókészletére gondolunk, amelyben oly sok szó érthetetlen a mai gyerekek (és felnőttek) számára. Az unokáim most tanulták a Toldit, és ennek kapcsán azzal szembesültem, hogy minden harmadik, negyedik szavát meg kell magyarázni. Ugyanakkor nem emlékszem arra, hogy én azt nem értettem 10-12 éves koromban, vagy, hogy a társaim nem értették volna. Pedig, tesék csak elfogulatlanul beleolvasni az elejébe, tényleg nehéz megérteni. Mi volt az, ami minket átvitt ezen? Nyilvánvaló, hogy micsoda is az a „kopár szik sarja”, igen kevésbé, vagy egyáltalán nem tudtam. Ahogy egy csomó minden mást sem. Mégis, mi vitt át bennünket az efféle akadályokon, így a 100 kötetes Jókai sorozaton is, és miért nem viszi át őket is valami? Ezt kéne megkeresni, hogy vissza- vagy újra tudjunk művekhez kapcsolódni, mert – és ezzel be is szeretném fejezni – ezek őrzik a régi Magyarországot, a régi embereket, tájakat, szokásokat. A múltunkat őrzik. Amit nem csak nacionalista szempontból lehet megközelíteni. Jókai tényleg a teljes Magyarország írója volt. Nem csak magyarokról írt, megmutatta ennek az országnak a sokféleségét és a sokszínűségét.

Köszönöm szépen.

FÁBRI ANNA irodalomtörténész, kutatási területei az irodalomtudományon kívül a magyar mentalitástörténet, és a 18-20. századi nőtörténet.

Fesztivál a fesztiválban: KULTIVÁL 2018

A Kárpát-medencei Kerekasztal intézményei által létrehívott KULTIVÁL immár negyedik alkalommal várta összművészeti találkozóra a Kárpát-medencei fiatalokat. Az idei találkozó kiemelt szakmai témája a „fesztivál” volt, ezért a találkozó maga is egy nagyszerű fesztiválon: a vajdasági Orom Malomfesztiválon valósult meg 2018. augusztus 16-19. között. Az eseményen hazánkat idén a „135+1= A jövő zenéje” program Bács-Kiskun és Csongrád megyei közösségei képviselték a Nemzeti Művelődési Intézet ajánlására. A kecskeméti Kék Elefánt Ifjúsági Közösségi terében működő Kék Stúdió már évek óta ad lehetőséget a zene iránt érdeklődő fiataloknak, stúdiókörnyezetben is kipróbálni

zenei tehetségét. A Nemzeti Művelődési Intézet Kodály 135+1 programja apropót adott az ott zenélő fiataloknak arra, hogy intenzívebben próbáljanak együtt. Olyan színpadképes műsor összeállítását tűzték ki célul, amely saját zeneiségüket ötvözi a népzénevel, Kodály Zoltán szellemi hagyatékával. Csongrád megyéből pedig a szegedi D2 Ifjúsági Fejlesztő és Médiaközpont fiataljai, valamint a hódmezővásárhelyi Hangjegyfónó csoport képviselte hazánkat. A tervek szerint jövőre Magyarország ad otthont az immár ötödik Kultiválnak.

Fotók: *Nádi Karolina, Kovács Pécskai Emese, Oláh Edit, Gál Boglárka*

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY BEMUTATKOZIK
A KÁRPÁT-MEDENCEI KULTURÁLIS IFJÚSÁGI FESZTIVÁLON.
GAÁL GYÖRGYI, A HANGJEGYFONÓ CSOPORT VEZETŐJÉNEK FOTÓJA.

A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
TÁMOGATÁSÁVAL JELENIK MEG